

הישיבה המאתיים-ושמונה של הכנסת העשירית

יום רביעי, כ' בסיוון התשמ"ג (1 ביוני 1983)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היום על שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה, הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 23), התשמ"ג-1983 — מאת חברי הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו, יעקב זיאק אמיר, אמנון לין, רפאל סויסה ובני שליטא.

היו"ר מ' סבירור:
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה

ב. הצעה לסדר-היום

הצורך בלימוד הלשון הערבית במערכת החינוך בארץ

שפתם. אביא רק דוגמה אחת. האם חברי הכנסת ערים לעובדה, שכששפה הערבית יש הבחנה חדה מאוד בין "לאום" לבין "אומה", בין "הוויטניה" לבין ה"קאומייה"? ולמשל, כל הדיבורים על האומה הערבית האחת עם הרבה מדינות כאילו היא מקבילה לאומה היהודית ולמדינה היהודית האחת הם מגדלים מורחים באוויר על כנפי אי-הבנת השפה הערבית — אינני רוצה לומר: בורות בשפה הערבית.

חברי הכנסת, בעיקרו של דבר, שנים ארוכות מדי ניסו לדבר על הערבים, אל הערבים, אבל לא עם הערבים. הכנה, אחווה והידברות אי אפשר להשיג על-ידי מתווכים ולא על-ידי "שירותים טובים" של זרים.

חברי הכנסת, האם לא היו לנו אנשים דגולים, מחנכים דגולים בעלי רצון טוב? האם לא היו לנו אישים בעלי ראייה לטווח ארוך שהכינו שאנחנו חייבים להשתלב באזור ולא להיות כאן עמדה מנוכרת של המערב? היו אנשים כאלה בעלייה הראשונה, בעלייה השנייה ולאחר מכן. למשל, מייסדי האוניברסיטה; שני המכונים הראשונים שהוקמו באוניברסיטה היו המכון ללימודי היהדות והמכון ללימודי המזרח. אבל ההתמדה וההתפרסות, היישום והעשייה היו מאתנו והלאה עד עצם היום הזה.

אני יכול להתחיל את הביקורת מבית, ממסודות החינוך שלי. הנה, לנגד עינינו גדל דור צעיר, דור מצוין, אבל לא רק שהוא אינו עוסק בתולדות עמי האזור, בתרבותם ובמנהגיהם, אלא הוא אפילו מנוכר, ברוכו ליצירות המופת של היהודים בארצות ערב בתקופת ימי הביניים, הבה נאמר את האמת. האם הדור הצעיר התוודע אל היצירות מתקופתו של סעדיה גאון ועד אחרי הרמב"ם? האם הם עיינו ב"הכחרי", ב"חובות הלכות" של אבן-פקודה? האם הם יודעים שיצירות המופת האלה נכתבו בערבית, עם זיקת גומלין עמוקה בין שתי השפות. בין שתי התרבויות?

אני מודגיש זאת כדי להתרפק על נכסי העבר; אני מדבר על היום הזה, על המחר, על העתיד הקרוב. בעניין זה אין לי שום ספק, שאם לא יהיו לימודי ערבית החל בבית-הספר

היו"ר מ' סבירור:
אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת-דב זכין להביא לפנינו הצעה לסדר-היום מס' 2223 בנושא: הצורך בלימוד הלשון הערבית במערכת החינוך בארץ.

דב זכין (המעריך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, היוזמה או ההצעה להתקין לימוד חובה של הלשון הערבית בבתי-הספר העבריים, החל בבית-הספר היסודי, התגבשה למעשה בקרב קבוצה גדולה של חברי כנסת מכל המפלגות, שלמדה בקיץ האחרון באולפן לערבית בנתניה, אולפן "עקיבא", והמשיכה בלימודים כאן במשכן הכנסת.

אני משוכנע שהיוזמים, חברי הכנסת, לא ביקשו להפליג ביומרות. אנחנו מודעים לעובדה שלימוד הלשון הערבית, עם כל הערך שיש בכך, אינו מטה קסם לפתרון הבעיות המדיניות באזור או להשגת תחכום דיפלומטי או תמימות דעים והסכמה לאומית. הלימוד כשלעצמו אינו יכול לבוא במקום ויכוח רעיוני מעמיק ועימות בין תפיסות מנוגדות, גם לא כדי להימלט מפחרונות ממשיים לבעיות שאנחנו ניצבים בפניהן. אבל, חברי הכנסת, קשה להגזים בערכן של ההסכמות, הנכונות, ואני מקווה שגם ההתמדה, שברכישת כלי ביטוי לדו-שיח ולהידברות עם הערבים בארץ הזאת והערבים בארצות השכנות.

חברי הכנסת, אני משוכנע שלא יהיו חילוקי דעות בקשר להנחה שידעית השפה הערבית, ולו ידיעה צנועה, עשויה לסלק כמידה מסוימת מחסומי ניכור וזרות ולפתוח דלתות אל התרבות, אל חיי הרוח, ובעיקר אל ההווי של בני העם השכן.

חוקרים רבים של יסודות הלשון, וביניהם הפילוסוף היהודי הנודע ארנסט קסירר, כבר קבעו מזמן את המעמד הבסיסי שיש ללשון במחשבה האנושית. כולנו מעצבים את עולמנו בעזרת סמלים של השפה שלנו. כל מי שמעוניין בשלום, כל מי שמעוניין בהבנה בין עמים, בין דתות, בין תרבויות, חייב לדרת לסוף דעתם של אחרים.

גם מסתבר, חברי הכנסת, כי אי-הבנות גורליות מקורן בערפל שקיים אצלנו ביחסנו לאנשים שאיננו יודעים את

חניכים ואבסולוטים לשנה בערבית. למחקר זה איננו מספיק. ואני יודע, כבוד השר, שקיבלת לפני כמה שנים את המלצות ועדת הפרופסור פיאמנטה — המלצות יפות מאוד, ראיתי גם את הפרטים של המתוריקה, הוא מציע ללמד ערבית מדוברת בשלוש כחות, ד' — ה' — ו', ואחר כך — ערבית ספרותית; אבל מדוע זה לא הצליח? איפה נקודת התורפה? — כי אין לימוד חובה, אתה הרחבת, אני משבח את זה, ויש אפילו עשרות אלפי חניכים בבתי הספר היסודיים הלומדים ערבית. אך מה קורה אתם בחטיבת הביניים? — כיוון שאין חובה לימוד ערבית בכל בתי הספר, אחר כך, בחטיבת הביניים, לכיתה של 40 תלמידים מגיעים רק 7 — 8 שלמדו ערבית, או ודאי שאין המשך, ולא רק אין המשך, אלא גם הלימוד שלהם יורד לטמיון. לא פלא אפוא שלבגרות מגיעים עשרות בלבד.

וכאן באה ההצעה שלנו, של כל חברי הכנסת מכל המפלגות. שקלנו קודם להציע לך חוק, אבל אולי די בתקנות, בהחלטה של המועצה או של הוועדה הפרדגנית על הכללת לימודי השפה הערבית בתוכנית הלימודים, ואני מקווה שהיום תביא לנו בשורות טובות. אני יודע שיש קיצוצים, והקיצוצים פוגעים קודם כול במורים הערבים ובהכנת מורים, אנחנו מכירים את כל השלבים, אבל זה מוכרח להתקבל על דעתך, וחייבים לכלול זאת בתוכנית הלימודים, ואנו נהיה מוכנים ללכת לקראתך בעניין שלבים וביצוע.

חברי הכנסת, לסיום: אני יודע כי בארץ מצויים הלכי רוח המבטאים חשש שמא עם הלשון הערבית תחדור לארץ הלבנטיות, אפילו מרבירים על טמיעה באוקיינוס הערבי, רחמנא ליעלן, אלה דברי הבל. כאילו המורשה שלנו לא נשמרה בגלות האסלאם, כשהאסלאם היה כשיא פריחתו, במשך מאות בשנים. מה שמסוכן באמת הוא הניתוק מהסביבה ומהאזור, מסוכנת ההתנשאות הלאומית, שלפיה אני ואפסי עוד, אם אומנם השפה היא השביל המוליך אל התרבות ואל המחשבה, אל האדם במלוא סגולותיו וכבודו, עלינו להכיר בקיומם של השבילים הריבים. עלינו ללכת בשביל שלנו, אבל עלינו להיות מסוגלים לפסוע גם בשבילים הסמוכים, שבהם הולכים שכנינו. תודה רבה.

הי"ר מ' סבירור:

תודה רבה לחבר הכנסת דב זכין, אתכבד להזמין את שר החינוך והתרבות.

שר החינוך והתרבות ז' חמר:

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, מפני הנימוקים שהעלה חבר הכנסת דב זכין משרד החינוך והתרבות וגם אני אומנם רואים בהוראת הלשון הערבית בבתי הספר משימה חשובה ביותר, ואכן, כפי שרמז חבר הכנסת זכין, נקבעה תוכנית חומש לעידוד השפה הערבית, ומטרתה היתה להכפיל את מספר לומדי הערבית בישראל בפרק זמן זה. ובאמת, בשנים התשל"ח עד התשמ"ב חל גידול של כ-53% במספר לומדי הערבית בבתי הספר. בהתשל"ח למדו 107,000 תלמידים ובהתשמ"ג הגיע מספרם ל-163,000.

לצערנו, בשל קשיים אוכייקטיביים עדיין לא נלמדת הלשון הערבית בבתי הספר כמקצוע חובה, כיום לומדים את השפה בבתי הספר היסודיים החל בכיתה ד', ומכתב ד' עד ח' לומדים ערבית 120,000 תלמידים מתוך 230,000. כלומר 52% מקרב אוכלוסיית תלמידים.

הוראת הערבית נהוגה כיום בכ-120 חטיבות ביניים, ולומדים בהן כ-18,000 תלמידים, שהם 24% מכלל אוכלוסיית התלמידים בשנתונים המקבילים, תחת ז' — ט'. מספרם של

היסודי ושקידה בבתי הספר התיכון. ובאוניברסיטאות על היצירות של העמים הערביים — לא נוכל לחולל את המיזוג בין הערכים של הדרו הצעיר שלנו, לא נוכל לחולל את המיזוג בין התרבויות של העדות שלנו. זה אינטרס שלנו כראש וכראשונה. זאת איננה טובה או חסד שאנחנו עושים לעמים השכנים.

אם לא נעשה כן לא נוכל, למשל, לכטל את המעמד האקסקלוסיבי שיש עדיין להגות וליצירה המערבית ואת ההתבטלות של התרבות המזרחית, והרי זה נחרץ לנו קודם כול להאצת המיזוג של שתי התרבויות, מערב ומזרח, בארץ. בחברה הישראלית והעברתן בכור ההיתוך של הוויה ישראלית משוחפת. לכן אינני חושב שאנחנו צריכים לעשות פה חסדים למאות אלפי הערבים, בני הארץ הזאת, אחינו. איזו רכותה זו שאנחנו מדברים על לימוד השפה הערבית הכתובה? בכל ארץ שיש בה שתי שפות רשמיות מוכרות לומדים את שתי השפות. האם הערכים בארץ יכולים לבחור? הם לומדים עברית וספרות עברית ואת ביאליק ושיינסון על העיריה היהודית.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

אתה לומד את יהודה הלוי? אתה לומד את ה"כור"י? אתה לומד את אבן גבירול, ואת הרמב"ם? את זה שכחת. את תרבות יהדות המזרח שכחת. מה עם אבן גבירול?

דב זכין (המערך):

אני הזכרתי אותם.

הי"ר מ' סבירור:

הוא לא שכח.

דב זכין (המערך):

אני דיברתי על זה. אתה איחרת, לא היית כאולם. דיברתי על כך קטע שלם והזכרתי את כל השמות האלה. מה אפשר לעשות שאיחרת? התחלתי בזה.

הי"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת מאיר כהן-אבידב, הייתי יושב ראש הישיבה כשהנוסח הנכבד הוזכר, ובהערכה עמוקה, את השמות שאמרת. הוא התחיל בזה, אתה איחרת קצת.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

אני מתנצל. איחרתי, פשוט לא שמעתי. אם אמרת את זה, כל הכבוד.

דב זכין (המערך):

אני מקבל את ההתנצלות.

אמנון לין (המערך):

למה כשמדברים על השפה הערבית, אתה מדבר על היהודים?

הי"ר מ' סבירור:

מה הסיוע הזה? מה הסיוע הזה?

דב זכין (המערך):

הוא התנצל.

חברי הכנסת, נניח שאני מנסה לשכנע משוכנעים, ואני רוצה להניח שאני מתפרץ לדלת פתוחה, אבל עם כל הכוונות הטובות, מה השגנו עד עכשיו? מה המצב עד עכשיו? זה דווקא לכבוד השר: אנחנו הרחבנו את הלימודים בבתי הספר היסודיים, אבל בחטיבות הביניים מספר הלומדים יורד בצורה תלולה והנבחנים בכגרות הגיעו כשנה האחרונה — ויש עמי המספר המוסמך — 1,000 עד 1,100 נבחנים. על-פי עדות של מורה בעל זתק של 30 שנה רק 300 הם ברמה נאותה. 300

להגביר, להיות מודע, לבנות שלבים, כפי שאמרת, לביצוע — אני משבח מאוד את חבר הכנסת זכין על היוזמה שלו, על שהוא מיקד את תשומת לבנו ודחק בנו לממש. אנחנו נהיה שותפים נאמנים כדי לקדם את התוכנית הזאת.

אגב, אני מקווה, כמו חבר הכנסת זכין בוודאי, שההידברות הזאת בינינו לבין שכנינו תהיה דו-צדדית לא רק בתוכן אלא גם בשפה, ויבוא יום שגם שכנינו ימצאו עניין בלימוד השפה העברית. אבל זה, כמובן, איננו בידינו, ואנחנו מטפלים כרגע כמה ששייך לנו.

כאמור, אני משבח את היוזמה, אני מסכים עם המגמה. סיפורתי שאנו באמצע מהלך ככיוון שעליו נאמרו הדברים. ואני אומנם מציע שוועדת החינוך והתרבות של הכנסת תקיים דיון מעמיק אתנו, עם המציע, וחמליץ על הדרכים שבהן נוכל להגביר את לימוד השפה העברית בכת"הספר.

היו"ר מ' סכידור:

חודה לשר החינוך והתרבות. חבר הכנסת דב זכין, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

דב זכין (המערך):
אני מסכים.

היו"ר מ' סכידור:

מי כעד ההצעה שהנושא יועבר לדיון בוועדת החינוך והתרבות?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר מ' סכידור:

אני מודיע בזה, שהכנסת החליטה להעביר את ההצעה לסדר-היום שהועלתה על-ידי חבר-הכנסת דב זכין לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

ג. הצעה לסדר-היום

מצבו, מסגרותיו ודרכו של החינוך המקצועי

הגתי למסקנה כי ראוי הנושא שיעלה לדיון במליאת הכנסת, לבדיקה ולהסמך מסקנות.

חברי הכנסת, רוב תלמידי ישראל, למעלה מ-60% מהם, לומדים במסגרות החינוך המקצועי בכת"הספר המקצועיים ובנתיבים הטכנולוגיים של בתי-הספר המקיפים. כ-70% מהבנים ו-30% מהבנות בגילים אלה לומדים במסגרות המקצועיות. בכת"הספר אלה ההתפלגות בין בנים לבנות היא ביחס הפוך להתפלגות הלומדים במסגרות העיוניות. 50% מהקבוצות הקיימות היום בחינוך המקצועי מיועדות תיאורטית לנושא התעשייה ו-50% למסגרות השירותים המקצועיים והתחזוקתיים. מתוך אוכלוסיית תלמידים זו, 25% בלבד מגיעים לתעודות בגרות. עיקר דאגתה של מערכת החינוך המקצועי מופנית ל-75% מהלומדים בה, לקבוצות החלשות בתוכה, במגמה להשיג לתלמידים אלה מקסימום השכלה.

רכותי חברי הכנסת, לדעת רבים מתוכנו, החינוך המקצועי הפך בדעיכה לגורם מדרבן להשכלה כללית; אם להשתמש בשפת יום חול, הרי הפכנו את רובו המכריע של החינוך המקצועי לתשובה, לכלי קולט לאוכלוסיית התלמידים

התלמידים הלומדים ערבית בחינוך העל-יסודי הוא כ-22,000 מתוך 65,000, היינו — כ-17%.

אף שבחמש השנים האחרונות נעשה תגבור במספר הלומדים את השפה, למרות הקשיים — ובין השאר גם מחסור במורים מוכשרים להוראת הערבית כדי למלא את כל הצורך — הרי עדיין, כפי שאמר חבר הכנסת דב זכין, לא עשינו די. מן הדין לחתור ולהגיע למצב שלימוד הלשון הערבית — — —

תעיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני השר, אפשר לשאול שאלה? מדוע מורים ערבים אינם יכולים ללמד את השפה הערבית לתלמידים היהודים?

שר החינוך והתרבות ז' המר:

א. הם יכולים; ב. הם עושים את זה.

דב זכין (המערך):

ג. כנראה לא מספיק.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

ג. גם זה לא היה מספיק, אבל אני אומר שהם עושים את זה. יש בתי-ספר יהודיים שבהם מלמדים מורים ערבים את השפה הערבית, ובפירוש — כאשר תהיה חוכנית מקיפה, זה חלק מהעניין. כפי שאמרתי, הקשיים האלה עומדים בפני ביצוע המטרה במלואה.

חברי הכנסת, משרד החינוך והתרבות חותר לשנות את חוכנית הלימודים הקיימת ללימוד השפה הערבית, כדי לעשותה מושכת יותר ומעשית יותר, ללמוד את השפה הערבית כלשון של תקשורת ולא רק כלשון של מחקר, לא רק לימוד פסיבי אלא גם לימוד אקטיבי, לצורך זה קיימות כמה ועדות שעוסקות עכשיו בחיבור ספרים, וגם הטלוויזיה הלימודית נרתמת למטרה הזאת.

אומנם, כאשר היתה הצעה לתקוק חוק של לימוד חובה בערבית, חשבנו כי עדיין מוקדם הדבר ולא ניתן, אבל כאשר מוצעת ההצעה, כפי שהציע אותה חבר הכנסת זכין — לחזק,

היו"ר מ' סכידור:

אנו עוברים עתה להצעה לסדר-היום מס' 2220: מצבו, מסגרותיו ודרכו של החינוך המקצועי. אני מתכבד להזמין את חברת הכנסת אורה נמיר להעלות את ההצעה.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לעתים רחוקות מדי אנו מתפנים מענייני דיומא לבדיקה דרך ולעריכת חשבון עם עצמנו על מסגרות ודפוסים שהקימונו מתוך כוונות טובות ותקוות אין ספור. לעתים רחוקות מאוד, אם בכלל, אנו בוחנים האם התוצאות וההישגים משביעים את רצוננו. האם הגענו ליעד שהצבנו לעצמנו, ואם לאו — האין פירוש המשך דרכנו השתעבדות לשגרה שסימנה חוסר אומץ לב ציבורי להתמודד עם דלות הישגים, להכריע ולנסות לעשות אחרת.

חברי הכנסת, זה זמן רב אני מוטרדת מיעדי, מדרכיו ומתכניו של החינוך המקצועי. אחרי סידורים רבים בכת"הספר מקיפים ועל-יסודיים מקצועיים ברחבי הארץ, שיחות עם תלמידים, הורים, מורים, מנהלים, עם האחראים על החינוך המקצועי במשרד החינוך והתרבות ובמשרד העבודה והרווחה,

מכמוסדות החינוך האחרים. אך האם אלה, רבותי חברי הכנסת, הם יעדיה של מערכת חינוך מקצועי? מדוע לא תתמודד עם בעיית האוכלוסייה החלשה בחינוך המערכת כולה? ואולי אן, רבותי חברי הכנסת, רבים יותר ממסיימי המגמות המקצועיות ישתלבו במקצוע שאליה הוכשרו?

חברי הכנסת, דומני כי כפנינו בעיה ערכית-חברתית מדרגה ראשונה. העובדה שרוב הלומדים בחינוך המקצועי נמנים עם אוכלוסיות התלמידים החלשות: העובדה ש-62% ומעלה מהלומדים במערכת זאת הם בני עדות המזרח, והם לחרפת כלוננו, ציבור גדול מדי בקרב אוכלוסיית התלמידים החלשה: העובדה ש-30% מבני הנוער בכיתות י' וי"ב נזושים מספסל לימודיהם, ורובם ככולם הם תלמידי מגמות מקצועיות: העובדה שנשחרשה נורמה שהחינוך העיוני או החינוך המקצועי ברמה גבוהה נועדו לבני הסטטוס הגבוה: העובדה שהחינוך המקצועי נועד לאלה שאינם מצליחים להגיע לחינוך העיוני והעובדה שמהמגמות המקצועיות מעטים מאוד מגיעים למכוניות הקדם-אקדמיות — מציאות עגומה זו מחייבת: בדרך בית יסודי ורצוני במערכות החינוך המקצועי: בדיקת הקשר בין מסגרת הלימודים והתעשייה; בדיקת נושא הכשרת כוח האדם על-ידי המפעלים עצמם; שילוב ארבעת הגורמים המרכזיים בחינוך ובהכשרה מקצועית: מערכת החינוך, התעשייה, משרד העבודה והרווחה וצה"ל; חיבור החינוך המקצועי לשוק המקצועי; השכלה טכנולוגית מקצועית רחבה יותר; הכשרת כוח הוראה מיומן; התעדכנות המערכת; התאמתה להתפתחות הידע והטכנולוגיה של שנות האלפיים; הקניית חינוך ערכי לעבודה; הקניית רובה של ההכשרה תוך כדי עבודה; שילוב כל מערכות משרד החינוך ומשרד העבודה תחת מנהיגות של משרד אחד, והצבת מנהיגות חדשה מודרנית, פתוחה ורעננה, שתתווה דרך חדשה, אחרת.

אין הדעת סובלת, רבותי חברי הכנסת, שלאחר השקעות אדירות בחינוך המקצועי, הן על-ידי משרד החינוך והתרבות, הן על-ידי משרד העבודה והרווחה והן על-ידי המועצה להשכלה גבוהה, נעמוד שוקת שבורה ונתחבשר כי בעשר השנים הבאות יחסרו למשק 4,500 מהנדסים ו-8,000 הנדסאים וטכנאים. אין מנוס, רבותי חברי הכנסת, מהקביעה כי משהו לקוי ביותר בתשתית החינוך המקצועי.

חברי הכנסת, כדי לבדוק ולבחון מדוע יש הישגים כה דלים בין בנים, ובמיוחד בין בנות, חניכות המגמות הירודות ביותר: אופנה, ספרות, כלכלת בית, שהן המקופחות האמיתיות במערכת החינוך המקצועי: כדי לתקן את הדרוש תיקון, גם אם יש הכרח בברק"בית יסודי ומכאיב בתפיסה ובדרך החינוך המקצועי — מכל הסיבות הללו, אדוני היושב-ראש, אבקש לקיים דיון בנושא זה במליאת הכנסת.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לתורת הכנסת אורה נמיר. אתכבד להזמין את שר החינוך והתרבות לעלות לדוכן.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

סליחה, אדוני היושב-ראש, הסגנית משיבה.

היו"ר מ' סבידור:

תשיב על ההצעה סגנית שר החינוך והתרבות, חברת הכנסת גלוריה-תעסה.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלוריה-תעסה:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חייבת להקדים ולומר שאני מסכימה לחלק ניכר מדבריה של חברת הכנסת

החלשה. הפכנו את החינוך המקצועי לכלי שיקומי ל-75% מהתלמידים שאינם מגיעים לכגרות, בשל דלות הישגיהם.

בשנת התשמ"ב, רבותי חברי הכנסת, למדו בבתי-הספר המקצועיים וכתובים הטכנולוגיים של בתי-הספר המקיפים 82,216 תלמידים לעומת כ-50,000 במסלול העיוני. מהם במסלול המקצועי-התיכוני — מסמ"ת — 40%, במסלול המקצועי הרגיל — מסמ"ר — 35%, ובמסלול המקצועי-המעשי — מסמ"מ ובכיתות הכיוון — 25%.

פירושו, ש-60% מהלומדים בחינוך המקצועי סווגו מיד עם כניסתם ללימודים במסגרות חלשות: יש ריכוז על מידת השתלבותם של בוגרי בתי-הספר המקצועיים במקצועם במערכות העבודה. יש גורסים 72% מהם, יש קובעים 60% ויש טוענים לאתו נמוך בהרבה, בהרבה מאוד.

אנשי אקדמיה טוענים, רבותי חברי הכנסת, כי בשום מדינה בעולם אין שיעור כה גבוה של לומדים במסלולים מקצועיים כנהוג אצלנו, כ-65% לשנתון רגיל. יעמוד לנו אומץ הלב הציבורי להודות, כי הקימונו מערכת זו כדי שהתלמידים החלשים לא ינשרו אל הרחוב, אך בלי לפתוח בפניהם את המערכת העיונית. הסיבה להקמת רשת חינוך מקצועי בממדים כה גדולים לא היתה הכשרת כוח אדם לעבודה, כי אם פתרון בעיה חברתית. אינני מזלזלת כלל ועיקר במגמה זאת, אך עומת לי אומץ הלב הציבורי להודות, כי פתרון זה לא העלה משמעותית את רמת ההישגים של אוכלוסיית התלמידים החלשה ולא הכשיר כוח עבודה מיומן. הן מההיבט של אהבה וניכור העבודה והן מבחינת כישוריו המקצועיים. חלק גדול מדי של מסיימי המגמות המקצועיות ברמות הבינוניות והנמוכות — ואלה הם רוב הלומדים במערכת — אינו עובד במקצוע שלמד, התעשייה אינה גדלה ואין בה דרישה לכל כוח האדם המוכשר לכך המסיים את בתי-הספר המקצועיים. קיים חוסר חנוך מוחלט, חוסר חפיפה בין שוק העבודה לבין מערכת החינוך, ולכן אי-אפשר שלא להציב את השאלה: מדוע אנו מנהלים מערכת כה גדולה וכה יקרה, כאשר חלק גדול מבוגריה אינו יכול להיקלט במערכת העבודה שאליה הוכשרו?

רבותי חברי הכנסת, בעיית דרכו, מהותו ויעדיו של החינוך המקצועי היא בעיה ערכית-חברתית ממדרגה ראשונה. אני לתומי חשבת, כי יעדי החינוך המקצועי הם חינוך לעבודה כערך בסיסי וראשוני וחינוך למקצוע, אם היום החינוך המקצועי הוא אלטרנטיבה בלבד לחינוך העיוני, אין צורך בהשקעה כה גדולה ככוחות הוראה, בציוד ובמכוניות של חלק גדול מעשרות המגמות — 12 מגמות ראשיות ו-6 תת-מגמות לכל אחת מהן — ובמיוחד ברמות הבינוניות והנמוכות. שהרי מי שמצליח בלימודיו בבית-הספר המקיף, שברעבד קיימת בו סלקציה שלילית, שם פניו למגמות האלקטרוניקה והמחשבים, ואילו למכונאות, לאופנה, לספרות ולכלכלת-בית שמים פניהם בלידת ברירה תלמידי ההקצות הנמוכות.

רבותי חברי הכנסת, החינוך המקצועי ברובו המכריע הפך לסטיגמה שלילית ללומדים בו, וההשקעה העצומה כמבנים ובציוד מנוצלת כיום כאופן חלקי בלבד.

חברי הכנסת, עוול אעשה אם לא אבליט גם את תרומתה החיובית של מערכת החינוך המקצועי: עשייה רבה בהעלאת רמת התלמידים החלשים; הקמת מרכזי חינוך לתלמידים שנכשלו כישלון חרוץ בבית-הספר היסודי; הצבת היעד של שיקום כל 75% של התלמידים שאינם מגיעים לכגרות; הסיבה בתי-הספר המקצועי למוסד שהאיטגרציה בו משמעותית יותר

נפשית להורות בה. היה כאן דיון, והוא עוד נמשך. בנושא הרפורמה במבנה החינוך בבתי-הספר. קיום חטיבות הביניים והרצון להחיל את הרפורמה במבנה החינוך, הוא, לדעתי ולדעת נוספים במערכת החינוך, אחד הגורמים שהאטו את הרשמת התלמידים ואת רצונם ללמוד בבתי-ספר מקצועיים ברמה גבוהה, ואני אסביר את דברי.

רוכ חטיבות-הביניים, כפי שהוזכר פה, מסופחות לבתי-הספר העיוניים. תלמיד המסיים את כיתה ט' איננו רוצה כל-כך לעזוב את המסגרת החברתית שהוא למד בה עד כיתה ט' ולעבור לבית-ספר אחר וללמוד שם עוד שלוש שנים נוספות. אביא דוגמה שמוכיחה את הנושא הזה כעליל — המצב בבתי-הספר להנדסאים של אוניברסיטת תל-אביב. בחטיבה התיכונית ט"י"ב של בית-הספר הזה לומדים היום 500 תלמידים, התלמידים אשר רמתם בלימודים גבוהה באי מבתי-ספר מכ"ט יישובים בסביבות תל-אביב, מנתניה ועד רחובות, אותם יישובים שהרפורמה לא הוחלה בהם. תוכנית הלימודים בבית-הספר הזה היא משולבת, והיא ברמה גבוהה של מקצועות ולימודים טכנולוגיים וריאליים בין-תחומיים. התלמידים יוגשים לבחינות בגרות של כ"ח יחידות לימוד, דבר שנחשב לגבוה ביותר במערכת של בחינות הגרות.

הבוגרים של בית-הספר להנדסאים שליד האוניברסיטה זוכים להצלחה רבה בביטוחים ההנסיים והמדיניים. הן כצה"ל והן בעתודה האקדמית והטכנולוגית. לדוגמה, שלושת המצטיינים במחזור הראשון של פרויקט "תלפיות" כצה"ל הם בוגרי בית-הספר הזה. בית-הספר קולט תלמידים לכיתות ח' ו"א, כלומר הוא מנסה לקלוט גם מחטיבות הביניים כסביבה, אבל לכיתות ט' מגיעים בעיקר מסיימי כיתות ח' של בתי-הספר באזור תל-אביב, וכפי שצינתי, בהם עדיין לא הפעילו את הרפורמה, או שהיא הופעלה חלקית. מעט תלמידים, יחסית — פחות מ-10% מהנרשמים — מצטרפים לבית-הספר לכיתות י' לאחר סיום לימודיהם בחטיבות הביניים.

במשך שנים נעשה על-ידי הנהלת בית-הספר ניסיון לעניין את בוגרי החטיבה להירשם לכיתות י' של בית-הספר, אבל הניסיון לא עלה יפה. חטיבות הביניים באזור תל-אביב, הצמודות רובן ככולן לבתי-ספר חובניים עיוניים, אינן ממליצות, ולעיתים אף מונעות בעד התלמידים ברמה גבוהה מלפנות לחינוך טכנולוגי ברמה הגבוהה. לדוגמה, ליד בית-הספר להנדסאים השוכן ברמת-אביב ממוקמת חטיבת ביניים הצמודה לתוכן "כל ישראל חברים". מעשר כיתות ט' של חטיבת-הביניים של בית-הספר הנ"ל רק "בוגרים" פנו לכיתות י' הנדסאים. מספר התלמידים הנרשם בבית-הספר אינו קטן כשלב הזה. היות והם ניזונים מן הסביבה, אבל אם יחילו את הרפורמה בכל המערכת, אני חושבת שהיה פגיעה ופגיעה קשה מאוד בחינוך הטכנולוגי ברמה הגבוהה.

כאן אולי אעז לומר שיש גם לראות טווח ארוך לאן פונים תלמידים בעלי רמת לימודים גבוהה. אנתנו צריכים לטפח גם אותם ולכוון אותם לאפיקים שהחברה תהיה זקוקה להם ברכות הימים. אין ספק, כפי שצינתי, שאם יחילו את הרפורמה בכל אזור תל-אביב, והכוונה לבתי-ספר, ראשון-לציון, חולון ואילך צפונה, תהיה פגיעה קשה מאוד בחינוך הטכנולוגי.

נקודה שנייה היא עניין ההנדסאים. בעקבות הצעה לסדרהיום שהגיש בזמנו חבר הכנסת הרצוג — כיום נשיא מדינת ישראל — ביקש חבר הכנסת דב שילנסקי לזמן ישיבה במשרד החינוך, והשתתפו בה כל ראשי האוניברסיטאות. כולם

אורה נמיר, ואני תמימת דעים אתה. הייתי רוצה לעמוד על שתי נקודות נוספות שהן, לדעתי, חלק משרש הבעיה.

לפני כן — סקירה קצרה: החינוך הטכנולוגי והחינוך העלייסודי פועלים במסגרת בתי-ספר מקצועיים-טכנולוגיים ובנתיב הטכנולוגי של בתי-הספר המקיפים. חינוך זה, כפי ששמענו, התפתח והתרחב בהתמדה ואף גדל בשש השנים האחרונות מ-72,000 ל-85,000 תלמידים. באמצעות מסלולי לימוד שונים בחינוך הטכנולוגי יכול כל תלמיד למצוא את מסגרתו, בהתאם יכולתו הלימודית ונטייתו המקצועית.

בכתה י"ב לומדים השנה כ-18,000 תלמידים. 50% מהם כני יגשו לבחינות הגרות, ומצוין לי כאן, שכי-50% מהם הם בני עדות המזרח. 30% יסיימו עם בחינות גמר ברמה בינונית ועוד כ-20% יסיימו את לימודיהם במסלול המעשי.

המעקב האחרון אחרי כוגרי בתי-הספר המקצועיים, שבוצע על-ידי מכון סאלד, מצביע על המשכיות של 72% במקצוע הלימודים או במקצוע קרוב לו. זהו אחוז גבוה גם לפי סטנדרטים של ארצות חששיות. אחרות. 30% מהבוגרים ממשיכים את עבודתם בתעשייה ו-70% מועסקים בתפקידי חזוקה וכשירותים מקצועיים. לפי מהותן מתחלקות המגמות המקצועיות הלימודות בבתי-הספר המקצועיים לשני סוגים: הכשרה לתעשייה ולייצור — 40% מן המגמות; הכשרה לתפקידי חזוקה ושירותים. לדוגמה: מכונאות רכב היא מגמה חזוקה; מגמה אירוח ומשק היא מגמה שירותית-מקצועית; מכניקה היא מגמה מכונות לתעשייה.

כוח האדם בישראל מתחלק: 25% עובדים בייצור ו-75% מועסקים בשירותים. שילוב תלמידי כיתות י"ב בעבודה כתעשייה במקום עבודה בסדנאות, בבתי-הספר הולך ומתרחב. מאות רבות של תלמידים יוצאים כל שבוע, בהיקף של יום או יומיים כשבוע, למפעלי תעשייה מתקדמים כדי לאפשר להם להכיר את המציאות הטכנולוגית ולקשור אותם על-ידי כך להמשך עבודה במקצועם, אחרי השירות כצה"ל.

צה"ל מבקש ששמרדנו יגביל את מספר הבוגרים במגמות הטכניות, על-מנת לספק את צרכיו באנשי חזוקה לצירי מוחותם. בעקבות צרכים אלה הסיר צה"ל את ההגבלה לדחיית גיוסם של בוגרי י"ב מהחינוך הטכנולוגי, הממשיכים באופן רצוף בכיתה י"ג לתואר טכנאים או מעבר לזה גם לכיתה י"ד לתואר הנדסאים. כבר בשנת הלימודים הבאה יוכל מספר הממשיכים לתואר טכנאים לפני גיוסם לצה"ל להתפתח וז גם חשפיע על אספקת כוח אדם זה לשוק העבודה בשנים הבאות.

מערכת החינוך הטכנולוגי במשרדנו פועלת ברציפות לעדכון תוכניות לימודים ומפעלה שינויים מתמידים במגמות המקצועיות השונות, בהתאם להתפתחויות הטכנולוגיות. לאחרונה מונחה ועדה ציבורית, אשר מתפקידיה להמליץ בפני המשרד על קביעת מטרת ויעדים מעורבים לחינוך הטכנולוגי העלייסודי — כל זאת בהתאם להתפתחויות הטכנולוגיות הצפויות בעתיד.

משרדנו רואה בחינוך הטכנולוגי העלייסודי מסגרת חינוכית חיונית, שכן היא מכינה את בני הנוער לחיים מבחינה משקית ומבחינה חברתית כאחת. כמו כן היא ממלאת תפקיד אינטגרטיבי משמעותי, ביורה, משום שבמסגרת זו לומדים בעלי הישגים וטעוני טיפוח ברמה הנמוכה ביותר, והחינוך המקצועי מאחד אותם וגורם לצמצום הפערים החברתיים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להעיר כמה הערות, שלדעתי נוגעות בשורש הבעיה, ולא תמיד יש נכונות

— הצעה לסדר-היום: הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שיטת-חירום (שירותי עבודה חיוניים של רופאים בשירותי הבריאות) —

הרפורמה, ואל יאמרו היום שזה בגלל האינטגרציה, כי יש כאמת חולקים האם הרפורמה נתנה פתרון מרבי לעניין האינטגרציה. היום כבר אין אומרים "רפורמה", אלא "קידום האינטגרציה". אני מודה שבעניין זה אני באופוזיציה במשרד החינוך, אבל אני חושבת שזה איננו עניין של קואליציה ואופוזיציה. זה עניין ששייך לכל עם ישראל ויש לדון בוועדת החינוך בצורה נוקבת גם בנושא הרפורמה וגם בנושא ההנדסאים, שיש לו נגיעה ישירה למערכת החינוך הטכנולוגי. תודה רבה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לסגנית שר החינוך והתרבות. חברת הכנסת אורה נמיר, את מסכימה שהנושא יועבר לוועדה?

אורה נמיר (המערך):

כן.

היו"ר מ' סבידור:

אם כן, יש לפנינו הצעה אחת. מי בעד העברת ההצעה לוועדת החינוך והתרבות ירים את ידו.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

ד. הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (שירותי עבודה חיוניים של רופאים בשירותי

הבריאות), התשמ"ג—1983*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

תקנות שעת-חירום (שירותי עבודה חיוניים של רופאים בשירותי הבריאות) והחוק שאני מתכבד להביא עלי-מנת להאריך את תוקפן — כל מטרתו היא מתן אפשרות לספק לציבור שירות חיוני ביותר, אחד השירותים שאין כל אפשרות להסתדר בלעדיו. מתפקידנו ומחובתנו, מעבר לכל חילוקי דעות מפלגתיים וסיעתיים, לדאוג לכך שציבור החולים במדינה יקבל את הטיפול הרפואי שהוא נזקק לו כעת מחלתו.

לפני ועדת החוקה, חוק ומשפט הופיעו בעת הדיון שהתקיים בנושא נציגי ההסתדרות הרפואית וכן שר הבריאות אליעזר שוסטק. ברצוני לציין בתודה את היענותו המיידית של השר שוסטק להופיע בפני ועדת החוקה, חוק ומשפט. כשעה מהרגע שביקשנו ממנו לבוא הגיע השר לוועדה. מדברי השר התרשמתי שהוא דואג וחרד לגורל החולים. אני מבקש להודות לשר הן על הופעתו והיענותו והן על דבריו בוועדה.

אדוני היושב-ראש, השאלה המרכזית שעמדה בפני הוועדה לא היתה האם צורך ציבור הרופאים בדרישתו להטבות כשכרו, או האם צורקים המעסיקים בעמדותיהם, אלא השאלה של אספקת שירות חיוני לאזרח. אורח. שכאשר הוא נזקק לשירות זה הוא חולה וסובל. עמד לפנינו הצורך לתת לממשלה כלי שבעזרתו תוכל להקטין נזק לציבור זה של חולים. כמידה שתוחזק שביחוד הרופאים, כפי שראינו באחרונה.

ד"ר רם ישי, יושב-ראש ההסתדרות הרפואית, הופיע בפנינו ולא יכול או לא רצה להתחייב בפני הוועדה — ומבחינתנו "לא יכול" או "לא רצה" הייתה-הם —

נתנו את דעתם כיצד לעזור לאותם הנדסאים שלומדים בארץ בכיתות י"ג—י"ד ומשרתים כצה"ל לפחות 4 שנים, כדי שהלימודים והניסיון ייחשבו להם בהמשך לימודיהם. הם סיפרו שחלק גדול מהם עובד — אינני אומרת יורד — לארצות אחרות, לומר שם שנתיים בלבד וזוכה בתואר מהנדס; ואילו אצלנו בכל האוניברסיטאות מכירים בלימודיו באיזה ניקוד מסוים, שערכו אינו עולה אפילו על שנת לימודים אחת.

הועלתה הצעה שמשרד החינוך והאוניברסיטאות יבדקו את המערכת בצורה יסודית ויראו — לא על חשבון התכנים ולא על חשבון הרמה חלילה — איך לבוא לקראת אותם הנדסאים שלומדים אצלנו ומשרתים 4 שנים בצה"ל במקצועם ולקצר את משך לימודיהם, כדי שבמקום 4 שנים ילמדו לפחות 3 שנים, אם לא שנתיים, כמו בחוץ-לארץ.

נתנו דעתנו על כך, ואני שמחה לציין שאוניברסיטת באר-שבע מאמצת את הרעיון, וכנראה היא תעשה ניסוי בשני מקצועות ותבוא לקראת ההנדסאים. אני רוצה להאמין שהניסוי יצליח, ואז הוא יורחב לשאר האוניברסיטאות בארץ.

הנושא שחברת הכנסת נמיר הגישה כהצעה לסדר-היום הוא חשוב מאוד, ואינני רוצה שנתעורר עוד כמה שנים ונאמר שחסרים לנו 5,000 מהנדסים, יש לבדוק היום את המערכת בצורה יסודית. יש לדון בדברים שחברת הכנסת אורה נמיר העלתה ובשתי הנקודות היסודיות שאני העליתי בעניין מבנה

היו"ר מ' סבידור:

אנחנו עובדים עכשיו לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (שירותי עבודה חיוניים של רופאים בשירותי הבריאות), התשמ"ג—1983, בקריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי קולס, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא בזה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את החוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (שירותי עבודה חיוניים של רופאים בשירותי הבריאות), התשמ"ג—1983. החוק שלפנינו בא להאריך את תוקפן של תקנות שעת-חירום (שירותי עבודה חיוניים של רופאים בשירותי הבריאות), התשמ"ג—1983, אשר פורסמו ביום 1 במרץ 1983 ותקפן אמור לפוג היום, אם לא יתקבל החוק המוצע היום בקריאה שנייה ובקריאה שלישית בכנסת.

סעיף 9 לפקודת סדרי השלטון והמשפט מסמיך את ידי ראש הממשלה, או כל שר אחר, להתקין תקנות לשעת-חירום ככל אשר ייראה לו לטובת הגנת המדינה, ביטחון הציבור וקיום האספקה והשירותים החיוניים.

סעיף 9(ג) לפקודת סדרי השלטון והמשפט קובע, שתקנה לשעת-חירום תוקפה יפעל כעבור שלושה חודשים מיום התקנתה, בלתי אם הוארך תוקפה או נתבטלה התקנה קודם לכן על-ידי הרשות המתקנה.

* "דבר הכנסת", חוב' כ"ח, עמ' 2272: נספחות.

וגם תוך כדי מהלך הדיונים בוועדה השמענו את ההערות ואת ההסתייגות שיש לנו. להארכת תוקפן של התקנות האלה, וגם הסברנו את הדבר.

אדוני היושב-ראש, יש סיטואציה פשוטה: צריך להגן על החברה, כדי שאם יקרה משהו ואם יהיו חולים רבים תוכל הרפואה לעמוד לרשותם של אזרחי המדינה. לכן הבנו, שצריך למצוא הסדר כלשהו למצב, כפי שהוא עומד בפנינו. סיעתנו הציעה, חזר והצע, שתהיה כוונת מוסכמת בין הצדדים, רק בדרך זו אפשר יהיה לפתור את הסכסוך הזה. פעם אחת מתכנסים בביתו של מר ארידור, ופעם אחת בביתו של ד"ר חיים דורון, באווירה טובה, אבל למחרת יש נחץ, יש משבר והעניין מתפוצץ. רק הסכם בורות מוסכם יכול להביא פתרון לבעיה הזאת.

אם מביאים תקנות, הרי את התקנות המקוריות איננו יכולים לקבל, כיוון שהן כוללות אלמנטים שאינם חיוביים ואינם מאפשרים את סיום הסכסוך במהרה. אלמנט אחד הוא המועד: המועד של שישה חודשים, שבו מבקשים להאריך את התקנות, הוא מוגזם. זה יאפשר לממשלה למשוך את הדיונים מעל ומעבר. שישה חודשים הם הרבה זמן. גם שלוש חודשים הם הרבה זמן. אם יש להאריך — שלושים יום הם המקסימום, או לא יאוחר מ־30 בינוי. בתוך הזמן הזה צריך להיות בידי הממשלה כלי עזר מסוים. בהיעדרו, היא אינה יכולה להשתמש שוב בתקנות האלה. זה גם מראה שהיא אינה מסוגלת להתמודד, לא באמצעות התקנות ולא בדרך אחרת, עם הבעיה. זוהי ההסתייגות הראשונה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני עובר לדבר השני. איננו נותנים כאן חוק של הכנסת, שעומד הרבה שנים, ואנחנו אומרים: לא חשבנו לנו מי השר או מי יבצע את החוק. החוק הוא חוק של הכנסת. כאן אנחנו נותנים כלי בידי הממשלה הזאת, ממשלה שבה שולט יורם ארידור בלי מצרים והוא מכתיב את צורת המשא-ומתן. הוא גם הטעה את הציבור ואת הרופאים בהצהרות לא נכונות. איננו סומכים עליו. איננו מאמינים שהוא יוציא צווים על-פי התקנות האלה, או שיוורה לשר הבריאות להוציא צווים כאלה. לכן אנחנו מציעים שצווים כאלה יוצאו רק לאחר שוועדת החוקה תאשר את הוצאתם, או יש גרסה אחרת, אם הראשונה לא תתקבל, שהצווים אכן יוצאו, אבל הם טעונים אישור תוך 48 שעות.

נקודה אחרונה, אדוני היושב-ראש: אני מציע שאפשר יהיה להפעיל את הצווים שהוצאו לפי התקנות האלה רק שבעה ימים לאחר שהחוק הזה יאושר, וזאת כדי לאפשר לנהל משא-ומתן בלי אפשרות של הוצאת צווי ריתוק היום, כדי שהממשלה תעשה את המקסימום להגמיש את עמדתה ולפתור את הבעיה.

ולבסוף, אדוני היושב-ראש, היה ספק לאבק רטוראקטיביות בתקנות כפי שהובאו. כדי למנוע את הדבר הזה תבענו סעיף, ואנחנו מבקשים שהסעיף שעורר ויכוח בדבר רטוראקטיביות בתקנות שהיו סמוכות לחוק לא יתקיים אלא יבוטל. כך שהתקנות האלה לא תהיינה רטוראקטיביות ותוקפן יחול רק מעתה ואילך. בהסתייגויות אלה אולי אפשר יהיה לחיות עם התקנות. אם ההסתייגויות האלה לא תתקבלנה, ניתן כלי לממשלה שאינה מסוגלת לנהל את המשא-ומתן עם הרופאים בצורה נכונה. אין זה כולל את שר הבריאות שעמדתו מקובלת, אבל שמענו מה אמר שר הבריאות על שר האוצר, והוא נותן את הטון בוויכוח הזה. לכן, אם לא תתקבלנה ההסתייגויות האלה, נצביע נגד החוק.

השביחית לא תוחרף ויישמר גם להבא הסידור שהושג בין היועץ המשפטי לממשלה לבין הסתדרות הרופאים. לאור זאת ולאור דברי שר הבריאות החליטה הוועדה, ברוב קולות, להגיש את הצעת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בכנסת. לחוק הוגשו כמה הסתייגויות. אני מבקש, אדוני היושב-ראש, לאפשר למסתייגים להשמיע את דבריהם.

היור"ר מ' סבידור:
תודה ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת קולס.

שולמית אלוני (המעצר):
אדוני היושב-ראש, יש לי הצעה לסדר.

היור"ר מ' סבידור:
בבקשה.

שולמית אלוני (המעצר):
אדוני היושב-ראש, על-פי החוק ועל-פי המקובל צריך היה להאריך את התקנות האלה, אם אומנם רוצים להאריך אותן. אתמול, ולא היום, הואיל ותוקפן פג אתמול בחצות. אם אנחנו מאריכים את התקנות היום, נשאלת השאלה מה אנחנו מאריכים. בתקנות נאמר, שהארכה עומדת בתקופה מיום קבלתה בכנסת. דהיינו, יש לקונה, ואני מבקשת לבדוק את הנקודה המשפטית הזאת. ייתכן שאנו מחוקקים משהו שאינו חוקי, ועל-ידי כך מכשילים את השם בהוצאת צווים שלא יהיה להם תוקף.

היור"ר מ' סבידור:
רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

אליעזר קולס (יור"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אדוני היושב-ראש, אני רוצה להסב את תשומת לבם של חברת הכנסת אלוני לחוק הפרשנות התשמ"א — 1981, סעיף 10(ב), הסעיף הזה אומר: תקופה קצובה במספר חודשים או שנים לאחר אירוע פלוגי תסתיים בחודשה האחרון כיום שמספרו בחודש כמספר יום האירוע.

התקנות האלו נכנסו לתוקף ביום ט"ז באדר התשמ"ג, 1 במרס 1983, ויסתיימו כעבור שלושה חודשים, דהיינו כ"ו ביוני 1983. דהיינו: היום בחצות. מכאן שאנחנו עדיין עומדים במסגרת לוח הזמנים. לכן אני מציע — — —

שולמית אלוני (המעצר):
צריך לשנות את תאריך הכניסה לתוקף.

אליעזר קולס (יור"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
לא צריך לשנות דבר. חברת הכנסת שולמית אלוני, החוק, לפי מה שהוחלט בוועדה בסעיף מס' 3 שלו, שבו שהובא בקריאה הראשונה בכנסת אומר: תחילתו של חוק זה ביום קבלתו בכנסת. דהיינו, אם יתקבל החוק היום, הוא יכנס היום לתוקפו ורק היום בחצות הליל יפקעו התקנות הקיימות.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני חושב שאין מקום להצעה לסדר, ואני מציע שנשמע את המסתייגים.

היור"ר מ' סבידור:
תודה רבה. קיבלתי את הנימוקים של יושב-ראש הוועדה. אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת וירשובסקי לנמק את הסתייגותו. אני מבקש ממך, חבר הכנסת וירשובסקי, שתנמק את כל ההסתייגויות בידך.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם בקריאה הראשונה

— הצעת חוק להארכת חוקפן של תקנות שיטת-חירום (שירותי עבודה חיוניים של רופאים בשירותי הבריאות) —

היו"ר מ' סבירור:

רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, משפטים אחרים להנמקת ההסתייגות:

הסתייגותנו נועדה להביע את התנגדותנו העקרונית הן לתקנות שעת-חירום להוצאת צווי ריתוק והן לשימוש בתקנות אלה נגד שביתת הרופאים. אנו מתנגדים לכך שצווי ריתוק יהיו מכשיר לדיכוי מאבק של איגוד מקצועי חופשי, ובמיוחד, כאן, בנושא שביתת הרופאים אנו מתנגדים לשימוש בצווי ריתוק, מפני שהכוונה בהוצאת תקנות אלה איננה להבטיח את השירות החיוני, אלא לשכור שביתה, כפי ששר האוצר נוהג ומתכנן מהיום הראשון לפריצתה.

אם רוצים להבטיח את השירות החיוני, אם רוצים שהציבור לא יסבול — והוא סובל מזה בהחלט — הממשלה חייבת לעשות חשבון-נפש בפני הציבור כולו. הציבור חייב לתבוע קודם, כול מהממשלה ומשר האוצר שלא ינהלו משא-ומתן של כחש, של התעלמות מהזכויות הצודקות של הרופאים — וכולם מסכימים שתביעותיהם צודקות — ושלא ינהלו משא-ומתן כדי לשכור אותם שוב, כפי ששכרו את עובדי אל-על.

לכן, אם בשכוע שעבר הרופאים גילו אחריות ורצון טוב וחזרו בהם מצעדיהם החריפים, מהתרת השביתה, כדי ליצור אווירה של משא-ומתן ענייני לסיום השביתה, אנחנו נתקלים שוב בעמדתו העיקשת של שר האוצר, שיש לה מטרה אחת: לא לסיים את השביתה, אלא לשכור אותה. לכן, בהגשת הסתייגותנו זו אנו מעלים את האזהרה שלנו מפני התנהגותו של שר האוצר בפני הציבור כולו. אם השביתה הזאת לא תסתיים בהסכם עם הרופאים ותביעותיהם הצודקות לא ייענו, האחריות כולה תיפול על שר האוצר, סבל החולים ייפול על שר האוצר, על כן, שר האוצר חייב לעשות היום צעד מתאים, ולהגיש לרופאים הצעות חדשות כדי לסיים את השביתה.

היו"ר מ' סבירור:

האם חבר הכנסת חיים רמון רוצה לנמק את הסתייגותו? הוא איננו. יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט ישיב על ההסתייגות ונעבור להצבעה.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מחברי, חבר הכנסת שחל, למדתי אתמול שכאשר מדברים בפחוס ובקול רם, נראה שהנימוקים קצת חלשים. אבל אם אכן צודקים שני המסתייגים שדיברו לפני ואם ברצונם להגן על החברה, כפי שציין חבר הכנסת וירשובסקי, או שהציבור לא יסבול, כפי שאמר חבר הכנסת תופיק טובי, למה לא נחלכר כלנו בקריאה לציבור הרופאים, לסיים את השביתה ולציבור המעסיקים ולכל המעורבים לפעול במהירות האפשרית, כדי לגמור את השביתה שגורמת סבל רב לכל האוכלוסייה שנוקטת לשירותי הרפואה?

שמענו בוועדת החוקה את הד"ר רם ישי, והוא סירב או לא יכול היה להתחייב שלא יחריפו את העיצומים דוגמת ההחרפה שהיתה לפני כמה ימים, או בדרכים אחרות. האם יש כלי אחר שהכנסת יכולה, צריכה וחייבת לתת לממשלה, כדי שזו תוכל להפעיל את השירותים המינימליים? גם בהפעלה זו הציבור עדיין אינו מקבל את השירות שהוא צריך לקבל אלא את המינימום ההכרחי.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מבקש שלא לקבל את

ההסתייגות ולאשר את החוק להארכת התקנות כלשונו וככתבו.

היו"ר מ' סבירור:

אנחנו ניגשים להצבעה. אני שומע שמבקשים מונים. אני מבקש מחברי הכנסת עוזי ברעם ומאיר שטרית להיות מונים.

ה צ ב ע

בעד התיקון של חברי הכנסת

מ' וירשובסקי וח' טובי לסעיף 1 — 42

נגד — 47

התיקון של חברי הכנסת מ' וירשובסקי וח'

טובי לסעיף 1 לא נתקבל.

מחמד ותד (המערך):

אותי לא ספרו.

היו"ר מ' סבירור:

אין לי מונים אחרים וזאת אלה שבחרתי. אילו אחד מהם היה אומר שלא הצביעו — בבקשה, בלאו הכי זה לא משפיע.

היו"ר מ' סבירור:

האם מישהו עומד פה על המשך הצבעה עם מונים?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מבקש שהיו מונים כאשר נצביע על החוק כולו בקריאה שלישית.

היו"ר מ' סבירור:

הסתייגות לחבר הכנסת רמון לסעיף 1. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

התיקון של חבר הכנסת ח' רמון לסעיף 1 לא

נתקבל.

היו"ר מ' סבירור:

אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 1.

ה צ ב ע

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה — רוב

נגד — מיעוט

נמנע — 1

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' סבירור:

אחרי סעיף 1 יש הצעת תוספת של חברי הכנסת מ' וירשובסקי וח' רמון. אנחנו עוברים להצביע עליה.

ה צ ב ע

ההצעה של חברי הכנסת מ' וירשובסקי וח'

רמון אחרי סעיף 1 לא נתקבלה.

ההצעה לחילופין של חברי הכנסת מ'

וירשובסקי וח' רמון אחרי סעיף 1 לא

נתקבלה.

כ' בסיוון התשמ"ג (1 ביוני 1983)
— הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שיטת־חירות (שירותי עבודה חיוניים של רופאים בשירותי הבריאות) התשמ"ג 1983; הצעה לסדר־היום —

היו"ר מ' סבידור:

סעיף 1. כפי שהוגדר על־ידי הוועדה, נתקבל.

לסעיף 2 אין הסתייגויות. נעבור להצבעה על סעיף 2.

ה צ ב ע ה

סעיף 2. כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' סבידור:

אחרי סעיף 2 יש הצעה לתוספת של חברי הכנסת מ' וירשובסקי וח' רמון. אנחנו עוברים להצביע עליה.

ה צ ב ע ה

ההצעה של חברי הכנסת מ' וירשובסקי וח' רמון אחרי סעיף 2 לא נתקבלה.

היו"ר מ' סבידור:

סעיף 2 נתקבל, כמוגדר על־ידי הוועדה, כלי תוספות.

לסעיף 3 אין הסתייגויות. אנחנו עוברים להצביע על סעיף

3.

ה. הצעה לסדר־היום

שנה למלחמת לבנון

היו"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצעה לסדר־היום של חבר הכנסת מיכאל בריזהר. אפנה את תשומת לבם של חברי הכנסת, שאחרי ההצעה הזאת אנחנו נזמין את השרים לענות על שאלות. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל בריזהר.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב־ראש, ההצעה שלי עוסקת במלאות שנה למלחמת "שלום הגליל". אני פונה ומבקש. אדוני היושב־ראש, כי במלאות שנה למלחמת "שלום הגליל" תכבד הכנסת בקימה ובריקה של דומייה את זכרם של 492 החללים, חללי צה"ל שנפלו במלחמה זו עד היום.

היו"ר מ' סבידור:

אני מבקש מחברי הבית לקום.

גאולה כהן (התחיה):

זו ספסרות, הפסיקו כבר.

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את זכרם של חללי צה"ל.)

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
צריך לכבד את זכרם של כל הקורבנות, יהודים ולא יהודים.

היו"ר מ' סבידור:

אני מבקש שלא לדבר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אין הכדור בין דם לדם.

גאולה כהן (התחיה):

ספסרים, ספסרים. אתם תגרמו לכך שיהיו עוד קורבנות.

מאיר כהן־אבידב (הליכוד):

אין לכם שום זכות לעשות את זה, אני מצטער מאוד, חבר הכנסת בריזהר. אני מצטער, עם כל הכבוד, אין לך שום זכות לקרוא לתת כבוד לחללים. אתה לא בעל־בית בבית הזה.

ה צ ב ע ה

סעיף 3. כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' סבידור:

אנחנו עוברים להצביע על החוק בקריאה שלישית. מי בעד החוק להארכת תוקפן של תקנות שעת־חירות (שירותי עבודה חיוניים של רופאים בשירותי הבריאות), התשמ"ג — 1983, ירים את ידו.

אותם מונים מתבקשים למנות.

ה צ ב ע ה

בעד החוק — 48

נגד — 41

נמנע — 1

חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת־חירות

(שירות עבודה חיוניים של רופאים בשירותי

הבריאות), התשמ"ג — 1983, נתקבל.

מיכאל בריזהר (המערך):

אתה יכול להתיישב.

מאיר כהן־אבידב (הליכוד):

אתם עושים מזה עניין זול. אל תהיו אפוטרופסים על הקורבנות.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת כהן־אבידב, אני מבקש.

מאיר כהן־אבידב (הליכוד):

זה מקום מכובד, זה מקום מתאים, אבל לא כל אחד יכול לעשות מזה עסק. זה זול ממש.

פסח גרופר (הליכוד):

הפכו את זה למשחק. די, יש גבול. יש גבול לעסוק בדיני נפשות.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת, אולי תנו לימר מלה אחת. חברת הכנסת

גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

אתה נותן תחמושת. מה אתה מקים את הבית? הכמה הזאת היא הפקר? כאמת, אי־אפשר כך. זה כואב, זה דווקא כואב בגלל הנושא. אי־אפשר כך. אני הייתי מורידה אותו עכשיו מעל הכמה. מה זה?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

חבר הכנסת בריזהר מדבר עכשיו.

היו"ר מ' סבידור:

ייתכן שהפסיקה של יושב־ראש הכנסת בסוגיה זאת מחייבת בדיקה בוועדת הפירושים. היושב־ראש עצמו קם וביקש לקום. הדעת נותנת, שהנואם צריך היה לתאם את הצעתו מראש עם יושב־ראש הכנסת. אבל כאשר דבר כזה קורה, מי יעז שלא לקום ולכבד את זכרם?

את הנושא הזה אני אברר אחר כך. בזה סיימנו את המבוא. עכשיו ניתן לחבר הכנסת בריזהר להשמיע את דברו.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שנה מלאה למלחמה הקצרה ביותר בתולדות ישראל, מלחמה שעמדה להימשך 48 שעות וטרם נסתיימה. בחלקות הצבאיות בכת"ה הקברות בוכות זו לצד זו אם שכנה נפל אחמול ואם אשר פוקדת את קבר בנה במלאות שנה להנפילתו.

משה קצב (הליכוד):

חבר הכנסת בריזהר, אם אתה תשתמש — — — אדוני היושב-ראש, הוא אינו יכול להמשיך ולדבר על החללים, על החיילים שנפלו.

ויקטור שטייטוב (המערך):

מה זה, אסור לדבר על חללים?

פסח גרופר (הליכוד):

יש פה הורים שכולים, לא צריך לפגוע בהם. אתם סותרים.

יעקב גיל (המערך):

יש לך קול ברזני, אתה יודע? יש לך קול חזק.

היו"ר מ' סבירור:

אני קובע, כיושב-ראש הכנסת, שזכותו של חבר הכנסת בריזהר לדבר גם על החללים. בעניין הראשון — יש בעיה ואני צריך לברר אותה. ייתכן מאוד שעשיתי טעות. אני אודה בה.

יגאל כהן (הליכוד):

היו"ר מ' סבירור:

רגע, אני מבקש שלא לדבר. אינני רוצה לשמוע פה את הקריאות האלה: "סוחר דם", זכותו של חבר הכנסת בריזהר לדבר גם על החללים. בבקשה.

מיכאל בריזהר (המערך):

ב"ב ביוני נפגע שגרירנו בלונדון — — —

מרדכי גור (המערך):

אני מבקש, אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר מ' סבירור:

אני מבקש, חבר הכנסת גור, תן לי לנהל את הישיבה.

מרדכי גור (המערך):

אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת גרופר לחזור — — —

פסח גרופר (הליכוד):

מי מנהל את הישיבה? יש יושב-ראש, הוא מנהל את הישיבה, לא אתה.

מרדכי גור (המערך):

אני מבקש שהיושב-ראש יבקש למחוק את המלים האלה מהפרוטוקול.

ויקטור שטייטוב (המערך):

ביום שלישי למלחמה ראש הממשלה דיבר על החללים מעל במת הכנסת.

משה קצב (הליכוד):

הוא לא עשה את זה — — —

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת שטייטוב, אני מבקש.

פסח גרופר (הליכוד):

אני מבקש למחוק את דברי.

מרדכי גור (המערך):

תודה רבה.

היו"ר מ' סבירור:

חזור, רשמנו לפנינו. הרגענו את הרוחות. בעידנא דריתחא נשמעים לפעמים דברים קשים. אני מבקש מחבר הכנסת בריזהר להמשיך.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ב"ב ביוני, בעקבות הפגיעה בשגרירנו ארגוב בלונדון, הפציץ צה"ל בסיסי מחבלים בלבנון. מאוחר יותר פתחו מחבלים בהפגזה על יישובי הגליל, וממשלת ישראל החליטה להגיב בפעולה צבאית. ב"ב ביוני זומנו ראשי המערך אל ראש הממשלה, כשצה"ל כבר היה בדרכו ללבנון. נאמר להם שבתוך 24 או 48 שעות יכה צה"ל במחבלים ברצועה של 40 ק"מ צפונית לגליל וכך יובטח שלום הגליל. כשנגיע ל-40 ק"מ, אמר ראש הממשלה, נעמוד. על רקע הכרוזה דומה של ראש הממשלה בכנסת נדחתה הצעת אי-אמון.

אחרים מתוכנו, ואני בהם, התנדבו ללחום עם יחידות צה"ל בלבנון. יצאנו למלחמת מגן. כך סבר עם ישראל ברובו הגדול. עם ישראל לא ידע כי בחודש ינואר 1982 הציג השר שרון, שר הביטחון דאז, את תוכניתו הגדולה לפני הממשלה — סילוק המחבלים מלבנון, סילוק הסורים מלבנון, הנהגת סדר חדש בלבנון. הקמת ממשל חדש הקשור עמנו וכריתת שלום בין ישראל ללבנון.

שר התקשורת מ' צפורי:

כיצד אתה יודע שהוא הציג זאת?

מיכאל בריזהר (המערך):

התוכנית הצבאית להשגת יעדים אלה היתה שונה לחלוטין מתוכנית "שלום הגליל". ההצעה לא נתקבלה על-ידי הממשלה.

ב"ב ביוני אישרה הממשלה תוכנית אחרת, מוגבלת בהיקפה וביעדיה, תוכנית מלחמת המגן. כך החלה ההוואה העגומה של עם ישראל כולו; הוואה, שכן שר הביטחון דאז לא גנו כלל את תוכניתו הגדולה, להיפך. הוא היה נחוש להגשימה. אומנם אושרה פעולה צבאית שונה בתכלית, אך שר הביטחון, בתוכנית ב', רצה להגשים יעד א'. בתוכנית "שלום הגליל" הוא יצא להגשים את הסדר החדש בלבנון. אותם יעדי מלחמה היו שונים לחלוטין. היה צורך לבצע מהלכים שלא נכללו כלל בתוכנית שאושרה על-ידי הממשלה.

בשלב ראשון — ואני מדגיש, רק בשלב ראשון — הונה שרון את הממשלה ודיווח דיווחים לא נכונים. אבל בשלב השני התל המתחל החמור של הממשלה. הממשלה הרשתה לשרון להוונתה והפכה שותפתו; הממשלה ידעה מה מתרחש, ניחשה מה מתרחש וחלק מהשרים הבכירים הבינו ושחקו. חמור מזה, היה חיפוי של ראש הממשלה ושל שר החוץ על שר הביטחון, על אף שהם ידעו למה הוא מתכוון להגיע.

שר זה או אחר יכול היה לחשוך שיש במלחמה הזאת כוונות שונות. ראש הממשלה קיבל דיווחים ישירים בצנינותיו. בלשכתו, וידע מה מתכוון השר שרון לעשות ומה הוא עושה בשטח. הוא שחק. הוא אף אישר את הצעדים, שר החוץ קיבל דיווחים ממקורות שלו, בלשכתו. הוא ידע ותמך בצעדים.

ולבסוף — הפריצה שלנו למערכי-בירות והטבח שביצעו הפלנגות.

נוצר גם שבר פנימי עמוק בעם. זו היתה המלחמה הראשונה שלנו שלא היתה מלחמת קיום והישרדות, והדבר פגע בנו, כי אנחנו כולנו חוננו על כך, שאין יוצאים למלחמה אלא לצורך שמירה על חיינו ועל עצם קיומנו.

היתה גם הבעיה המוסרית הכבדה, כיצד נלחמים במחבלים שנמצאים בתוך ריכוזי אוכלוסייה. הדבר פגע בנו והקשה עלינו, כי אנחנו כולנו מאמינים בטוהר הנשק. צה"ל הוא צבא עם נשק טהור, לזאת נתלוותה הגזמה מכוערת שגבלה באנטישמיות, שפשטה בעולם כולו כאש קוצים. והפכה אותו לחיות-אדם כביכול ודומתה אותו לנאצים משמדי עם.

כך עוותו היעדים, ומלחמת המגן הפכה למלחמה של "שוליות קוסמים", של ממשלת מחול, שקיבלה לידיה צבא מפואר, וניסתה בעזרתו ללוש מחדש את מפת המזרח-התיכון.

דב שילנסקי (הליכוד):

כאשר אתה אומר "ממשלת מחול", אתה מתכוון לממשלת גולדה מאיר?

מיכאל בריזר (המערך):

עד מלחמת "שלום הגליל" התכוונתי רק לממשלת גולדה מאיר. היום אני מתכוון לממשלה הזאת.

וההצהרות היהירות של שיכורי ניצחון, של מנחם בגין, של אריאל שרון, אני קורא באוזניים: 16 ביוני, מנחם בגין "כמבט" — "מבצע 'שלום הגליל' ירפא את העם מטראומת יום-הכיפורים"; כעבור ארבעה ימים, ב"וולדורף אסטוריה" בניו-יורק — "עובדה שאין עוד אש"ף בלבנון"; אחר כך — "לא נצא מלבנון לפני שיהיה שלום, כולם יכולים לצעוק 'געוואלד', אך לא נחזור לפני שיהיה שלום". מי צועק "געוואלד" היום, מר בגין? לאנשי מילואים אמר מר בגין: "מבצע 'שלום הגליל' על כל שלביו — אין צורך ממנו". לעיתונות: "שום מחבל לא יישאר בלבנון", "ותשקוט הארץ ארבעים שנה". למחנך יצחק שפירא, מנהל בית-הספר הריאלי בחיפה: "ישראל לא תעשה דבר במערכי-בירות שיביא לניצחון פירוס". האומנם, מר פירוס?

בגין ל"מעריב": "תוך כמה חודשים הסורים יעזבו את אזור טריפולי, את הבקעה. בשביל הסורים זהו מצב בלתי נסבל שאנו נמצאים 25 קילומטר מדרמשק, זה אינטרס סורי לצאת מלבנון". בוועדת חוק וביטחון, מר בגין: "אני מעדיף יהודים חיים ועיתונות רעה על פני יהודים הרוגים ועיתונות טובה". והיום יש לנו יהודים הרוגים ועיתונות רעה, מר בגין. האם זה מה שרצית?

בגין בעצרת בתל-אביב: "עוד השנה נחתום חוזה שלום עם לבנון". "צה"ל השמיד 90% מהמחבלים בלבנון ויחסל את 10% הנותרים". כעבור שבוע, במכללה לביטחון לאומי: "חיסלנו את כושר הלחימה של 20,000 מחבלים. אין עוד מדינה בסביבתנו שתהיה מסוגלת לתקוף אותנו. סוריה אינה מסוגלת לתקוף אותנו לאחר שהשדמנו לה כ-1000 טנקים, 86 מטוסים ו-22 סוללות טילי קרקע-אוויר". האומנם, מר בגין? אם כן, למה ההתרגשות בשבוע האחרון? סוריה אינה מסוגלת עוד — איזה רהב.

שר הביטחון שרון לבן-פורת: "אם הייתי משוכנע שאנו צריכים להיכנס לבירות, איש בעולם לא היה עוצר בעדי. דמוקרטיה או לא — הייתי נכנס גם אם הממשלה לא היתה אוהבת את זה". הוא באמת נכנס.

לצורך הגשמת התוכנית הגדולה, ולא לצורך השגת 40 הק"מ, גררנו את הסורים לעימות צבאי וזאת אחרי שראש הממשלה ושריו אמרו להם שאין אנו רוצים בכך.

ב-8 ביוני אמר שר הביטחון: נסתים חלק גדול מן המבצע. אנו מבערים קני התנגדות. ב-11 ביוני אמר שר הביטחון: עכשיו הכוונה היא לדחוף את הסורים מעבר לקו 40 הק"מ.

לצורך הגשמת התוכנית הגדולה חצה צה"ל את קו 40 הק"מ ולא קיבל הוראה לעצור. לצורך הגשמת התוכנית הגדולה נכנס צה"ל למזרח ביירות. דוכרי הממשלה הודיעו שאין אנו נכנסים לביירות, שאיננו שם, שאנחנו לא נמצאים בקרבת ביירות, עד שבאו כתבי החדו והודיעו: אנו מדברים אליכם מביירות. זה שימוש ציני שעשה שרון בצורך ליצור קשר עם הנוצרים. מנחם בגין חיפה עליו. כשנשאל ב"מבט" האם גרר שרון את הממשלה להרחבת המבצע, הוא השיב: "הבל ורעות רוח", והוסיף: "עוד מעט היו קוראים לשרון מלך לבנון" — אני מצטט.

לצורך "התוכנית הגדולה" השתלט צה"ל על כביש ביירות-דמשק.

אורי סבג (המערך):

מיכאל בריזר (המערך):

פתחנו בהפצצות ובמתקפה רבתי באותן שעות עצמן שבגין הבטיח לנשיא רייגן בווינגטון שהמלחמה נסתיימה והקרבות פסקו.

שרון הולך שולל את סגן ראש הממשלה, מר שמחה ארליך, שלא ידע כלל כי חודשו הקרבות. אך גם ארליך חיפה על שרון. "הוא היה קואופרטיבי" — אמר ארליך לאחר מעשה — "הוא שיתף פעולה, הוא נהג כשורה"; "אני לא יפה נפש"; "אין להתבייש בהישג זה". שרון הולך שולל גם אלפי חיילים, כשהתפרסמו ידיעות שוירים עלינו, אבל כל החיילים שהיו בשטח ידעו שהמצב הוא שונה. ומנחם בגין שוכ חיפה בישיבת הממשלה — "חשיבות אסטרטגית נודעת לכביש ביירות-דמשק, זהו קלף מיקוח במשאומתן המדיני".

לצורך "התוכנית הגדולה" הופצה גם מערכי-בירות. ראש הממשלה טען כי לא ידע על כך. פעמיים בישיבות הממשלה, כשקמו השירים על שרון על שהפציץ והפגיו בלי אישור, אמר לו בגין דברים קשים. בישיבה אתה הוא אמר: "יודעים לי כל המהלכים, לפעמים לפני ביצועם ולפעמים אחרי ביצועם". בישיבה השנייה הוא הוסיף: "שיהיה ברור מי מנהל כאן את ענייני המדינה". אך הוא המשיך לחפות על שרון. בעיתון "הארץ" כתב הפרשן זאב שיף: "בגין ראה הממשלה, אך בכל המהלכים האחרונים הוא ממשיך להיות היתאום הסיאמי של שרון".

אני רוצה להדגיש, חברי הכנסת: האחריות של ראש הממשלה, של שר החוץ ושל הממשלה כולה חמורה לפחות כמו זאת של שר הביטחון.

לצורך "התוכנית הגדולה" בוצעה הונאת הציבור. נמסרו הודעות לא מדויקות של דובר צה"ל, מפקדים בצבא לא ידעו מה יעדיהם, לאן עליהם ללכת, איזה יעד עליהם לכבוש ומהו היעד שאחריו. חיילים ידעו שהירות בכלל התקשרות שונה מהאמת. היתה גם השתקת הצבא, היו קצינים בכירים שלא יכלו לדבר עם שרים בממשלה ולמסור להם מה קורה בשטח.

מיכאל בריזר (המערך):
— לו ידעת שכ-500 בחורים יפלו בלבנון, כ-2,600 ייפצעו, כ-600 יישארו נכים לכל ימי חייהם. — האם היית יוצא למלחמה? האם היית נותן יד להנאה של שרון?

יהודה פרח (הליכוד):
במלחמות אחרות לא נפלו בחורים?

מיכאל בריזר (המערך):
פעמים רבות מעל הבמה הזאת אנו קוראים לראש-הממשלה להתפטר, לא אחת בתוקף, לא אחת בזעם, לא אחת בסערה. הפעם — לא בתוקף ולא בזעם ולא בסערה, מר בגין. אנו עומדים הרחק מעבר לתוקף, לסערה ולזעם. הפעם אנו אומרים בקול דממה גדולה: סיבכתם את עם ישראל במלחמה קשה ואכזרית, שאת סופה איננו רואים כיום. קומו אתה וממשלתך ותנו את הדין על המחל הזה. אינכם רואים עוד להנהיג את מדינת ישראל.

היו"ר מ' סבירור:
תודה לחבר הכנסת בריזר. רשות הדיבור לראש-הממשלה.

ראש הממשלה מ' בגין:
אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, לא אתחלה כחבר הכנסת בריזר או כמישהו אחר ככאב שהוא מנת חלקי ומנת חלקם של כל חברי הכנסת ושל כל אזרחי ישראל הנאמנים, נוכח האבודות הקשות הנוראות בחיי אדם, מחמת נפילתם של חיילינו ומציג הלב. אני רק יכול לומר, שיש בוודאי הכואבים את הכאב הזה כמונו, אבל אין מי שכואב אותו יותר מאתנו. לכן, אנא, נוכח כל המלחמות שהתנהלו בישראל, גם נוכח המלחמה הזאת שהיינו חייבים לעשותה כדי לשים קץ לפגיעות הבלתי פוסקות בגליל ובחושבים, במדינה ובאזרחיה. בקרב אנשים, נשים וילדים, איננו צריכים לנסות ליצור רושם שיש כאלה שכאבם גדול יותר ויש כאלה שכאבם קטן. אני רוצה לומר שהכאב משותף לכולנו, כי אכן כבדות מאוד הן האבודות. אמרנו זאת מהתחלה, ואין לנו אלא לחזור על כך מתוך הכרת האמת וכלי הסתרת דברים. ההתחרות הזאת או הניסיון לעשותה אינם לכבודו של איש.

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת בריזר הביא ציטטין. הם כבר הובאו פעמים מספר. יש ביניהם נכונים, יש ביניהם בלתי מדויקים. הפולמוס היום איננו חשוב מעיקרו. אבל מעניין שמכל הציטטין שהוא הביא חסר מסמך אחד. מהו המסמך? ב-11 ביוני 1982 החליטה הממשלה באופן חד-צדדי על הפסקת אש בלבנון. אנתנו קיבלנו את ההחלטה הזאת כשהגענו לאותו קו ביטחון בין 40 ל-45 ק"מ. זהו מסמך כתוב.

ויקטור שטייטוב (המערך):
הממשלה הודיעה אז שהפסקת האש איננה חלה על המחבלים, אלא רק על הסורים.

ראש הממשלה מ' בגין:
לא, יש לי המסמך על השולחן. זה היה ב-11 ביוני, אני יכול לקרוא אותו כאותו. כי אומנם כן, אנתנו רצינו להגיע לאותו קו ביטחון, והמשימה שהוטלה על צה"ל הייתה להוציא את יישובי הגליל מטווח האש של האויב, שיכול היה, בנשק אורך הטווח שכבר עמד לרשותו ממש, להרוס אותם קריית-שמונה, את הנרייה, את מטולה ועוד. וככן, אנתנו הצענו הפסקת אש. האויב לא קיבל אותה. הוא הוסיף לתקוף את חיילינו, והוא הכטיח עושה ימשיך במלחמה. מה צריכה לעשות ממשלה? מה הייתה שואה כל ממשלה אחרת? מה צריך לעשות כשזאת מותקף? — לסגת? לאפשר שוב ליצור

שרון כביירות בדצמבר 1982: "הושגה פריצת דרך במגעים התשאים שקיימתי בבירות. אנו קרובים מאוד לשלום". שרון ל"מעריב": "לא נאפשר לארצות-הברית למלא חפקיר ראשי במשא-ומתן בלבנון".

נניח לכל אלה. היו גם הישגים במלחמה זו, אך הם הולכים ודוהים, הולכים ונמגמים. ההישג האחר היה סילוק ערפאת ומנהיגי אש"ף מבירות. זה היה הישג חשוב — הקץ להיותה של לבנון מדינה פירטית. אש"ף הוחלש לחקופה לא קצרה, אך האם ניצלתם הישג זה, מר בגין? האם ניסיתם לדבר שלום עם המלך חוסיין, כשאין אש"ף נושף עוד בעורפו? האם ניסיתם ליוזם תהליך מדיני עם הגורמים המתונים באזור? — לא. רק האצתם את ההתנחלות ביהודה ובשומרון, באזורים מאוכלסים, והחרפתם את העימות בינינו ובין הערבים שם.

ההישג השני היה שלום הגליל. אכן, בא שלום לגליל: "קטיושות לא יפלו עוד בקריית-שמונה", כדברי ראש הממשלה. האם תחזרו על דברים אלה היום, עם ההסכם שחתמכם עכשיו, מר בגין? ויתרתם על שלום עם לבנון, ויתרתם על תחנות ההרעה, הקרבתם את חדאד. אתם הרי אנשי כבוד. 50 חיילי צה"ל שיסתובבו בדרום-לבנון — אם ההסכם יוגשם — הם ימנעו את הקטיושות מקריית-שמונה? האם יהיה שלום לגליל?

תוצאות המלחמה הן קשות. חתמנו על הסכם גרוע, וספק רב אם יתממש. השמדנו את חיל-האוויר הסורי בחשיפת שיטה מתוחכמת, שעובדה במשך שנים והוכנה לצורך של קרב קומי על עצם קיומה של המדינה. חשפנו את עצמנו.

טוריה קמה על רגליה, חזקה מבעבר, מחומשת מבעבר. ברית-המועצות חזרה לאזור ככוח רב, והיא מכתבה את המהלכים כיום. סיבכנו את צה"ל בכביה הלכנונית בין הפטיש הדרתי לסדן הנוצרי. והייתה פגיעה כבדה באימון ובהצטיינות של צה"ל. הצבא כבר אינו מחאמן. כל הזמן הוא יושב בלבנון. כבר איננו מודים על הנטל הכבד. על נטל המילואים, והנופלים, מר קצב — 492 הרוגים, 2,600 פצועים ומחוסים 600 פצועים קשה.

היכן הוא מר בגין המכריז? היכן בגין המנצח, שדיבר על שלום עוד השנה, על מבצע שאין כמותו? ראש-הממשלה מתהלך בקרבנו שותק. הוא אינו מדבר עוד, איננו מכריז, איננו מתפאר. הוא לא ביקר אף לא פעם אחת אצל חיילינו בלבנון. חוץ מהפעם האחת שהוא מסר את הבופור במחווה של אופרטה לידיו של חדאד. ואם אוכל, מר בגין, לעשות פרפרזה מדברך שאמרת כלפי ראשי מפלגתי: מה תעשה עכשיו, מר בגין, תבקש מחדאד להחזיר את הבופור? פעם דיברת על נשיקה של פרס לרבין. שצריך להחזיר. עכשיו תבקש מחדאד להחזיר את הבופור? הלא אתה איש כבוד. מה יהיה על הבופור? מה יהיה על חדאד?

ראש-הממשלה גם אינו מבקר בבתי-הקברות ואינו משתתף בכאב המשפחות השכולות. אתמול פנתה אלי משפחה אחת שהייתה בחלוציה כירושלים ואמרו לי: מדוע הוא לא בא? אני רוצה לומר דבר אחד חדש-שמעני: אני מניח, מר בגין, שכאבך אמיתי ועמוק. אין לי צל של ספק בכך. נופלים כה רבים במלחמה מדירים ודאי שינה מעיניך. כמו מעיני כולנו, וכוודאי סבלך כמו סבלנו. ואני שואל את השאלה — ולא בהתנגדות, ולא בהתנצחות ולא בצניות —

דב שילנסקי (הליכוד):
כל שאלותיך הן התנצחות.

את הכוחות הסוריים. אנחנו מקווים שאומנם כן. אחרי סיום התרגיל הסורי, הם לא יתקיפו אותנו. נקטנו אמצעי זהירות דרושים. כעניין זה גם יש הסכמה כללית. כפי שאני יודע מן השיחה שהיתה לנו עם דובר המערך, ואני מודה להם על ההסכמה שנתנו לאותם אמצעי זהירות שנקטנו. ונקווה שישכון השלום. כן, אנחנו נשיב את הבנים שלנו הביתה מלבנון. גם הסורים וגם המחבלים יעזבו. וראי, הכאב, הצער והאבל לא יימוגו ממשפחות אשר שכלו את יקיריהן, גם לא מלבותיהן. הכאב הזה לא ייפסק ולא יחדל לעולמים. זה נכון. אבל, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת מכל הסיעות, הרי כולנו הסכמנו שלא היה אפשר עוד לשאת את המצב. שמדי יום ביומו ממש הותקפו יישובינו, אזרחינו, תושבינו.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שנה שלמה היה שקט.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שנה שלמה היה שקט.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
רצינו להכניס את האמריקנים ללבנון. זאת הסיבה. רצינו לספח את הגדה בעזרת האמריקנים.

ראש הממשלה מ' בגין:
זה לא נכון. מאתיים התקפות דמים בוצעו באותה שנה בארץ ובחוף-לארץ — — —

הי"ר מ' סבירור:
שקט, אני מבקש שלא להפריע.

אהוד אולמרט (הליכוד):
קיווינו שגם סין תיכנס.

ראש הממשלה מ' בגין:
היום אני קורא לכל הסיעות הנאמנות למדינה לעמוד בניסיון הזה יחדיו, כפי שאנחנו עמדנו בימים אחרים, כדי להגיע לתנאים שבהם נוכל, אומנם כן, לאפשר לחיילינו לשוב לבתיהם ולמשפחותיהם, ולעמוד מאחוריהם. אבקש שאותו מידה של אחדות שנוצרה בראשית הלחימה תימשך עד אשר ניזכה לשלום המוחלט.

אדוני היושב-ראש, אני מסכים לקיים דיון במליאת הכנסת על הצעתו של חבר הכנסת כרזזה.

הי"ר מ' סבירור:
תודה לראש הממשלה. חבר הכנסת וילנר, האם אתה עוד עומד על ההצעה להעביר את הדיון לוועדה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן.

הי"ר מ' סבירור:
בבקשה.

מנחם הכהן (המערך):
איך הוא יכול? יש הסכמה על דיון במליאה.

שולמית אלוני (המערך):
חבר הכנסת וילנר, אתה מתנגד לדיון במליאה?

אמרי רון (המערך):
למה לא תדבר במליאה? הרי יהיה דיון במליאה, חבר הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
קודם תשמע את הנימוקים.

המצב כפי שהיה? לעמוד במקום? לקבל את האש הזאת בלי ניסיון להדוף את האויב?

זהו המסמך המרכזי. מדוע לא לומר את האמת הזאת? האם אנחנו רוצים שהמלחמה תימשך שנה? האם אנחנו רוצים בפגיעות נוספות? בעינינו האדם הוא עולם ומלואו, ואנחנו רוצים שלא ייהרג איש — לא חיילינו, לא אזרחינו, גם לא מן הצד השני. אנחנו גם אמרנו על המחבלים: איננו רוצים להשפיל אותם; אם הם רוצים לצאת עם נשקם האישי — נתיר להם את זאת. אמרנו: נכון, הם פושעים, הם פוגעים בנשים וילדים, אבל גם הם בני אדם. אמרנו זאת במפורש. אלה דברים שכתובים ב"דברי הכנסת". כאילו טענות אפשר לבוא אלינו מבחינה זו?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הכול היה להיפך. ההכרזות היו של רמאות.

יהודה פרח (הליכוד):
די, כבר שמענו.

הי"ר מ' סבירור:
אל תסייעו לי, תנו לי לנהל את הישיבה. אני מבקש שלא להפריע.

ראש הממשלה מ' בגין:
הסיבה היחידה להמשך הלחימה היתה הסירוב של האויב לקבל את הצעתנו להפסיק את האש. הצענו זאת ברצינות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
צבא כובש יכול להפסיק את האש. אתם כובשים שם. כל זמן שתהיו שם תהיה מלחמה. האם אינכם מבינים זאת? זו רמאות לדבר על הפסקת אש כל זמן שאחם נמצאים שם.

אהוד אולמרט (הליכוד):
מה עושה שם אש"ף?

הי"ר מ' סבירור:
חבר הכנסת טובי, אני מבקש להפסיק. אינני רוצה לקרוא לסדר. אני מבקש להאזין ברגיעה לדברי ראש הממשלה. אני מבקש שלא להפריע.

ראש הממשלה מ' בגין:
חבר הכנסת כרזזה לפתע מדגיש שההסכם שנחתם — הסכם חשוב לכל הדעות — אינו מבטיח את העתיד. איש אינו יכול להיות בטוח מה יהיה בעתיד. אבל יש סוד להניח שאחרי שנה שהיה שלום אמת לגליל — איש לא נפגע ולא נפל קטיושות — כך יהיה בעתיד. מכל מקום, זו תקוותנו וזו גם מטרתנו. חתמנו על ההסכם הזה, כדי שכל הכוחות הזרים יצאו מלבנון. ישראל איננה רוצה להישאר בלבנון. אנחנו רוצים להחזיר את הבנים הביתה, להווי ידוע לכל איש בישראל. כאשר כתוצאה מלחימה המצב נעשה קשה מבחינה לאומית, האם צריך לנקר עיניים? האם לא היתה מלחמת החשה שנמשכה שלוש שנים? האם לא נפלו אז בחורים בישראל? כמעט מדי יום ביומו נפלו. האם מישוה מאתנו ניקר עיניים?

נכון, המצב קשה, לא אכחד/דבר. עכשיו יש איום סורי. אומנם יש הרפיה מסוימת, אבל עלינו לעמוד על המשמר. הרי אם חלילה יפרצו מעשי איבה, כולנו נצטרך להגן על חיינו, על קיומנו. על עתידנו. מדוע צריך ליצור רושם שיש בינוני פירור לבבות בימים אלה של מתחיות, של הכנות מצד סוריה? אינני חושב שחייבי להציג את העניינים כך.

אנחנו רוצים לקוות שלא יפרצו מעשי איבה. אני רוצה להודיע, אדוני היושב-ראש, שלא עולה על דעתנו כלל לתקוף

יצחק רבין (המערך):
שיהיה גם זה וגם זה.

רענן נעים (המערך):

הוא רוצה לחתך את המדינה, תן לו את ההזדמנות.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אתם חברי הכנסת יודעים שהתקנון מאפשר להציע להעביר הצעה לוועדה, ובאופן פורמלי זה מה שאני מציע. אבל עיקר מטיתי היא לומר שראש הממשלה המשיך היום כמה שהתחילה הממשלה ב־4 ביוני 1982. הדברים שהוא אמר אינם אמינים. עיקר הארגומנט שלו היה שב־11 ביוני החליטה הממשלה להציע הפסקת אש חד־צדית, ובכן, עכשיו ידוע לעם ישראל ולעולם כולו שהיחס מכריזים הכרזות ועושים ההיפך. אלה היו שקרים, רמאות, הולכת שולל. כבר יש על זה ספרים שלמים — קצינים גבוהים בצבא כתבו על כך — כיצד הכרזתם הכרזות ובשטח עשיתם ההיפך. ההכרזות היו בשביל לרמות, בשביל להוליך שולל גם את עם ישראל וגם את דעת הקהל בעולם.

דבר שני: בלבנון הכנסתם את הצבא האמריקני, ולכן נתנו לכם האמריקנים כסף וגשק. אנחנו משלמים בדם הבחורים שלנו ובדמים של הרס הכלכלה כדי שתמלאו את ההתחייבות כלפי רייגן להכניס את הצבא האמריקני ללבנון. זאת אחת המטרות של המלחמה שלכם, וכל הוויכוח על 40 קילומטרים או לא 40 קילומטרים הוא רמאות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מה העמדה שלך לגבי הכנסת הצבא הסובייטי למזרח התיכון?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה הכול רמאות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
מה העמדה שלך?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
העמדה שלי, שאתם תצאו מלבנון.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מה העמדה שלך לגבי הצבת הצבא הסובייטי?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני אענה, תיכף אענה: העמדה שלי היא שלצבא הישראלי אין מה לעשות במדינה זוה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
מה עם רוסיה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

תיכף, תיכף, צריך לצאת משם. הצבא האמריקני צריך לצאת מלבנון ואז גם לא תהיה בעיה של חיילים סובייטיים בסוריה. לבנון, ללבנונים, סוריה לסורים וישראל לישראלים.

רענן נעים (המערך):
אפגניסטן לאפגנים.

גאולה כהן (התחיה):
ואפגניסטן לאפגנים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

המטרה השנייה של המלחמה גם כן לא היתה שלום לגליל. המטרה השנייה היתה להעסיק את העולם במלחמת לבנון, וביתחיים לבצע סיפוח למעשה של הגדה המערבית ושל רצועת-עזה. התנחלויות, התנחלויות, התנחלויות — על רקע האש בלבנון. בסופו של דבר, כולם רואים שזאת לא היתה מלחמת "שלום הגליל", כי היה שלום בגליל במשך שנה שלמה. המלחמה לא היתה אלא בגלל שתי המטרות האלה: להכניס, בהסכם עם ארצות-הברית, את הצבא האמריקני ללבנון; ב. להכשיר את הקרקע לסיפוח רשמי של הגדה ושל הרצועה.

לכן קמה במדינת ישראל תנועת מחאה רחבה כל כך נגד המלחמה. עכשיו רבים דורשים לצאת מלבנון בלי תנאי ומייד, ולחסוך בקורבנות. אתם נכשלתם בלבנון והקורבנות מיתוספים, קורבנות שווא. צאו מלבנון. די עם הרצח הזה של בחורים שלנו, של בחורים פלשתינאים ולבנונים.

היור' מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת וילנר, יש הסכמה בין המציע לממשלה לקיים בנושא דיון במליאה. לעומת זה יש הצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

מי בעד קיום הדיון במליאה, ירים את ידו; מי בעד הסרת הנושא?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא היתה הצעה להסיר, אדוני היושב-ראש.

היור' מ' סבידור:

מי בעד העברת הנושא לדיון בוועדה?

ה צ ב ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — רוב

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — מיעוט

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
היות שהרוב בכנסת החליט על קיום דיון במליאה, לא היה מקום להצביע על העברה לוועדה.

ו. שאילתות ותשובות

היור' מ' סבידור:

אני מזמין את סגן שר החקלאות, חבר הכנסת גרופר, להשיב על שלוש שאילתות.

2598. עקירת עצי זית בכפר קאסם

חבר הכנסת ח' טובי שאל את שר החקלאות ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

בעיתון "הארץ" מיום 13 במרס 1983 פורסם שאלמונים עקרו 200 עצי זית שבבעלותו של תושב כפר קאסם (שמו צורף למקור). העצים נמצאים בתחום שיפוט המועצה המקומית. בעלי המטעים טוענים שמינהל מקרקעי ישראל מפעיל עליהם לחצים מאז מלחמת 1967, כדי להכריח אותם לוותר על אדמתם. בעלי הקרקע טענו שאחד מעובדי המינהל, המכונה

לאחרונה נחפרסמו באמצעי התקשורת ציטוטים מפי נציב המים ומנכ"ל "מקורות", ועל-פיהם יוזמים במשרדך תוכנית להפקת אנרגיה הידרואלקטרית, המנצלת את הפרש הגבהים בין שלגי החרמון לבניאס. ככלי התקשורת נאמר גם, כי התוכנית תספק לישראל יכולת מותקנת של מאות מגוואטים של חשמל.

לפי מידע בדוק שבירי — אין כל ממש בהצהרות אלה. סביר להניח שלפנינו עוד תוכנית חסרת כל בסיס אמיתי.

אבקשך להשיב לי:

1. האם יש ממש בתוכנית "מפל החרמון". שפירסמו נציב המים ומנכ"ל "מקורות"?
2. האם נבדקה התוכנית במשרדך לפני פרסומה בריבים?
3. אם כן — מה התוצאות מבחינת כדאיות כלכלית?
4. אם לא — מה הצעדים שבדעתך לנקוט כדי למנוע הצהרות כאלה מתחומי המשרד שבאחריותך?

תשובת סגן שר החקלאות פ' גרופר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. רק נציב המים פרסם. התשובה: כן.
2. בנציבות המים.
3. עדיין לא ברור.
4. כל הצעדים הדרושים.

2730. ועדה לבחינת יעדי המדיניות הקרקעית

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר החקלאות ביום י"ב בסיוון התשמ"ג (24 במאי 1983):

בעיתון "מוניטין", בגיליון מספר 55 מחודש מרס, הופיעה כתבה תחת הכותרת "הפרוטוקולים של ועדת ארליך", ובה נאמר כי לפני שנה, כ-9 במרס 1982, מינה שמחה ארליך, סגן ראש הממשלה ושר החקלאות, ועדה לבחינת המדיניות הקרקעית. חפקיד הוועדה הוא לבחון את נושא הקצאת הקרקעות לבנייה למגורים ולצורכי ציבור וכן את חוקי מינהל מקרקעי ישראל. כן נאמר כי: "בשתי ישיבות הוועדה מחודש נובמבר עלתה לדיון שאלת מדיניות הקרקע, הבינוי והשיכון כלפי ערביי ארץ-ישראל, שבתחומי הקו הירוק".

הנני שואל את כבודך:

1. מדוע בוועדה, שלפי כתב המינוי שלה צריכה לעסוק בבעיות קרקע ותכנון גם בכפרים הערביים, אין נציגים של המסגרות הערביות בארץ?

2. האם סיכמה הוועדה את עבודתה והגישה מסקנות, ואם כן, ומה הן מסקנותיה?

סגן שר החקלאות פ' גרופר:

1. נבחרו נציגי ציבור ידועים וכל הרוצה להופיע בפני ועדה רשאי לעשות זאת. הדברים פורסמו בעיתונות כמדועות מיוחדות.

2. לא.

הי"ר מ' סכידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מתי צפוי שהוועדה תגיש את סיכומיה?

גי'מ, אף איים בנוכחות עובדי המועצה לעקור כל עץ שיטעו בעלי הקרקע אחרי עקירת מטעיהם.

הנני שואל את כבודך:

1. האם ידועות עובדות אלה לשר?

2. האם מוכן השר להורות על הפסקת הפעלת הלחצים והאיומים מצד שליחי מנהל מקרקעי ישראל, כדי להכריח אזרחים ערבים לוותר על אדמותיהם?

3. מה הצעדים שינקוט כדי להבטיח שמעשים כאלה מצד מינהל מקרקעי ישראל לא יישנו?

4. האם מוכן השר לפעול למתן פיצויים לבעלי המטעים שנעקרו, בגין הנוק הכלכלי הכבד שנגרם להם?

סגן שר החקלאות פ' גרופר:

1. הפרטים, כפי שהוצגו בשאלתא, אינם נכונים.
2. אם היו כאלה — כן.
3. הפעלת החוק.
4. ראה תשובה על שאלה 1.

2601. איכות מי השתייה.

חבר הכנסת א' שפייר שאל את שר החקלאות ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

באחרונה נודע על תלונות חוזרות ונשנות של יישובי דמת-הגולן על איכותם הירודה של מי השתייה המגיעים ליישובים ועל מחסור חמור במי שתייה עקב הפסקות מים תכופות. משום כך שיש צורך לספק ליישובים מים במכליות.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם מידע זה נכון?
2. האם תלונותיהם של יישובי הגולן בנושא הובאו לירעתו של השר?

3. מה הן הסיבות למחסור במי שתייה, כאמור?

4. מדוע מתעכבת בנייתו והפעלתו של מפעל מי הבניאס, המתוכנן זה כבר, האמור להביא לפתרון לבעיית מי השתייה ביישובי הרמה?

5. מה הן הסיבות לאיכותם הירודה של מי השתייה המגיעים ליישובי הרמה בכלל, וליישובי דרום הגולן בפרט?

6. כיצד כדעת השר לטפל בנושא, במטרה לשפר את אספקת המים ליישובים?

סגן שר החקלאות פ' גרופר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2. כן.

3. השנה השחונה.

4. מפעל הבניאס נמצא בתהליכי אישור, במסגרת ההליכים הנדרשים על-פי החוק.

5. רק איכות המים המגיעים מבריכת רם ירודה.

6. הפעלת מפעל הבניאס.

2691. תוכניות להפקת אנרגיה מהחרמון

חבר הכנסת א' רון שאל את שר החקלאות ביום ה' בסיוון התשמ"ג (17 במאי 1983):

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

1. מ"ו בספטמבר 1979 עד ל-1 ביוני 1983 רכשה "חלמיש" 125 יחידות דיור בחולון בחלוקה הזאת: 77 יחידות דיור לזכאי "חלמיש" ול-48 זוגות צעירים שנמצאו זכאים בדיוור, על-פי תוכנית הסיוע האוניברסלית לזוגות צעירים.

2. הקו המנחה את פעילות משרדנו בפתרון בעיית דיור של משפחות במצוקה הוא סיוע בפתרון המתאים לצורכי המשפחה עצמה ולא לגוף שלטוני.

האזרח הזכאי לסיוע, כמו אזרח שאינו זכאי לסיוע, יכול לבחור את מקום מגוריו בכפוף למגבלות התקציביות ולתמריצים שנותנת המדינה לאזרחים השונים. בכל מקרה אין כופים על האזרח מקום מגורים כלשהו; זה נכון הן כאשר האזרח רוכש את דירתו והן כאשר המדינה רוכשת דירה עבורו. בהיותו חסר יכולת לעשות זאת.

3-4. בוועדת האכלוס המחוזית של חברת "חלמיש" משתתף נציג הרווחה של עיריית תל-אביב-יפו.

5. משרד הבינוי והשיכון עוקב אחר העברת המשפחות מבחינת ההשפעה החברתית, כדי למנוע ריכוזי עוני בשכונות מצוקה. שיקולים אלה עומדים, בדרך כלל, מעל הבחירה של תחומי שיפוט מוניציפליים באזור הצפוף והרצוף של תל-אביב וגוש-דן. בכל הנוגע לשכונות השיקים שיש בהן רגישות למבנה החברתי, אין מאשרים להעביר אליהן משפחות בלא אישור מנהלי הפרויקטים.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמזלניו.

שושנה ארבלי-אלמזלניו (המערך):

האם אינך סבור, אדוני סגן השר, שחברת "חלמיש", הרוכשת דירות בגוש-דן כדי להעביר משפחות מתל-אביב לערים הסמוכות, חייבת לתאם פעולה עם העירייה שאליה היא מעבירה את המשפחות האלה? הרי לא ייתכן שתיעשה פעולה כמתחרת להעברת משפחות, כאשר העירייה מצריכה לקלוט איננה יודעת מאומה על המשפחות המופנות אליה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

המשפחות המועברות לערי גוש-דן מבקשות לעבור לאותן ערים. בדרך כלל ידוע לנו שרשויות מקומיות בכל רחבי המדינה מתנגדות לחלוטין לקלוט משפחות נצרכות או מקרים סוציאליים. עוד לא ראיתי ראש רשות מקומית במדינת ישראל שיסכים לקלוט משפחה המתגוררת בתנאי שכירות סוציאליים או מהווה נטל על המחלקה לשירותים חברתיים בתחום אותה רשות. לכן, לא מתקבל על הדעת שאנו נמנע פתרון דיור ממשפחה קשת-תיום מסוג זה ונתנה אותו באישור הגוף המוניציפלי או הרשות המקומית. בכל מקרה, הרשויות המקומיות חברות ושותפות בוועדות האכלוס, אבל איננו יכולים להתנות את אישור ההעברה בהסכמתן.

שושנה ארבלי-אלמזלניו (המערך):

אבל צריך תיאום, אני דיברתי על תיאום.

היו"ר מ' סבידור:

אין רשות לשאלה נוספת שנייה. אני מבקש שלא להשיב.

2550. דירות ריקות בגליל

חבר הכנסת ת' יואר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

בעיתון "הארץ" מיום 23 בפברואר 1983 פורסם שיש 10,000 דירות ריקות בגליל.

סגן שר החקלאות פ' גרופר:

לפי הערכתי — בעוד כתודש-חודשיים, אבל אפשר להופיע בפני הוועדה.

היו"ר מ' סבידור:

תורה לסגן שר החקלאות פסח גרופר. אני מזמין את סגן שר הבינוי והשיכון להשיב על שאלות.

2484. התקנת רמזור בצומת גולני

חברת הכנסת ש' ארבלי-אלמזלניו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ב באדר התשמ"ג (7 במרס 1983):

בביקור שערכתי בגליל התלוננו בפני תושבים רבים על כך שבצומת גולני אין רמזור. התנועה בצומת רכה ביום ובלילה, ומשום שאין רמזור היו בצומת תאונות דרכים.

רצוני לשאול את כבודו:

1. כמה תאונות דרכים היו בצומת גולני בשנת 1982?

2. האם נהרגו ונפצעו אנשים כתוצאה מתאונות דרכים אלה?

3. אם כן — כמה?

4. האם קיימת תוכנית להקמת רמזור בצומת גולני?

5. אם כן — מתי יותקן הרמזור?

6. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

1. בשנת 1982 אירעו בצומת 9 תאונות.

2-3. כתאונות הנ"ל נהרג אדם אחד, 12 נפצעו קשה ו-28 קל.

4-6: נושא הרמזור נבדק לאחרונה בוועדת ההיגוי המשותפת למשרד התחבורה, המשטרה ומע"ן ונמצא שאין הצדקה בשלב זה להצבת רמזור.

2547. העברת משפחות במצוקה מתל-אביב לחולון

חברת הכנסת ש' ארבלי-אלמזלניו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

ראש עיריית חולון מתלונן על שעיריית תל-אביב מעבירה משפחות נחמכות סעד לחולון. באמצעות חברת "חלמיש", בלי ידיעת העירייה ובלי הסכמתה.

נקיטת מדיניות זו משחררת את עיריית תל-אביב מלטל במשפחות במצוקה ומעבירה את הנטל לחולון.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם קיים אומדן על מספר המשפחות במצוקה שהועברו בשנתיים האחרונות על-ידי חברת "חלמיש" מתל-אביב לחולון?

2. האם פעולה זו נעשית בידיעת משרד הבינוי והשיכון ובהסכמתו?

3. האם העברת משפחות לשיכון בחולון חייבת להיעשות בידיעתה ובהסכמתה של העירייה?

4. אם כן — מה הן הסיבות שחברת "חלמיש" איננה נוהגת כך?

5. מה בדעת משרדך לעשות, כדי להסדיר העברת משפחות במצוקה מתל-אביב לערים אחרות?

אנו עוקבים אחרי הנעשה בכביש הקיים, כדי להבטיח שתהיה בו עבירות סבירה.

התקנת מדרכות הנה באחריותה של הרשות המקומית הנוגעת בדבר.

היו"ר מ' סביר: רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזלניו.

שושנה ארבל-אלמזלניו (המערך):
אדוני סגן השר, מאחר שהכביש הזה מהווה סכנה ממשיה לילדים, האם לא ניתן לסלול אותו ולהקצות את האמצעים לכך במשך שנתיים-שלוש שנים? לא מוכרחים לחכות עד שיהיה תקציב מלא לסלול את כל הכביש. הם מחכים כבר הרבה מאוד שנים.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
בשום תנאי איננו מחכים לתקציב חד-פעמי כדי לפתור את הבעיה. מידת הסיכון נבחנת על-פי היבט ארצי. את מדרכת על כביש אחד מסוכן אבל במע"ץ יש רשימה ארוכה מאוד של כבישים מסוכנים. סדרי העדיפויות נקבעים על-ידי גורמים מקצועיים, והם פתוחים וניתנים לבידוק. בתנאים הנוכחיים, בהוצאות הגבוהות ובמגבלות התקציביות בשנה הקרובה, המשרד אינו ערוך לבצע את סלילת הכביש, אבל הנושא עומד על סדר-היום שלנו וברגע שהדבר יתאפשר ותהיה הצדקה לכך, תתבצע העבודה על-ידי מע"ץ. ככל אופן, הקריטריונים פתוחים לעיונה של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזלניו.

2594. התקנת רמזור בצומת ראם
חברת הכנסת ש' ארבל-אלמזלניו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

בביקור שערכתי בקריית-מלאכי התלוננו בפני תושבים רבים על שאין רמזור בצומת מסמיה. בצומת מצטלבים כמה כבישים, ומכיוון שאין בו רמזור נגרמו בו תאונות דרכים רבות, ובחלקן היו פצועים והרוגים.

שאלותי לכבודו הן:

1. כמה תאונות דרכים היו בצומת בשנים 1981, 1982?
2. מה היה מספר ההרוגים והפצועים בתאונות דרכים בשנים אלו?
3. האם קיימת תוכנית להתקנת רמזור בצומת?
4. אם כן — מתי תיושם התוכנית?
5. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
1 — 2. בשנת 1981 — 3 תאונות. בתאונות אלה נפצעו 6 קל ו-3 קשה. בשנת 1982 — 6 תאונות. בתאונות אלה נפצעו 12 קל, 3 קשה, 1 הרוג.

3. הצומת נסלל לפני שנים וכבר אז הובאה בחשבון תוכנית להתקנת רמזור. לכן הוכנסו צינורות מתאימים מתחת לכביש להשתלת כבל חשמל בבוא המועד.

4. למע"ץ רשימה ארוכה של עדיפויות להתקנת הרמזורים, ובה צמחים עדיפים יותר מהסתעפות ראם.

5. בבוא המועד, במסגרת עדיפויות ואפשרויות תקציביות, יורכב הרמזור.

הנני שואל את כבודו:

1. אילו קריטריונים נדרשים ממועמד כדי לזכות לזכות בדירה בגליל?

2. האם יכולים אזרחים ערבים לגור בדירות אלה?

3. היות שיש אלפי דירות ריקות במושבים העירוניים היהודיים בגליל — מדוע אין מופנים תקציבים לאותה מטרה לכפרים הערביים השכנים, שבהם יש מצוקת דיור חריפה?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עלי-מנת לקבל דירה בשכירות בגליל יש לעבור ועדת אכלוס מקומית. את הדירות האלה רשאים לרכוש זכאים בלבד.

2. אזרחים ערבים הם שווי זכויות בדיור. בקביעת סדר העדיפויות בהקצאת דירות, כמו בנושאי דיור אחרים, מתחשבים במצב הסוציו-כלכלי של האזרח ובשירותו בצה"ל.

ביישובים הכפריים ניתן סיוע לבנייה עצמית או לרכישת דירה לכל חסר דירה או למשפחות המתגוררות בצפיפות.

2551. סלילת קטע כביש המקשר בין דליית-אל-כרמל לעוספייה

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמזלניו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

בסיוע שערכתי בדליית-אל-כרמל ראיתי את הכביש המקשר בין דליית-אל-כרמל לעוספייה. אורכו של קטע כביש זה כ-4 ק"מ. הכביש צר ואין בו מדרכות, והוא מהווה מטרד לתושבים, בגלל התחבורה הזורמת בו כמשק-היום. לרבות הסעת תיירים הפוקדים את הכפרים.

הכביש, במצבו הנוכחי, מהווה סכנה לילדים ההולכים לבית-הספר וחוזרים ממנו ולפועלים ולפועלות ההולכים יום יום לעבודה במפעלי התעשייה, הנמצאים בכפרים אלה.

בהתחשב בהתפתחות הכפרים האלה ובגידול האוכלוסייה בהם — ובמיוחד אוכלוסיית דליית-אל-כרמל — ובהתחשב בכך שזהו כביש בין-עירוני המהווה סכנה לחיי ילדים, רצוני לשאול:

1. האם כבודו מודע למצב הכביש המקשר בין דליית-אל-כרמל לבין עוספייה?
2. האם קיימת תוכנית להרחבת הכביש ולהתקנת מדרכות?
3. אם כן — מתי תבוצע התוכנית?
4. אם לא — מה הן הסיבות לכך?
5. המוכן כבודו לפעול לביצוע פרויקט זה מוקדם ככל האפשר?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
אני מודה על נוכחותה של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזלניו באולם המליאה. היא ממש מצילה את המצב.

אנו מודעים למצב הכביש המקשר בין דליית-אל-כרמל לעוספייה.

קיימת תוכנית לעקוף את הכפרים דליית-אל-כרמל ועוספייה, אולם בגלל ההשקעה הגדולה יחסית הקשורה בסלילת הכביש ובגלל המגבלות התקציביות לא נראית אפשרות שהתוכנית תבוצע בעתיד הקרוב.

מליאת הכנסת החליטה להעביר את הדיון לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. הוועדה, לאחר שדנה בעניין בהשתתפות נציגים של המשרד לענייני דתות, של ארגון המועצות האזוריות ושל נציגות שירות המדינה ונציגות מטעם הרבנים בהתיישבות העובדת, הגיעה למסקנות האלה:

1. הוועדה קובעת שמעמדם הנוכחי של הרבנים והשוחטים בהתיישבות העובדת הוא בלתי נסבל. אין ביניהם לבין אף אחת מרשויות אלו יחסי עובד ומעביד ומשכורתם משתלמת להם משלושה מקורות — המשרד לענייני דתות, משרד הפנים והמועצות האזוריות. גם זכויותיהם הסוציאליות אינן מובטחות, כפי שהדבר נהוג כלפי יתר עובדי הציבור.

2. לפיכך ממליצה הוועדה, כי מעמדם של הרבנים והשוחטים בהתיישבות יהיה במעמד של עובדי מדינה במשרד לענייני דתות, ושכרם ותנאי שירותם יקבעו כפי המקובל לגבי רבנים ושוחטים ברשויות המקומיות.

הוועדה ממליצה על יישום המסקנות הנ"ל ללא דיחוי ויהיה בכך כדי לפתור בצורה הולמת בעיית העסקת הרבנים והשוחטים בהתיישבות.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם יושמו מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בקשר לנ"ל, שהנחו על שולחן חברי הכנסת ביום 5 במרס 1980?
2. במידה שהתשובה היא שלילית — מה מתכוון כבודו לעשות כדי ליישם הלכה למעשה את מסקנות הוועדה, שהפכו להחלטות הכנסת?

3. מה מעמדם של הרבנים והשוחטים בהתיישבות העובדת כיום?

2581. מעמדם ותנאי שכרם של הרבנים והשוחטים בהתיישבות העובדת

חבר הכנסת ש' הלל שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
כתחילת חודש ינואר השנה פניתי אל כבודו בשאלתא בענין מעמדם ותנאי שכרם של הרבנים והשוחטים בהתיישבות העובדת (שאלתא מס' 2194).

בשאלתא ציטטתי החלטות בעניין זה שנתקבלו בוועדת הפנים של הכנסת ב-25 במרס 1980. הקובעות במפורש, כי יש להשוות את תנאי שכרם של רבנים ושוחטים אלה לתנאי שכרם של רבנים אחרים. מתוך התשובה על השאלתא ניתן להבין שהשר מאשר שאומנם נתקבלו המלצות אלו והוא אף תומך בהן, אך גם ניתן להסיק כי למעשה הן לא יושמו כלל וכלל.

לפיכך הריני מתכבד לשאול את כבודו:

1. כיצד ניתן להבין ולהסביר את העובדה, כי כבר עברו שלוש שנים וטרם יושמו מסקנות של ועדה של הכנסת, שכבודו התחייב לקיימן?

2. מתי מתכוון כבודו לפעול ליישום ההמלצות?

2582. מעמדם ותנאי שכרם של הרבנים והשוחטים בהתיישבות העובדת

חבר הכנסת ר' נעים שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

כבר בכנסת התשיעית העלה חבר הכנסת שלמה הלל את הנושא: מעמדם ותנאי שכרם של הרבנים והשוחטים בהתיישבות העובדת, בהצעה לסדר-היום. ביום 25 במרס

היו"ר מ' סבידור:
רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שונה ארכליי אלמחלינו.

שורשנה ארכליי-אלמחלינו (המערך):

האם התקנת רמזור בצומת מסמיה כלולה ברשימת העדיפויות של מע"ץ, ואם כן — מה מקומה ברשימה?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
את מתכוונת לצומת ראם. היא כלולה ברשימת העדיפויות, אבל את מיקומה המדויק איני יכול לומר לך כרגע. אעביר לך תשובה בנפרד.

2642. תכנון משרדי הממשלה בקריה בירושלים
חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ב באייר התשמ"ג (5 במאי 1983):
התרשמתי שבקרית הממשלה בירושלים נבנו המשרדים ברוחב לב שיש בו מן הכובד. נבנו אולמות כניסה מיותרים ודחבי היקף ומעברים סבוכים בין חדרי המשרדים.

לאור זאת, רצוני לשאול את כבודו:

1. מי מאשר את תכנון משרדי הממשלה?
2. מי האדריכל המתכנן?
3. האם תכנון מסוג זה נסמר לאדריכל על סמך מכרז תכנוני מוקדם?

4. האם הקבלן המבצע — במקרים רבים מע"ץ — משתתף במכרז ככל קבלן אחר?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בנייני משרדי הממשלה מתוכננים על-פי פרוגרמה של ועדת הריור הממשלתית במשרד האוצר — החשב הכללי. ועדה מזמינה את תכנונם וכיצועם של הבניינים אצל מע"ץ. בהתאם להוראות ולתקנות כספים ומשק של האוצר, תכנון הבניין מלווה באופן שוטף על-ידי נציגי ועדת הריור הממשלתית ומקבל את אישורם הסופי לפני ביצוע הבניין.

2. בנייני המשרדים בקרית הממשלה שבמזרח-ירושלים תוכננו לפי פרוגרמה בשנת 1968, והכוונה היתה לרכז בהם את משרדי הממשלה המחוזיים שיש בהם קבלת קהל גדולה למדי. על סמך הנחיה פרוגרמטית זו תוכננו אולמות כניסה מתאימים בגודלם, המהווים כ-4% מתוך כל הבניין. הבניין תוכנן על-ידי צוות אדריכלים בראשותו של אדריכל ראשי כמע"ץ דאז.

3. לא היו מכרזי תכנון. האדריכל נבחר מתוך רשימת אדריכלים מתאימים לאופי הפרויקט הנדון ולסוגו.

4. מע"ץ איננה קבלן ואיננה מבצעת כעצמה. לכן גם איננה משתתפת במכרזי בנייה.

היו"ר מ' סבידור:
תודה לסגן שר הבינוי והשיכון, אני מתכבד להזמין את השר לענייני דתות להשיב על שאלותיו.

2579. מעמדם ותנאי שכרם של הרבנים והשוחטים בהתיישבות העובדת

חבר הכנסת י"ז אמיר שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

בישיבת הכנסת ביום כ"ג בחמוז תשל"ט (18 ביולי 1979) העלה חבר הכנסת שלמה הלל את הנושא דלעיל כהצעה לסדר-היום.

1. מה מעמדם ותנאי עבודתם של הרבנים והשוטטים בהתיישבות העובדת?

2. האם מסקנות ועדת הפנים מיום 25 במרס 1980 יושמו על-ידי משרדך?

3. אם התשובה על שאלה 2 היא שלילית, מדוע? והאם בדעת משרדך ליישם את המסקנות בעתיד, ואם כן מתי?

היו"ר מ' סבידור:

כבוד השר, שאלות מס': 2579, 2581, 2582 ו-2583 — תשובה אחת על כולן.

השר לענייני דתות י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על השאלות האלה שהוגשה על-ידי חברי הכנסת יעקב זאק, אמיר, שלמה הלל, רענן נעים ומאיר כהן-אבידב — תשובה זוהי כדלקמן:

לאחר שאושר תקציב מיוחד להטבת שכרם של הרבנים ושל השוטטים בהתיישבות העובדת הוקמה ועדה שתעסוק ביישום המסקנות של ועדת הפנים.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לשר לענייני דתות.

הגישה ועדת הפנים את מסקנותיה למליאה בסעיפים 1, 2 ו-3, וקבעה את תנאיהם של הרבנים והשוטטים.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם בוצעו כל המסקנות, לפי החלטת הכנסת?

2. מה נעשה בכל אחד משלושת הסעיפים הנ"ל?

3. אם לא בוצעו המסקנות או אם בוצעו בחלקן בלבד, כיצד ומתי מתכוון המשרד ליישמן ולחקן את המעוות והשנים רבות?

2583. מעמדם ותנאי שכרם של הרבנים ושוטטים בהתיישבות העובדת

חבר הכנסת מ' כהן-אבידב שאל את השר לענייני דתות כיום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

ביום 25 במרס 1980 הניחה ועדת הפנים מסקנות על מעמדם ותנאי שכרם של הרבנים והשוטטים בהתיישבות העובדת.

אודה לך אם תואיל להשיב על שאלותי אלה:

2. הצעה לסדר-היום

הכנירת — פיתוח מואץ לשמירת איכות מימיה וחופיה

היו"ר מ' סבידור:

אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום: הצעה מס' 1705, הכנירת — פיתוח מואץ לשמירת איכות מימיה וחופיה, של חברת הכנסת עדנה סולודר. אני מזמין את חברת הכנסת עדנה סולודר לעלות לדוכן.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חצי מניין חברי הכנסת הנכבדים, בימים אלה, כאשר מועלים כאן בכנסת נושאים כל כך דרמטיים: כאשר אנחנו עומדים בעיצומם של דיונים מדיניים וביטחוניים: כאשר אנחנו עדים למשברים בחקלאות ובתחום הרפואה והבריאות: כאשר הכלכלה שלנו מתמוטטת — ורק אמש שמענו הערכות לגבי מצב הכלכלה במשק ולגבי מדיניות משרד האוצר, נוכח מצב המשק שהחמיר בשנת 1982: עלייה בשיעור החובות של המדינה: כישלון המדיניות לעצירת האינפלציה: חובות המדינה שהגיעו לשיא שאין לו תקדים: בעיות יסוד שאין מטפלים בהן — בימים אלה קצת קשה לבוא פתאום, כמעט בחוצפה, ולהעלות שאלה כמו שאלת הכנירת, שהיא בביכול עניין של מותרות ושל איכות חיים. אבל אני גורסת ששאלת הכנירת איננה מותרות ואינה שאלה של איכות חיים, אלא היא שאלה של חיים, אם אנחנו מתייחסים אליה מבחינת העתיד. הגיע הזמן שנקדיש לה שימת לב, ולא רק לבעיות הווה של מימיה ולבעיות ההרעלה של גדיה, אלא גם לבעיות הפיתוח שלה.

אילו היה פה קהל אולי היתה לי יותר השראה — כתושבת האזור, המכירה את כל הדרכים היורדות לכנירת — והייתי מנסה לתאר תיאור פיזי את יופיה של הכנירת, את חלופות צבעי מימיה בכל שעות היום והערב, בזריחה ובשקיעה, מי שמכיר אותה יודע גם מה אומרים צבעי מימיה המשתנים מתכלת לירוק ולפעמים לאפור, אבל היות שיש לנו סדר-יום ארוך לא אעסוק בדברים האלה.

הכנירת היא קודם כול מאגר המים המתוקים היחיד בישראל והיא המאגר הפתוח הגדול והיחיד המשמש לנו למי שתייה. בשלב זה הכנירת מספקת כ-60% ממי השתייה של אוכלוסיית ישראל, ואילו בשנות התשעים מתוכנן שהיא תספק כ-80% עד 90% ממי השתייה שהמדינה תצרוך.

החל בעונת הפסח, לשמונה חודשים בשנה, מתמלאים חופי הכנירת נופשים, בעיקר בשבתות ובחגים אבל גם בימי חול. עד כדי כך שאנחנו, תושבי האזור, נאלצים לפעמים לנסוע בכבישים צדדיים על-מנת להגיע למחוז הפזנו, מכיוון שאין אפשרות לעבור בכביש הראשי. היות שמי הכנירת הם מי שתייה, פיתוח חופי הכנירת ושמירת הצורה שלהם — ולא רק הצורה אלא בעיקר הניקיון — הם גורם דומיננטי מאוד גם בהשפעתו לגבי מי השתייה.

כפי שאמרתי, נושא הכנירת עלה פעמים רבות במליאת הכנסת, ואתייחס רק אל השנים האחרונות. בפעם האחרונה הועלה הנושא במליאה ב-6 בנובמבר 1981. בהצעה לסדר-היום פרסומי משרד הבריאות על הסכנה הנשקפת לכנירת עקב הזרמת שפכים לתוכה. לאחר אותה הצעה הועבר הנושא לוועדת הפנים של הכנסת, וזו הניחה את מסקנותיה ב-9 בפברואר 1982. במסקנותיה תבעה הוועדה להתחיש את ביצועה של תוכנית ארבע-שנתית, שנובשה על-ידי ועדת שרים לענייני פנים ושמטרתה היתה לפתור באופן יסודי את בעיית זרימת הזיהומים השונים לכנירת. התוכנית הזאת היתה צריכה לעלות כ-800 מיליון שקל, 200 מיליון שקל כל שנה.

בתוכנית הארבע-שנתית לא חולקו הסכומים — פרט לשנה הראשונה — בין המשרדים הנוגעים בדבר — מחלקת משק המים במשרד החקלאות, פנים ותיירות, תחבורה ובריאות. כמו כן התייחסו התקציבים רק לחופים ציבוריים,

הכנירת היא גם מקור פרנסה. הסביבה מתפרנסת מתיירות, ובמיוחד טבריה ויישובי צפון הגולן. היום אנחנו עוסקים גם בפיתוח הגליל, ויש כמה יישובים חדשים בגליל שמתפרנסים מתיירות, ולכן יש חשיבות נוספת לנושא הזה.

בשנת 1975 ערך משרד התיירות תוכנית אב, ובה ניסה לשרטט פיתוח מפעלי תיירות ונופש לעשר שנים. בתוכנית אב זו יש מקום נכבד לפיתוח חופי הנופש והרחצה בכנירת, והובאו בה בחשבון הביקושים התזוניים ויכולת הקיבולת האפקטיבית של כל חוף. בתוכנית זו יש מקום נכבד מאוד — הייתי אומרת עדיפות ראשונה — לכנירת, והיא גם היחידה שבה חושבו מכסת התפוסה והקיבולת לפי 100% נופשים. בחופים אחרים המכסה חושבה לפי 75%.

בעת שהוכנה התוכנית היה קיים בכנירת חוף מפותח באורך של 12 ק"מ. לשנת 1985 נדרש, לפי התחזית, חוף באורך של 23.3 ק"מ, ותחזית הנופשים כיום היא כ-82,000. יש לזכור שבאותה תוכנית עדיין הובאו בחשבון חופי ימית וסיני.

כפי שכבר אמרתי, המציאות בחופי הכנירת שונה מבחופים של ים מלוח, ולכן אפשרויות הנופש לירה — רחצה, פיקניק, מרפא, דיג, שיט וכן הלאה — נושאות אופי של נופש עממי, וקצת הפיתוח של התשתית אינו משיג את הביקוש.

לסיכום, כפי שאמרתי בתחילת דברי, המים הם סם החיים שלנו. כנירת יש לנו רק אחת, והלוואי שהיו לנו עוד. הכנירת היא מאגר המים המתוקים של המדינה, אך אין אפשרות לשמור על איכות מימיה בלי תיאום של כל הגורמים וכלא פיתוח ביוזמי של חופיה, שיאפשרו נופש עממי לעשרות אלפי אזרחים. אין אפשרות לעשות את זה בלי משאבים. אותם 800 מיליון שקל מסכנים — אינני מזלזלת בהם, אני יודעת שזה סכום נכבד מאוד מאוד מקופת המדינה; בתחשיב של היום, שעשיתי רק לפני שבוע עם חבר כנסת נכבד מוועדת הכספים, הסכום הזה כבר מתקרב ואולי אף מגיע לשני מיליארד ושלוש מאות מיליון שקל — זה בהחלט סכום נכבד, אבל דומי שהגיע הזמן לחשוב קצת על סדרי העדיפויות שלנו ועל סדרי העדיפויות של צורכי הציבור בארץ ולא רק על צורכי הפרט. הדאגה לצורכי הציבור היא בסופו של דבר הדאגה האמיתית לחייו ולאיכות חייו של הפרט.

לכן אני מבקשת לראות את נושא הכנירת בעדיפות ראשונה ולסיים את ביצוע החוכנויות, על-מנת שלא נודק לזון מדי שנה על זיהום המים, על הרעלת המים, הרעלת הדגים ולכלוך החופים. זכאית לכך הכנירת וזכאים לכך אזרחי ישראל אוהבי הכנירת.

היו"ר מ' כהן-אדיב:

תודה לתכורה הכנסת עדנה סולודר על דבריה ועל ששמרה בדיוק על מגבלת הזמן. רשות הדיבור לסגן שר החקלאות.

סגן שר החקלאות פ' גינזפר:

אדוני היש-בראש, כנסת נכבדה, נציבות המים, בתוקף תפקידה ואחריותה לאספקת מי שתיה לאוכלוסיית המדינה, מרכזה את הפעולות השונות בכנירת, שהיא מאגר המים העיקרי, כדי לשמור על איכות הכנירת ומימיה.

הפעולות למניעת זיהום הכנירת ואגן ההיקוות נעשות דחופות יותר מיום ליום, וזאת עם "קיצור" החופים העומדים לרשות הנופשים בישראל וכן בעקבות הפיתוח המואץ של רמת-הגולן ושל האגן בכללותו.

שארמותיהם הן ארמות מינהל מקרקעי ישראל. לא כללו את החופים הפרטיים מתוך הנחה שיימצאו גורמים פרטיים או ציבוריים שיטפלו בהם. התוכנית גם לא כללה חלק נכבד מחופי צפון הכנירת, שהם רכוש הכנסיות. כן לא נכללו בה החופים המוגדרים שטחי חקלאות, הוועדה המליצה לנקוט את כל האמצעים להבטחת המימון הדרוש לביצוע התוכנית במסגרת הקצבה מיוחדת של המדינה ולא במסגרת התקציב הרגיל של המשרדים הנוגעים בדבר.

עקב הרגישות הגדולה בנושא איכות מי השתייה ועדת הפנים במסקנותיה תבעה גם הקפדה על תיאום מדויק של כל הגורמים המטפלים בכנירת וקשר הדוק וענייני ביניהם. ואכן, הנושא הופקד בידי נציב המים, אך כ-2 במאי 1982 הונח על שולחן הכנסת מכתבו של שר החקלאות, מר ארליך, ובו הוא מודיע שהפקדת נושא הכנירת לטיפול ולאחריות בידי נציב המים, בלי לתת לו את התקציבים הדרושים לכך, לא תקדם את הטיפול בנושא. נציב המים מצדו הכהיר את המצב ליושב-ראש ועדת השרים לענייני פנים, שירותים ואיכות הסביבה, מר בורג, וכן לוועדת הפנים כבר כ-1 במרס 1982.

אני רוצה לציין, שמינהלת הכנירת, שהיא הגורם השומר, המפתח והמנהל את הפעילות סביב הכנירת, עושה פעילות נמרצת, ובאמת הושגה התקדמות רבה למניעת חדירת מי ביוב לכנירת. בקרוב אפילו צפויה השלמת קו ביוב מרכזי סביב הכנירת, והדבר יאפשר פיתוח וכניית שירותים רטובים בחופי הרחצה. כמו כן נסגרו, כעזרת השירות לשמירת איכות הסביבה, כ-150 מזבלות פתוחות באגן ההיקוות של הכנירת. אולי חשוב לציין, שעל אף שלא קיבלו הקצבה מיוחדת, הרי נציבות המים היא היחידה המקציבה מתקציבה השוטף לנושא, וגם משרד הפנים מוסיף הקצבה חלקית דרך פרויקט הביוב הארצי.

עם השלמתו של מאגר עינן מצפון לכנירת, בקרבת שמורת החולה, יבוא פתרון גם לבעיית מי הניקוז מבדיכות הדגים בעמק החולה. אבל לעומת המאמצים האלו, המושקעים גם בלי התקציב המיוחד, אי-אפשר, למשל, להשיג 30 מיליון שקל להתקנת מערכת ביוב וסילוק אשפה לשני הכפרים הבדואיים נואבא ונחל ארבל, מאחר שהם לא נכללו בתוכנית הפיתוח של כפרי הבדואים. כפרים אלה נמצאים באגן ההיקוות, והם מזהמים את הכנירת. בלי פיתוח השירותים וההשגחה בחופים — ביוב, שירותים רטובים ומניעת גישה של מכוניות למים וכן הלאה — לא ניתן לשמור על טיב המים.

מאידך גיסא לא יעלה על הדעת שהכנירת תפסיק לשמש את רחצה ונופש. אולם, כאמור, אנחנו חיים במדינה מטורפת. לאורז יש כסף לקנות מכונית אחת או שתיים כדי להגיע עם כל המשפחה לכנירת. אבל למדינה אין כסף כדי להשקיע באיכות המים ובפיתוח החופים של הכנירת.

קצב פיתוח התשתית אינו עונה גם על צורכי השימוש בכנירת כאחד תיירות עממי. הביקוש לכנירת עלה במיוחד עם התזרת חופי ימית וסיני. זהו נפוש עממי. הכנירת משמשת בעיקר לנופש עממי לאנשי הארץ. באזור חם כמו שלנו יש צורך בגישה חופשית למים, ועם זה, כפי שאני אומרת מראשית הצעתי, מוכרחים לשמור על איכותם ואיכות החוף. זה מחייב מינימום אחזקה. הפתרון הוא יצירת חוף פתוח למחצה, בהשגחה גורמים ציבוריים, שייחן שירותים לנופשים במחיר מינימלי וישמור על ניקיון החוף ואיכותו. אך כיוון שאין מסיימים את פיתוח החוף בתוך זמן קצר ובכח אחת, אפילו אי-אפשר לשמור על החופים אשר כבר פותחו.

נציבות המים, בשיתוף עם הרשויות המקומיות, הקימה ומתפעלת שלוש התארגנויות לסילוק אשפה ופסולת מוצקת. במקום 150 מזבלות פתוחות שהיו בעבר, קיימים היום שני אחרי אשפה אשר עובדים בשיטת הקבורה הסניטרית ומונעים זיהום מקורות המים. כמו כן אנו עושים ופועלים להכיל את יישובי הדרוזים בגולן ועוד כמה יישובי מעוטנים בהתארגנויות לסילוק האשפה.

5. סתף ונגר עילי — אנו מקדישים מאמצים לדיפון חלק מחופי הכינרת, על-מנת למנוע זרימת סתף לכינרת משטחים חקלאיים ומשטחים עירוניים.

כדי להבטיח את הפעולות שהצבענו עליהן אנו מקיימים פיקוח וניטור לאורך חופי הכינרת ובכינרת עצמה, וזאת כדי למנוע זיהום החופים על-ידי מטיילים ונופשים וזיהום האגם על-ידי דלקים שמקורם בספינות דיג וכיאכטות.

פעילותנו זאת, שכאמור נעשתה במסגרת התקציב הרגיל של נציבות המים, פתרה את מקורות הזיהום העיקריים של האגם ושל אגן ההיקוות שלו. כידוע, השמירה על הכינרת היא פעולה נמשכת, וקצב הביצוע שלה מוכתב בדרך כלל על-ידי האמצעים הכספיים העומדים לרשותנו.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לסגן שר החקלאות. אני שואל את חברת הכנסת עדנה סולודר האם היא מסכימה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

עדנה סולודר (המערכ):

אני מסכימה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת בלבד: להעביר את הנושא לדיון לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

ה צ ב ע

ההצבעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

גורמי הזיהום העיקריים שיש לטפל בהם הם: 1. ביוב; 2. ניקוז ברכות דגים ושטחי חקלאות; 3. אדמות הכבול; 4. אשפה; 5. סתף ונגר עילי משטחי חקלאות ומשטחים עירוניים.

ועדת השרים לענייני איכות הסביבה הטילה על נציב המים לפעול למימוש התוכנית הארבע-שנתית למניעת זיהום הכינרת, שהוגשה בשמנו לגורמים המוסמכים ואושרה על-ידם. האוצר התבקש להקדים סכום של 800 מיליון שקל לתקופה של ארבע שנים, וזאת כתקציב מיוחד ונוסף, על-מנת לאפשר את ביצוע התוכנית. למעשה לא נתקבל סכום כלשהו מסכום התקציב המיוחד האמור, ונציבות המים פעלה אך ורק במסגרת התקציבים הרגילים שלה ושל המשרדים הנוגעים בדבר.

להלן הפעולות שנקטו בכינרת ובאגן ההיקוות: 1. ביוב — הונח קו ביוב לאורך 16 ק"מ במזרח הכינרת וברדומה, הוא מסתיים במתקני טיהור מחוץ לאגן. לקו זה ניתן לחבר בעתיד עוד כ-10 ק"מ מחופי הכינרת בשנים הבאות, ועל-ידי כך תיפתר בעיית הביוב של יותר ממחצית חופי הכינרת. הונח קו ביוב נוסף של 2 ק"מ בצפון מזרח הכינרת, ומי הביוב המזורמים בקו זה יישמשו להשקית מטעי התמרים. ביוב קריית-שמונה מופנה היום למאגר ההולך ומוקם, בעל קיבולת של 1.2 מיליון מטרים מעוקבים. בעיית קולחי צפת נפתרה על-ידי טיהורם והפנייתם להשקיה בחקלאות. כיום נמצא בתכנון פתרון ביוב לשלושה יישובי גוש אלמגור ולחמישה יישובי גוש צלמון.

2. בריכות דגים — הוקם והושלם מאגר עינן בקיבולת של 6 מיליון מטרים מעוקבים, המנקז את כל המים של ברכות הדגים. מאגר זה ימנע כאופן מוחלט זרימת מים מזוהמים דרך הזרוע המערבית של הירדן לכינרת. חלק מברכות הדגים יוכשו וחוסלו. חלקן האחר הועמק, והברכות יתופעלו בעתיד כמאגרים דו-תכליתיים שישמשו להשקיה ולדיג עם משטר הפעלה, שימנע זרימת מים מזוהמים לכינרת.

3. אדמות הכבול — דפנות התעלה המזרחית והתעלה המערבית לאורך שטחי הכבול, ששקעו במשך השנים, הוגבהו. במשך השנה השוטפת תימשך הפעילות להגברת הסוללות כך שיימנע זיהום הכינרת על-ידי ניטרטזם מאדמות אלה. נעשים מחקרים וניסיונות להתאמת גידולים מיוחדים לאדמות הכבול, אשר ימנעו שקיעה וסתף של ניטרטם.

4. אשפה — מינהלת הכינרת, שהיא הזרוע המבצעת של

ח. הצעה לסדר-היום

יש לפעול נגד מעשים בלתי חוקיים במכירת קרקעות ביהודה ובשומרון

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת יעקב צור בנושא: יש לפעול נגד מעשים בלתי חוקיים במכירת קרקעות ביהודה ובשומרון. חבר הכנסת יעקב צור, בבקשה.

יעקב צור (המערכ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשבוע האחרון נפרסה לפני הציבור התמונה התמורה של הגופים הפרטיים העומדים מאחורי מכירת הקרקעות וקניית הקרקעות ביהודה ובשומרון.

כן, אדוני היושב-ראש, גם בהורסה הזאת של הקרקע מחמוטטת, וטוב שכן קורה. חבל שזה קורה קצת באיחור, היות שחזרו והזהירו אתכם בעניין זה. כבר לפני ארבעה חודשים

הזהירה פליאה אלבק, שאיננה אדם פרטי ולא נציג פוליטי, מפני העסקאות המפוקפקות, כדבריה. זאת היא בורסה פראית, בורסה של ספסרות המתבססת כל כולה על ברית בין סוחרים יהודים ומוכרים מפוקפקים בציבור הערבי, וכל זה בגיבוי ברור של הממשלה. אני אומר זאת במלוא האחריות, לתבדות הפרטיות ניתן גיבוי מלא על-ידי גורמים במשרד הביטחון ועל-ידי משרד החקלאות.

הרמאות והקנוניה הם הם החוט המקשר בפרשיות האלה. על כן אל תנסו לעצור את המפולת, תנו לבורסה הזאת ליפול. אך רבותי השרים וסגני השרים, אל תברחו מאחריות. אל תברחו מאחריות לכל מה שמתרחש. אדוני סגן שר החקלאות, מר דקל, אתה שהיית שושבין מרכזי לפרשיות האלה, אל תברח

כל מי שחסרים לו עוד פרטים ועובדות יקרא בעיתוני השבוע, בצילומי השבוע, הם מחזיקים וערוכים. ואם יבוא סגן השר דקל ויאמר לי, שבחלק מהמקומות זה לא היה כך, אסכים. נכון, אינני מכחיש. אבל אתם יצרתם מערכת שבה הדברים והשיטות האלה נתונים באופיה של השיטה.

ישאלו חברי הכנסת: על מה כל השיעון הזה התבסס? הרי כבר אמרנו קודם ששם ישראל הוא עם חכם.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
מי אמר?

יעקב צור (המערך):

מה החזיק את כל המערכת הזאת? החזיקה את כל המערכת הזאת אמונה אחת רצינית, שמה שלא יהיה — הממשלה תכסה על העניין. היא תשמן פה ותפקיע שם ולא תיתן לעסק הזה להתמוטט. כי הרי מדובר ביהודה ובשומרון.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אומר עוד: הדבר התבסס על הגישה והתפיסה של הממשלה הזאת, שבכל מה שקשור לטיפול החוקי והמשפטי יהודה ושומרון — הכול מותר. שם האפון הופך לבן. יש חוק אחד פה וחוק אחד שם, והכול, כמובן, כהנמקת אידיאולוגיות.

גאולה כהן (התחיה):
אצלך אין הנמקות אידיאולוגיות?

יעקב צור (המערך):

על כן אני קובע שלא רק שקיים קשר של עיתוי בין פרשה זו לדין-וחשבון של הגברת קרפ, אלא יש קשר וזיקה בתוכן. במניע ובכללי ההתנהגות והתפיסה של המותר ושל האסור. כי אם זאת התפיסה, הרי ודאי שאפשר לקיים חחים שאינם חחים, אפשר לחתום על מכירה שהיא פיקטיבית, אפשר לתמוך בחברות שאין להן כלל היתר עסקה לקיים סחר קרקעות ביהודה ובשומרון, והכול — בניכוי פעיל של שני משרדים — של משרד הביטחון ושל משרד השיכון. הקונה הגדול, אביר יישוב הארץ, אדון יגמן, מספר בריאיון ב"כותרת ראשית": נוצר קשר עם סגן השר דקל ועם אורי כראון ממשרד הביטחון — וכדי להשלים את שלוש הנקודות האלה, יספרו לכם על המעורבות בנושאים האלה של שני המשרדים: בלא אישור, בלא החלטת ועדת השרים.

אני יודע שעכשיו יש מתח בין שר הבינוי והשיכון ובין שר החקלאות ומשרדו, אין אכן זה צריך להתרחש. קמה כאן ברית בלתי-קדושה של חברות, של סוחרים, של מועצות יהודיות ביהודה ובשומרון שהפכו לאינטרסנטים לכך ושל קנאי התנחלות ששוקלים ורואים חוק ונורמות בצורה אחת לגמרי.

ועם ישראל, עם ישראל של החיים הקלים, הרץ לכל הזדמנות, השם מבטחו ב"מכירת סוף העונה" שאחם גררתם אותו אליה — הכול באמירה מן הצד: אל תדאג, הממשלה חסרית את זה, לא יתנו לנו ליפול.

גאולה כהן (התחיה):
נכון.

יעקב צור (המערך):

החלטתם לבנות את הארץ, כנראה, עם דיילות "מדליקות", המציעות מגרשים של גינדי.

גאולה כהן (התחיה):
גם תליאבי וחיה —

שלמה הלל (המערך):
הכול נכון, אבל הן לא "מדליקות".

מאחריות, אחרי הכול, אינך לבד. אל תהיה כל כך מודאג. זאת גם איננה בעיה אישית שלך. הרי פעלת בשם הממשלה ועל-פי הנחיותיה והחלטותיה. גם כדאי שתדע שהעם הזה הוא עם חכם, ונאומו ההרגעה שלך, שקרן הצבי היא בעצם ארץ הצבי, אינם משכנעים איש. הם אינם משכנעים את הקונים המרומים הצעיר ורדצו להציל את כספם, וזו זכותם. כדאי גם שתודרו "לרדת" מהשיטה הזכורה לנו מימי בית-הספר היסודי: "מספרים את פליאה אלבק למנהל".

אם היום מגיע פרס לאנשים, הרי הוא מגיע לשתי נשים במערכת המשפט הישראלי שיצאו למאבק בעיוותים בחוק באומץ לב, בלי חרדה למעמדן האישי, ובצמיחות לעיקרון של מדינת חוק. והשיטות של "מספרים אותה למנהל" ומבקשים את התערבותו אינן ראויות לנהלים הוגנים של חברה דמוקרטית.

נכון, יש בינינו ויכוח פוליטי על עתיד שטחי יהודה ושומרון. ואני אומר לכם במלוא הכנות, בבירור הזה אין השאלה הזאת לב הבעיה. הרי גם לשיטתכם ועל-פי תפיסתכם המדינית עד 1979 נרכשו קרקעות בשטחי יהודה ושומרון מעבר לשטחים שאנחנו יישובנו בפיקוח ציבורי.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):
מה זה אנחנו? מי זה אנחנו? אנחנו מדינת ישראל, כולנו.

יעקב צור (המערך):
אנחנו — זו תקופת המערך. לכולנו מחלוקת קשה.

רבתי חברי הכנסת ואתה אדוני השר ואתה אדוני סגן השר יודעים ודאי כמוני, שקיימת חברה בפיקוח ציבורי-לאומי, העוסקת בדקדקנות בכל מה שקשור ברכישות קרקע, והיתה לה זכות בלעדית לכך. זה לא היה מקרה שהממשלה קיבלה בזמנה החלטה שלא לאפשר לגורמים פרטיים להיכנס לגיוגל הזה של מכירות קרקע. אבל לפני ארבע שנים החלטתם לפרוץ את הסכרים. הקצב לא היה מהיר די הצורך, מה שנעשה עד אז לא היה די נמרץ לטעמכם, ופרצתם את הסכר בקטע המורכב ביותר במערכת היחסים בין יהודים לערבים — הקרקעות ביהודה ובשומרון.

שאלת הקשר לאדמה היא שאלה חמורה וטראומטית. צריך לדעת שלשני-שלישים מהאדמות ביהודה ובשומרון אין כלל הסדרי קרקע, אין כלל רישום בטאבו, לא היתה החובה הזאת. ספרי המיסוי אינם ראייה משפטית. וכאן התחילו הסיפורים הידועים: קונים 50 דונם ומוכרים 500 דונם; פועלים בלי היתר עסקה מהממשל, בזכות מכתבי סימפחה שמקבלים מסגן השר שדוחף ודוחק בכל אופן לאפשר לקנות.

גאולה כהן (התחיה):
כל הכבוד לו.

יעקב צור (המערך):

אין זה המקום ואין לי הזמן לעיין אתכם בכל הפרטים. כאן באים הסיפורים על סוחר ערבי, שמוכר קרקע שאיננה שייכת לו. כלל, ורק כאשר העסקה מסתיימת לכאורה, מופיע בעל הקרקע האמיתי: על מוכתרים שנתנו אישור למפות ולגבולות קרקע, בין בלחץ ובין תמורה שוחד, ואומר יותר מזה: מוכרים לקונה יהודי מגרש של 400 מטרים מרובעים ולא מספרים לי שלא יוכל לממש אותו, שחלק מהשטח יצטרך ללכת לצורכי ציבור. מעלימים ממנו את ההוצאה האמיתית שתידרש ממנו לפיתוח השטח, שעל-פי החלטת הממשלה הוא על חשבון הבעלים. מסתירים מהקונה שהמקום שבו הוא קנה את הקרקע לא עבר כלל אישור בוועדת השרים להתיישבות, ומי יודע מתי אפשר לממש את השטח.

על כן, לסיום, אני חושב שראוי שהכנסת תיתן את דעתה בנושא זה ותתבע מן הממשלה לבטל — ומיד — את ההיתר שהיא העניקה לחברות פרטיות לעסוק בסחר קרקעות ביהודה ובשומרון. יש לדאוג לכך שהדוח החסוי של מבקר המדינה בנושא הקרקעי יגיע לידיו באחד הפורומים של הכנסת. אני מאמין ומקווה שבדרך זו תחשף מלוא האחריות והמעורבות של משרדי הממשלה בפעולות הספסרות והגיוגול הקרקעי.

ולאחרונה, אני קורא לכנסת לתבוע מן הממשלה ולאסור עליה לממן ולתמוך ו"להוציא מן הכוח" את החברות שהסתככו עכשיו בעסקת הקרקעות.

היו"ר מ' שחל:

אני מזמין את סגן שר החקלאות להשיב על ההצעה.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נראה שאנחנו חלוקים בדעותינו לא רק בנושאים המדיניים; אנחנו גם חלוקים איך לבצע דברים.

אריה נחמקין (המערך):

איך מנהלים מדיניות.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

אינני רוצה לחזור לוויכוח ההיסטורי משנות העשרים והשלושים, האם הכול צריך להיות ממוסד ומוסדר על-ידי מוסדות ממשלתיים-ציבוריים או על-ידי מוסדות ישוביים, או האם גם ליוזמה הפרטית יש מקום במקום הרחב והגדול של עשייה בארץ-ישראל.

אני סבור — זאת גם דעת הממשלה וזאת גם התפיסה הבסיסית שלה, נוסף על הנושא הקשור להתיישבות ביהודה ובשומרון וזכותנו וחובתנו — שבדרכי הפעולה יש לשלב יוזמה פרטית בכל מקום ביהודה ובשומרון ובמדינת ישראל.

אל יבהילו אותי עם המלה "ספסרות". מלת הקסם הזו, שאיש אחד אינו יודע בדיוק מה מסתתר מאחוריה, האם ספסרות היא כשאתה מרוויח 20% או 500% — אני עדיין אינני יודע אם במקרה זה יש ספסרות, והבה לא נחטט יותר מדי בעניין מחירים ורווחים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

למה לא?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

אני מתייחס עכשיו לשאלה קונקרטית. נקיים פעם דיון על ספסרות, מי הרוויח ומי לא. נעשה זאת לא מאחורי ססמה, אלא לגבי מהות העניין.

אדוני היושב-ראש, על-פי מדיניות הממשלה אנחנו מיישבים ורוצים ליישב ביהודה ובשומרון ובחבל-עזה כמה שיותר יהודים, בזמן הקצר ביותר ובמהירות הרבה ביותר. לא אכנס לסוגיה למה. אחם יכולים להסכים אתנו, אחם יכולים לומר שזה מיותר ואין צורך. זו השקפה פוליטית, זה ויכוח פוליטי. אבל לפי השקפתנו אנחנו רוצים ליישב ביהודה ובשומרון כמה שיותר יהודים, בזמן הקצר ביותר שאפשר לעשות זאת.

יעקב גיל (המערך):

מהיכן תביא יהודים, תאמר לי?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

זה לא הנושא העומד על סדר-היום. אני מתמקד על הנושא.

גאולה כהן (התחיה):

— כך הם בנו.

יעקב צור (המערך):

כי לא חשוב כלל איזה מסמך יהיה. לי הממשלה תיתן בוודאי הגנה, אומרת כל חברה.

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת גאולה כהן, נדמה לי שנרשמת להצעה אחרת, נכון?

יעקב צור (המערך):

חברת הכנסת גאולה כהן, גם לי יש ניסיון כלשהו בהתיישבות, ולא בקידושו של הקו הירוק. אבל בין הגיוגול והספסרות, ההונאה והרמאות במעורבות של משרדי ממשלה, בין זה לבין הויכוח המדיני יש קשר, והקשר הוא, שהכול נעשה ביד דורסנית. כלי כל הקפדה על נורמות, ומתוך הנחה שבסוף זה יהיה בסדר.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

ברשות היושב-ראש, מדוע אתה מסכים להתיישבות בכקעת-הירדן? זה מותר וזה אסור?

שכה וייס (המערך):

יש תוכנית אלו.

יעקב צור (המערך):

אני מעריך שאני מסוגל לענות על השאלה הקשה הזאת

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

ידוע לך שיש הרבה יהודים שיש להם היום רכוש רשום בטאבו בשכם עצמה האם תסכים.

אמנון לין (המערך):

זה איננו הנושא כלל.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

יעקב צור (המערך):

אדוני חבר הכנסת מאיר כהן-אבידב, ראשית —

אמנון לין (המערך):

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת לין, חבר הכנסת צור משיב ובוזה הוא מסיים משום שיש לנו סדר-יום ארוך מאוד והוא עבר על זמנו.

גאולה כהן (התחיה):

אני מקווה שלא יעלו את הכנסת בגלל משחק הכדורגל.

היו"ר מ' שחל:

הרי גם אתכם עוד מעט לא אראה כאן. חברת הכנסת גאולה כהן, עוד מעט גם אותך לא אראה — כדורגל או לא כדורגל — אלא אם כן את מבטיחה להישאר עד תום הישיבה.

יעקב צור (המערך):

יש לי די סיבות טובות, והסברתי לא אחת מעל הבמה זאת את קו ההבחנה בין ההתיישבות בכקעת-הירדן לבין האזורים האחרים בלב יהודה ושומרון, אבל עליך לזכור שעד 1971, הן ממשלות המערך והן ממשלת הליכוד, כל אחת על-פי תפיסה המדינית שלה, לא במקרה לא פרצה את השטח 'פעילות של גורמים פרטיים בלתי מבוקרים, והתוצאה הרי יכרת כיום ככל שטח שבו הם נגעו ושמו את ידיהם.

קריאות:

עוזי ברעם (המערך):

היור' מ' שחל:

חבר הכנסת עוזי ברעם, שב וקרא קריאות ביניים. חבר הכנסת זאק אמיר, אני מבקש אינכם יכולים להפריע לסגן השר במקלה; אי-אפשר.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

ידידי חברי הכנסת, הרי זה לא יעצור מבעדי להציג את הבעיה כפי שאני מבין אותה, למרות קריאות הביניים וההפרעות.

יעקב גיל (המערך):

גם אתה נוהג לקרוא קריאות ביניים.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

אינני מתרעם על זה. הפעולה הזאת נעשית על-ידי מוסדות מיישבים, על-ידי משרדי ממשלה, בשילוב עם יזמים פרטיים. על-פי החלטת הממשלה מותר לכל יהודי לרכוש קרקעות ביהודה ובשומרון.

הרי השאלה היא עקרונית וגם ציונית-עקרונית: האם לאדם פרטי אסור לרכוש אדמה? בארצות-הברית מותר לו, בצרפת מותר לו, ובמדינת ישראל ובארץ-ישראל אסור לו? מאין לקחת את הנורמה הזאת? הרי אינכם מתכוונים לזה ברצינות, מפני שאחרת אפשר להסביר שמאחורי הנורמה יש איו תפיסת עולם שאיננה יהודית.

אומר לכם למה אתם אומרים שאסור ליהודים פרטיים לקנות אדמות ביהודה ובשומרון ולמכור אדמות אלה.

אהרן נחמיאס (המערך):

חוזר כך מהמלים "תפיסת עולם יהודית" ותאמר: תפיסת שונות.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

תפיסת שונות, קיבלתי. אני אומר לכם למה אתם מעלים את זה. לא רק בגלל התפיסה האידיאולוגית הסוציאליסטית שיכולה להיות מוצדקת, אלא בגלל התפיסה הפוליטית. אתם תחפשו כל תג, כל סעיף, כל נושא שאפשר יהיה לעצור בו, לנסות לגנוח בו את הממשלה, לנסות לעצור את ההליך. זה לא ילך.

הרי כיישוב היהודי אנחנו קנינו אדמות על-ידי מוסדות, על-ידי גורמים פרטיים ועל-ידי אישים שהיום אנחנו מעריצים אותם וקוראים רחובות על שמותיהם. מי אינו זוכר את יהושע חנקין? מי אינו יודע? ולא תמיד קנו בדרך הטובה והמסודרת ביותר.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לגבי מה שאמר כאן חבר הכנסת יעקב צור, שאותן אדמות שנקנות ונמכרות על-ידי הסוחרים הפרטיים אינן אדמות שלהם וזוהי ספסרות או רמאות — לא היו דברים מעולם.

אמצעי התקשורת, חברי כנסת מהמערך, מחפשים כמובן עילות כדי לגנוח את הממשלה, ואני יכול לומר זאת מעל הבמה במלוא האחריות.

יעקב צור (המערך):

פליאה אלבק אינה צודקת.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

כרעצ אינני דן בפליאה אלבק, זה דיון אחר. אני יכול לומר במלוא האחריות שלי כסגן שר, אחריות ציבורית ומינהלית, שאין ולו מקרה אחד בכל אותם מקומות שאתם עשיתם עליהם "עליהם" גדול, שאין מסמכים על האדמות האלה.

יעקב צור (המערך):

למה לו המסמך?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

צריך שיהיה המסמך הראשון שהם אומנם קנו את האדמה ושהאדמה נמצאת ברשותם. היום יש לכל אחת מהחברות האלה היתר עסקה מהממשל הצבאי עם מפות על גודל השטח ומקומו. אין שום מקרה כזה. אינני אומר שמחר לא יכול להיות מקרה כזה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אתה מדבר על העתיד או על העבר?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

על העבר. אני קבעתי את עמדותי באחריות מלאה לא כדי לטשטש דברים. קבעתי זאת באחריות מלאה ומוחלטת.

שולמית אלוני (המערך):

עכשיו נותנים לזה לגיטימציה.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

לא עכשיו נותנים לזה לגיטימציה; זה לגיטימי.

שולמית אלוני (המערך):

גם מה שנלקח בכוח, גם מה שכתוב שלוש פעמים.

גאולה כהן (התתיה):

הגענו למצב שהם יעלו הצעה כזאת לסדר-היום.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

אבל היום, אחרי שהנושא קיבל את התנופה שאנחנו גאים בה מאוד שמחים עליה, יש מקום, כמו בכל דבר ודבר, להכניס סדרים מינהליים ואחרים, כדי להיות בטוחים יותר.

אדוני היושב-ראש, מוכן שאני דוחה מכול את דבריו של חבר הכנסת יעקב צור כאילו יש מעשים בלתי-חוקיים במכירת האדמות ביהודה ובשומרון.

דב שילנסקי (הליכוד):

כתל-אביב אין דברים כאלה?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

הצעתו של חבר הכנסת יעקב צור הוגשה בלי לכדוק את העובדות ובלי לשאול את משרדי הממשלה. היא הוגשה על בסיס של קריאת עיתונים ופרסומים אחרים.

יעקב גיל (המערך):

משרד המשפטים איננו משרד ממשלתי.

יעקב צור (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש. אדוני סגן שר החקלאות, אתה אינך יכול לקבוע כיצד למדתי, את הנושא.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

ואתה אינך יכול לקבוע כיצד אני מבין את הנושא.

היור' מ' שחל:

חבר הכנסת יעקב צור, אני מבקש לשבת. מה זה נקרא: "אינך יכול לקבוע"? אני מצטער מאוד. חבר הכנסת יעקב צור, סגן השר רשאי לקבוע. אתה יכול שלא להסכים אתו.

יעקב גיל (המערך):

השאלה היא האם הוא יכול לקבוע שמשרד המשפטים איננו משרד ממשלתי.

היו"ר מ' שחל:

אני מצטער, רבותי, אינני מבין את זה. אתם נמצאים בכנסת. יש חילוקי דעות; הוא רשאי לומר דבר, ואתה לא תסכים אתו. אינך יכול לומר לו "אתה אינך יכול לומר". הוא יכול לומר הכול. כל עוד הוא מתבטא במסגרת פרלמנטרית.

אני אבקש משתי חברות הכנסת, גאולה ושלומית, להפסיק את הוויכוח הזה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני גם יודע מי מסר לו את הנתונים האלה.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת גולדשטיין, אותך אני קורא לסדר.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

לפי עניות דעתי זה חלק של מסע פוליטי נגד ההתיישבות ביהודה ובשומרון. שאיננו תואם את התפיסה של התנועה המיישבת, הקיבוץ המאוחד, שחבר הכנסת יעקב צור מייצג אותה כאן בכנסת. עדיין אינני תופס איפה חל השינוי בתפיסה הפוליטית-האידאולוגית בקשר להתיישבות בארץ-ישראל. אני עדיין אינני יודע, אבל חברים ילמדו אותי.

יעקב גיל (המערך):

בהתיישבות של אמת לא חל שום שינוי.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

עדיין אינני יודע. לכן, לפי עניות דעתי, זה נעשה למען צרכים פוליטיים. זה לגיטימי, אבל לא צריך להתייחס לזה ברצינות רבה מדי.

אני רוצה לחזור למשרדנו, למשרד החקלאות. אנחנו רוצים שהדברים יהיו יותר מסודרים, ולא דווקא ביהודה ובשומרון; גם מהצד הזה של הקו הירוק. בכלל, במערכות כלכליות יש מקרים שוליים שהדברים יכולים שלא להתנהל כפי שרצוי, ומישהו יכול לצאת נפגע מזה.

לכן, משרד החקלאות היה הראשון שדאג להודיע לציבור הרחב, עוד לפני כמחצית השנה, בהודעות לעיתונות, שיש לבדוק את העסקות, האם יש כל המסמכים לאותם אנשים שמציעים את האדמה.

לפני למעלה משבוע ימים, בעקבות המודעות שהתנוססו בעיתונות, שוב דאג משרדנו להודיע לציבור על נוהלי בדיקה של רישות קרקעות. כבר ב-22 במאי הודענו לציבור, באמצעות הודעה לעיתונות, כי על הרוכשים לבדוק את הקרקע ואת המסמכים הדרושים לפני ביצוע כל עסקה, כדי להיות בטוח, לא מפני שהיה איזה מקרה של רצון של מישהו לרמות, למכור אדמה לא לו, להתעשר ולברוח לחוץ-לארץ. לא היו דברים מעולם, ואני מקווה שלא יהיו דברים כאלה לעולם. בכל אופן, אנחנו הזהרנו.

העיתונות — לא כל העיתונות — והטלוויזיה מצאו בנושא הזה שלל רב. טוב, כזאת היא העיתונות. יש לנו הרבה מאוד טענות לעיתונות הזאת.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני רוצה לומר לך, שגם בתליאכוב וגם בנחניה קורים מקרים שמוכרים קרקעות לא מסודרות. זה יכול לקרות בכל מקום. לשם כך יש בתי-משפט.

היו"ר מ' שחל:

אדוני סגן השר שילנסקי, אני מוכן להציע לך לקום לדבר.

דב שילנסקי (הליכוד):

זו קריאת ביניים.

היו"ר מ' שחל:

זה לא מקובל, אדוני סגן השר, הרי אתה אינך שואל אותו שאלה. אני מניח שיש לך מספיק הזדמנויות להיפגש עם סגן שר החקלאות, כדי שתוכל לעזור לו בהנמקות. הוא מסתדר לבד.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

ביום 13 במאי 1983 הוציא המשרד חוזר לכל היזמים הפרטיים ביהודה ובשומרון והודיע להם: "לא ימכרו יום קרקע לצורך הקמת יישוב אלא אם כן התקיימו כל התנאים הבאים: א. קיבל אישור מקמ"ט — קצין מטה — הנכסים המאשר וכותבי-בעלותו על אותו שטח; ב. ועדת השרים לענייני התיישבות אישרה הקמת יישוב על הקרקע, כפי שהופיע בסעיף א'; ג. קיבל את כל האישורים המתאימים כולל סעיפים א' ו-ב'". כדי למנוע בעיות, על ציבור הרוכשים לבדוק כמה דברים אצל הקונים.

אבל, חבר הכנסת צור, אדוני היושב-ראש, לא דיבר היום רק על העניין של הקרקע. הוא נכנס גם לסוגיה כמה עולה מחיר פיתוח. כנראה הוא קרא היום בעיתון "הארץ", שפיתוח ביהודה ובשומרון צריך לעלות 3,000 דולר. עד כמה שידוע לי, ב-10,000 דולר אי-אפשר לפתח קרקע בכפר-רונה. שלא לדבר על הטרשים של יהודה ושומרון.

כאשר מישהו שואל על מחירי פיתוח, אומרים לו את מחיר הפיתוח ואין מסתירים. אנחנו עומדים לרשותו של כל אדם אשר פונה למשרד החקלאות או למינהל מקרקעי ישראל ואנחנו נותנים את האינפורמציה המדוקדקת. עם ישראל הוא עם חכם, כפי שאמרת. עם חכם איננו קונה דבר בלי לדעת מה הוא קונה.

יוסי שריר (המערך):

תקימו קרן פיצויים. זה העיקר.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

אנחנו ניישב את יהודה ואת שומרון גם בלי קרן פיצויים. אנחנו ניישב את יהודה ואת שומרון. מפני שעם ישראל רוצה בכך, מפני שיש יהודים שרוצים לשבת שם ומפני שאנשים מבינים את המשמעות הפוליטית של ישיבה ביהודה ובשומרון. אם יהיו לנו מקרים שוליים — מדינת ישראל וממשלת ישראל לא תיתן לנושא התיישבותי כל כך גדול וכל כך חשוב ליפול.

אריה נחמקין (המערך):

כפי שהיה בפתח-תרפיה.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

אדוני היושב-ראש, אני יכול לקבוע, כפי שאמרת, בהתחלת דברי, כי אינני מכיר ולא שמעתי עד עתה על קונה אחד שבא למשרדנו או למשרד אחר בתלונה כי הניח כספו על קרן הצבי.

היו"ר מ' שחל:

סליחה, אדוני סגן השר. אני מבקש שם בפניה השמאלית, חבר הכנסת בריזהר, אינני מתנגד שתשב במקום שאתה יושב בו, כתנאי שתשב בשקט.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

הפרסום השלילי, שאינו אמיתי ואינו מהימן, גרם נזק רב

שהועלו וכדי שתברר עוד עובדות רבות אחרות הקיימות בשטח.

חברי הכנסת, מעשי הרמאות בעסקי הקרקע והספרות במכירת אדמות לאזרחי ישראל על-ידי קבלנים ויזמים שלא היו להם כסיוי וזכות לעשות זאת הסעירו את הרוחות, כשנודע עליהם מכתבות על מסך הטלוויזיה ומהעיתונות.

המוני העם בשטחים הכבושים סבלו במשך שנים משעורריות אלה. הרמאות וההונאה של אזרחי ישראל כואבים כיום לרבים. התחילו בחטא הקדמון של נישול התושבים הערבים בגדה מאדמתם, התחילו במעשי ההונאה ובדרכי הרמאות של רכישת קרקע על-ידי מי שנקראים "יזמים ישראלים", וכיום באים ספרים ומספרים בקרקע אפילו כשהתברר שהיא איננה שלהם.

במשך שנים זעקו וצעקו תושבי הגדה, המוני הפלחים ובעלי האדמות בגדה המערבית, באשר לשיטות הנתמכות על-ידי מוסדות השלטון ומוסדות הממשל הצבאי — שיטות האיומים כדי למכור קרקע, כי אחרת יפקע אותה הממשל הצבאי, שיטות של זיוף מסמכים, שיטות של "החתמת" אנשים מתים, שמתו לפני עשרות שנים והוצגו מסמכים שלהם כאילו הם מסמכים טריים.

היו"ר מ' שחל:

הספסל האחורי של סיעת המערך, חבר הכנסת אריק נחמקין, חברת הכנסת שולמית אלוני, חבר הכנסת דן תיכון.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כל זה נעשה בתמיכת המוסדות של הממשל הצבאי ולפעמים גם של בחיריין של הממשל הצבאי ובעזרת מערכת שלמה של מנגנון מסוּפֵּה, אשר עוזרת לזיוף מסמכים ולהחתים אנשים שאינם יודעים כלל על "החתימותיהם".

רבים רבים הם המקרים שבאים פלחים לעבד את אדמתם ומוצאים את העצים עקורים וטרקטורים עובדים בשטח, ואומרים להם: הרי מכרתם את האדמה. המקרה האחרון היה בכפר בריא, כאשר באו אלה הנקראים "יזמים" ומכרו קרקע של עשרות תושבים ושלחו טרקטורים לעקור עצים ולייש את השטח ולכנות את הווילות. באו תושבי המקום מדורי דורות ואמרו: היכן החוק? זו האדמה שלנו, היא רשומה בטאבו, אמרו להם: אתם מכרתם. אמרו: מי מכר? מתברר שהחתימות שהביאו היו תחיתות של אנשים מתים, של אנשים נעדרים, של אנשים שאינם קיימים. החתימו אנשים ככזו, החתימו אנשים כלי ידיעתם, וכאשר תושבי המקום מגינים על אדמתם, אומרים להם: אתם פולשים, אתם מפריז חוק עד שהם עומדים בפני כיתות יד, משום שהם רוצים להגן על אדמתם, שרוצים לקחתה מהם בהונאה ובזיופים. משפטים על גבי משפטים מתנהלים על כך.

חברי הכנסת, מה מקור האסון הזה, ההונאה כלפי תושבי ישראל שמוכרים להם אדמות שאינן קיימות, שאינן בבעלותם של אלה הנקראים "יזמים"? מה מקור השוד מפלחים ערבים, שוד של קרקע של תושבים ערבים בלי ידיעתם? מקור האסון הזה הוא במדיניות הנישול והרמאות, הנתמכת על-ידי הממשלה. האסון הזה ניוון ממדיניות הנישול, מההתנחלות, מפתחת השערים לכל מי שרק יכול לבוא ולקחת ולשדוד ולגנוב, כדי לחסל את קיומו של העם הפלשתינאי על אדמתו. תחת שלטון הכיבוש, תחת שלטון הליכוד, מגיעים לידי מצב כזה, שאפילו גנבת אדמה — או מה שנקרא רכישת אדמה — והקמת התנחלויות, נעשות בלי סדר, בלי מה שפעם נקרא סדר. כל דיכפין יבוא ויקח כעולה על רוחו.

לעניין ההתיישבות והציג את היזמים הפרטיים בצורה שלילית. זה איננו מגיע להם, ואנחנו אומרים להם: תמשיכו במלאכה, מפני שיש לכם חלק בעבודה חשובה מאוד, ותצליחו במלאכה הזאת.

אין זאת אומרת שהרוכשים אינם צריכים לבדוק האם כל המסמכים המתאימים מצויים ברשותם של היזמים. כאמור, רכישת קרקעות היא עבודה קשה, מורכבת ומסובכת ונועדה לגאול קרקעות בשביל העם היהודי. כרוכים בה אלמנטים ביטחוניים רבים שהשתיקה יפה להם, ואין ברצוני להרחיב על כך את הדיבור מעל בימה רשמית כבימת הכנסת. רק אביא שתי דוגמאות הידועות לכולנו: לפני כחודש וחצי נרצח המוכתר של סלפית, אחרי שבוצעה עסקת קרקעות בשטח שבאחריותו. לפני כשנה נרצח אחד מנכבדי הכפר נעלין, בשל פרסום על עסקת הקרקעות. לכן, לפי עניות דעתי, לא היה מקום להביא את כל הנושא הזה לדיון לפני מליאת הכנסת. איננו יכולים להופיע מעל הבימה הזאת ולומר הכול, כפי שמעולם, גם בשנות ה-20, לא היה אפשר לומר הכול על רכישת קרקעות.

יוסי שריר (המערך):

מה זה, שוק שחור שאי-אפשר לדבר עליו בריש גלי?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

כיוון שהדיון היה מיותר וההצעה מיותרת, אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת צור מסדר-היום של הכנסת.

היו"ר מ' שחל:

תודה. אני מבין שיש הצעה אחרת של חבר הכנסת תופיק טובי.

אני מצטער, חבר הכנסת וילנר, לא תוכל לדבר במקומו. הרשות היא אישית. היא איננה ניתנת להעברה לאחר, עם כל הכבוד. אני חושב שיושב-ראש אחרים טעו כאשר חשבו להעביר הצעה בין הסיעה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מי ביקש להעביר?

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת תופיק טובי רשום אצלי לבקשה להעביר את הדיון לוועדה. אתה רוצה לנמק — תוכל לנמק. איך יכול להעביר את הזכות הזאת, זו איננה חזקה של סיעה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מי ביקש להעביר?

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת תופיק טובי, מודפס כאן "חבר הכנסת תופיק טובי — לוועדה". כשקראתי בשמך, משום מה חבר הכנסת וילנר קם, לא קראתי בשמך. הבנתי שהוא רצה להחליף אותך. אני מודיע שהוא אינו יכול לדבר במקומך, אם אתה רוצה לדבר — בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שתמיד היה הנוהג שחבר סיעה יכול להעביר את זכותו לחבר בסיעה.

היו"ר מ' שחל:

הדבר נוגד את התקנון.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כך נהגנו. יש רצון לשנות — נברר את זה.

כבוד היושב-ראש, אני מציע להעביר את ההצעה הנדונה לוועדה המתאימה בכנסת, כדי שתדון ותברר את העובדות

להצבעה את ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.
חברי הכנסת דן תיכון ואברהם כ"ץ יעזו ימנו את הקולות.
אני מבקש מהפקידים ומהעובדים שלא להתערב בעניין ספירת
הקולות.

ה צ ב ה

- בעד ההצעה לכלול את
הנושא בסדר-היום — 30
בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — 36
נמנעים — אין
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
נתקבלה.

הו"ר מ' שחל:
אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא
לוועדה.

ה צ ב ה

- בעד ההצעה להעביר את הנושא
לוועדה — מיעוט
נגד — רוב
ההצעה להעביר את הנושא לוועדה לא
נתקבלה.

הנה אתמול התבשרנו על-ידי עיתון "הארץ" שמתוך 38
נקודות יישוב בגדה, רק ל-15 יש אישור של ועדת שרים.
והיתר? היתר נרכשו ב"עליהם", שטח חופשי לכל מי שרוצה
לגנוב ולבנות, לכל מי שרוצה לספסר. השיטה של הממשלה
הזאת היא —

דב שילנסקי (הליכוד):

תומיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— שיטת ה"עליהם", בלי שום סייג. זהו אסון.
שבסופו של דבר גם המוני עם ישראל משלמים בעדו.

לכן, מדיניות זו היא מדיניות אסון לשני העמים. היא
מונעת מהם את השלום, מקיזה את דמם וממשיכה את הסכסוך
האומלל. כל עם בנחלתו יתקיים, זה בצד זה. העם הפלשתינאי
במולדתו — בלי התנחלויות, בלי הפקעות אדמה, בלי
גירושים. ואז יקום השלום הנכסף — העם הפלשתינאי
במדינתו בגדה וברצועה בצדה של מדינת ישראל.

אתם מביאים במדיניות זו אסונות קודם כול על עם ישראל.
מכיוון שבכך מונעים ממנו את השלום.

הו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת צור, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר
לוועדה?

יעקב צור (המערך):
לא.

הו"ר מ' שחל:
אתה רוצה דיון. אנו עוברים אפוא להצבעה. אני מעמיד

ט. הצעה לסדר-היום

מסע ככלי התקשורת נגד ההתיישבות ביהודה ובשומרון

חברת הכנסת אלוני ושכא לירי ביטוי זה שנים במסע הסחה —
לעתים תקיף וכולל, לעתים בארס דק ומטפף — נגד רכבות
אנשים, נשים וטף, שבמסירות ובאמונה מבקשים להקים את
ביתם ולגאול את אותם חבלי ארץ, להשיבם אל עם ישראל
בפועל ובמרקם חיים של ממש.

שאלתי את חברת הכנסת שולמית אלוני: האם את
מתכוונת גם אלי? היא נתנה לי איוו חנינה. אינני זקוק לחנינה
שלה. אני סבור שדברים אלה, בסופו של דבר, יצטרכו למצוא
את ביטויים ואת תשובתם לא רק מעל דוכן הכנסת, אלא עליהם
להיות מעוגנים גם במסגרת חוקית כלשהי שבה ייאמר מה
מותר לומר ומה אסור לומר ועד היכן מגיע גבולה של הפקרות
הלשון, אם לא להשתמש במלים חמורות יותר.

אני שמח שאני אומר את הדברים שבוועד לאחר מכן ולא
בעידוד דריחתא. כפי שביקשתי לעשות באותה שעה ששמעתי
את הדברים מפיה. אבל אני רוצה לומר שיש כאן שיטה. אין
ספק שהשיטה הזאת ניוונה מתפיסה פוליטית לגיטימית, גם אם
היא נתונה בחילוקי דעות. אבל היא אינה בוחלת בשום
אמצעים.

בעבר, כשהנקראים "מתנחלים" היו מעטים, ראשונים,
כורעים, כואבים, קראו להם "מתחלי דמה", דיברו על
פיקניקים, התייחסו לדבר בקלות ראש. אבל ככל שהזרם גבר
ההלך ולאחר המהפך, כשניתן לו גיבוי על-ידי ממשלת הליכוד,
כשהדבר הפך להיות עניין של אלפים ושל רכבות — כן גבר

הו"ר מ' שחל:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום 2243 —
מסע ככלי התקשורת נגד ההתיישבות ביהודה ובשומרון, של
חבר הכנסת חנן פורת.

חנן פורת (התחיה):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שבוע ימים בדיוק
עמדה כאן על הדוכן הזה חברת הכנסת שולמית אלוני ושפעה
דברי ארס ושטנה נגד ההתיישבות והמתיישבים ביהודה,
בשומרון ובעזה. וכה אמרה חברת הכנסת שולמית אלוני בסיום
דבריה:

"אנחנו נתנו בגדה נשק, כוח, ציוד, כסף ועוצמה
ואידיאולוגיה לקבוצת בריונים המדברת בשם האומה, בשם
הדת, בשם ההיסטוריה הישראלית, לעשות כטוב בעיניהם
וכעולה על דעתם. אלה מיליציות פרועות של שלטון שהעלים
עין ושהתעלם מהכנסת ומוועדותיה, מחוק, מצדק וממשפט.
כאשר הוא מוכן לקבל את האידיאולוגיה החתרת לתקופה
הברברית של נקמת-דם קולקטיבית."

כאחד מהיושבים ביהודה ובשומרון, כאחד מאלה
המכונים כאן בשם "מיליציות פרועות", "כח בריונים", "אלה
הקוראים לתקופה ברברית של נקמת-דם קולקטיבית", בשמי,
בשם חברי הנאשמים כאן ובשם כל אלה שעניין ההתיישבות
יקר להם, אבל גם עניין ערכו של העם היהודי יקר להם, אני בא
לתבוע את רצח האופי הקולקטיבי שבא לידי ביטוי בדבריה של

יעקב גיל (המערך):

מול שהיא היתה. איך אפשר להאמין לכם?

חנן פורת (התחיה):

אני מכיר אותה היטב, אנחנו עובדים בצוותא, היא אשה בעלת ערך, אשה קפדנית, ואני אומר בדיוק מה היתה כוונת דבריה, כי שמעתי את הדברים ואת האינטרפרטציה שהיא נתנה להם. נכון, הדבר, יש בעיה ברישום בטאבו של אדמות שנרכשות ביהודה ובשומרון. האם אתם יודעים מדוע? מפני שרישום בטאבו צריך לעבור בבית-משפט ערבי, כי הוא צריך להתפרסם ברשומות של עיתון ערבי. וכל מי שעושה זאת מתחייב בנפשו. אנחנו ביקשנו בהצעת חוק — ביקשנו זאת גם במסגרת המשאומתן הקואליציוני — שייקבע טאבו יהודי, ערבי, עם בית-משפט שאינו נחשד ואינו חושש לחייו. וכבר היו דברים מעולם. זה לא סיפור שאני מוצץ מהאצבע; כך שמעתי מפי המושל לשעבר של יהודה ושומרון על ההתכנסות שנערך בסאם שקעה לסוחרי קרקעות ערבים. הוא אמר להם: "דיר בלקום" אם תוסיפו למכור קרקעות ליהודים, ועשה את התנועה הזאת (מעביר את ידו על צווארו). האם אתם חושבים שזה פשוט כל כך? לכן אין רישום בטאבו.

אבל במסגרת חוקית מסודרת נקבע שבמקום הרישום בטאבו, שיצטרך להיעשות בשעתו, יש היתר עסקה. לשם הדגמה, יש לי פה היתרי עסקה שנעשו באזור קריני-שומרון, על-ידי — — —

השר מ' בן-פורת:

סליחה, הוישב-ראש, אני מבקש להעיר הערה. חבר הכנסת פורת, אני מתאר לי שאם תהיה הצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה, אתה תסכים לכך.

חנן פורת (התחיה):

כן.

השר מ' בן-פורת:

אם כך, מדוע הפרטים האלה לא יובאו לוועדה?

חנן פורת (התחיה):

מפני שאני חושש שהדבר הזה חייב לבוא ליריעת הציבור, לאחר שדבריה של הגברת אלבק — — —

השר מ' בן-פורת:

אולי תשקול להעביר את זה לוועדה?

חנן פורת (התחיה):

אני אסכים להעביר לוועדה, ובוודאי לוועדת חוקה, חוק ומשפט — — —

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת פורת, אני מודה לשר בן-פורת על ההודמנות שנחן לי. האמת היא שאני התלבטתי גם בגלל סיבה אחת. הכותרת של ההצעה שלך היא "מסע ככלי התקשורת נגד ההתיישבות ביהודה ובשומרון". אני חושב שהיתה אפשרות להסתפק בפרטים הכוללים.

חנן פורת (התחיה):

טוב. אני רק אומר בצורה חרי-משמעות: חוק שנקבע בצורה המסודרת והפורמלית ביותר מתיר לראש המינהל האזרחי לפעול בנושא זה. והנה אני קורא כאן: "בתוך סמכותי כראש המינהל האזרחי וכי הנני מתיר לתאגיד פלוני אלמוני להשתמש במקרקעין. היתר זה הינו במקום כל הסכמה או אישור הנדרש בחוק כאמור". הדברים האלה הם פורמליים. וכפי שאמר סגן השר מיכאל דקל, כל אלה המוכרים היום

מסע השיסיו וההסתה. אני מבין זאת, אני מבין את המניע, אני מבין שיש כאן חרדה שבאה לידי ביטוי גם בדברי דוברים ככלי התקשורת האמריקנית וגם פה בארץ. שמא נאחר את הרכבת. שמא כבר לא ניתן יהיה להשיב את הגלגל לאחור וארץ-ישראל אכן תיכנה בידי יהודים. אבל האם האפשרות הזאת מתירה לפרוק כל רסן. כל דבר?

יעקב גיל (המערך):

ארץ-ישראל גם נהרסה בידי יהודים. אל תחטטו. נחתם יד לזה.

חנן פורת (התחיה):

אלך מן הקל אל הכבד. הקל הוא מה שנדון כאן בהצעה הקודמת לסדרהיום, של חבר הכנסת יעקב צור. צר לי שהוא איננו כאן. אני מוכרח לומר בגילוי לב: בעבר הערכתיו יותר וחשבתי שעם כל חילוקי הדעות שבינינו יש לנו כאן עניין באנשים היושבים לא הרחק זה מזה. הוא בנתיב הליה, אני בגוש-עציון. יש לנו דעות שונות, מגמות שונות — — —

יעקב גיל (המערך):

אולי דווקא משום כך זה צריך להדליק אצלך נורות אדומות?

חנן פורת (התחיה):

אומר מדוע צר לי ומדוע אני חומל ממש — אינני רוצה להשתמש במלים קשות — על הדרך האומללה שהוא מנסה ללכת בה בניסיונו לקדם את המגמה הפוליטית הלגיטימית שלו.

רבותי חברי הכנסת, רכישת אדמות בארץ-ישראל היתה מאז ומעולם משימה קשה מאוד. היא היתה כרוכה לעתים בסכנת נפשות, לעתים באמת ב"סוחר קש", לעתים באמת בקנייה פעם אחת ופעמיים ושלוש. ומי שיבדוק בספריהם של יהושע חנקין, של אביו של ברזני, של אחרים מנקרות-צורים, יראה כיצד נרכשו אדמות בארץ-ישראל. היום התברה לגאולת קרקע הנמצאת בקדומים וחברים אחרים, דווקא מתוך מסירות ומתוך מגמה של גאולת אדמה, לא מתוך אינטרסים צרים. כפי שקרא לזה חבר הכנסת יעקב צור. עושים עבודה במסירות ובאמונה. נכון, לא את כל הדברים אפשר לפרסם ברבים. כפי שאמר סגן השר מיכאל דקל, אבל נעשית פה עבודה גדולה מאוד.

אינני מזלזל ברכישת אדמות על-ידי הגורמים הממשלתיים. אבל מי שיבדוק את הנתונים בשטח — ואני עסקתי בזה כאופן אישי וטיפלתי בזה באזור גוש-עציון — יודע כמה עשרות דונמים נרכשו על-ידי גורמים ממשלתיים, בגלל הקשיים העומדים בפניהם, וכמה אלפי דונמים נרכשו כחוק. עם כל הפרטים הנדרשים לכך. על-ידי יזמים פרטיים, שהלכו באמת כפי שהלך יהושע חנקין בשעתו לגאול את אדמות העמק. כן, ביהודה ובשומרון; האם אפשר לבזות את זה, לזלזל בזה? האם אפשר לדבר פתאום על ספסרות? כבר אין מושג של גאולת אדמה בארץ-ישראל. פתאום חזרה המלה "ספסרות", ואם לצטט מתוך דבריו של יעקב צור, הוא דיבר על "ברית בלתי קדושה בין אינטרסנטים, קבלנים למיניהם, רמאות, קנוניה". האם כל אלה מלים יפות לכך?

אני רוצה לומר, ואולי לי קל יותר שלא לנצור את לשוני מלסגן השר מיכאל דקל, שדבריה של הגברת פליאה אלבק מפרקליטות המדינה, של כל מי שקונה אדמה כאילו שם מעותיו על קון הצבי, היו דברים שדווקא בגלל ההכללה שבהם והקלות שבה נאמרו גרמו נזק רב, ולא היה להם בסיס.

כולנו טוענים שאין די כוח אדם במשטרה, שהמשטרה איננה ממצה את הדין. שיש דבר שצריך תיקון. אין שום ספק בעניין הזה.

אלעזר גרנות (המערך):

איך אתם מדברים על המשטרה — אתם, לא הצבא?

חנן פורת (התחיה):

סלח לי, סלח לי.

אלעזר גרנות (המערך):

אתה רוצה עוד משטרה, כדי שתוכל להשפיל עוד שוטרים, כדי שתוכל להשפיל עוד קצינים?

חנן פורת (התחיה):

אני אומר לך: לא אגיד לוויתור אתך, אבל אני יודע היטב עד כמה הרוב המכריע של תושבי יהודה ושומרון — עם כל המתח שהם נמצאים בו, עם כל הקושי להגיע לעתים לבתים בעקבות זריקות האבנים ובעקבות הקשיים האחרים הנגרמים להם, עם החרדה לעתים גם לאוטרכוס שנוסע עם נשים וילדים — שומרים על איפוק, ולא אני אמרתי זאת; אמר את זה הרמטכ"ל, אמר את זה אלוף פיקוד המרכז, ודווקא לאחרונה בפגישות שהיו לנו, עם שבח ליכולתנו לעמוד בזה, זה לא דבר פשוט. אינני טוען שלא היו מקרים חריגים.

אני מבקש לסיים, אבל אינני יכול לסיים בלי לומר את הדבר שהוא בעיני חמור מכול, אף על-פי שלעתים הוא עולה ולעתים הוא יורד: לא רק "גזלנים", לא רק "רוצחי ערבים", כפי שאנחנו מכונים בפיה של שולמית אלון, תוך כדי נקמת דם קולקטיבית, אלא גם "רוצחי יהודים", לא חמיר נאמרים הדברים במפורש, אבל מאז רצח אמיל גרינצווייג זיכרוננו לברכה — ואפשר גם לומר: השם ייקום דמו, על הכאב שאנו כולנו שותפים לו — כמין קורי עכביש נטושים, החל ממה שנאמר בעיתון "דבר": "גוש אמונים — גוש רימונים", ודי לחכימא; דיבורים שיש בהם חצאי לשון, חצאי שפה, והגדיל לעשות — ולא נחסוך את שבטנו ממנו — עיתון "מעריב", כשפרסם באותו יום שהרופאים יצאו לשכיחה הממושכת — והדבר הזה העסיק את כל הכותרות — כותרת ראשית במסגרת, כמו בעת כואו של סאדאט לארץ: "חשוד ברצח אמיל גרינצווייג נעצר לפנות בוקר בקריית-ארבע" והפרטים כאן: תלמיד ישיבה; "על-פי החשד ארב הצעיר כלי 10 בפברואר לאנשי 'שלום עכשיו' בגבעה הצופה לעבר מדרגות בנק ישראל — הוא חיכה לשעת כושר להשליך את הרימון — חשש מפני כוחות המשטרה הגדולים — ניצל את המולת הסיום — השליך את הרימון בלי שהיתה לו מטרה מוגדרת כלשהי, ונמלט מהמקום בכלי רכב שהחזירו לישיבה".

הכול עורבא פרח. אספר לכם כיצד היה הדבר: אדם שאין טובתה של קריית-ארבע לגד עניו — ואנחנו יודעים מיהו — התקשר למשטרה ואמר: יש חשוד פלוגי אלמוני, המשטרה, ובדין רצון להיתלות בכל זיק של דבר, פנתה וביקשה לבדוק את הדברים. עשר דקות לאחר מכן הרים אותו יהודי טלפון לכתב אילן בכר והודיע לו: עומד להיעצר חשוד בקריית-ארבע, אילן בכר זה התקשר למשטרה, הוא עצמו קובע: "הקצין דחה בנימוס ובהסתייגות את ברכת הימול טוב" על המעצר, ואמר: לא, למעלה מ-500 חשודים נעצרו בחשד המשטרה עושה עבודה ומחפשת ככל שלא ידה להגיע, אבל כותרת כזאת, ולאחר שלושה ימים בכותרת "פטיט", אי-שם בשוליים, נאמר שאתו עוצר ושוחרר, הוא שוחרר אחרי שהמשטרה ביקשה את הארכת מעצרו ואחרי שלושה ימים — דבר שהמשטרה בדרך כלל איננה נוהגת לעשות — כשמצאה

אדמות ביהודה ובשומרון, יש להם היתרי עסקה כאלה, ועל-פיהם הם עובדים. היתרי עסקה אלה ניתנים לאחר בדיקה וחקירה מדוקדקת מאוד, ולעתים עוברים חודשים, ואפילו למעלה מזה, עד שההיתר ניתן. וככן, איך אפשר לדבר בצורה כוללת כל כך? לעזאזל העובדות, אומר חבר הכנסת יעקב צור, העיקר שנוכל לפשוט שפתיים. הדברים האלה הם חמודים מאוד. אבל אלה הם הדברים הקלים. עכשיו אני בא לדברים הקשים יותר.

לאחר התוויית התו הזה של "גזלנים" באה התוויית התו של "רוצחים", ראשית — רוצחי ערבים, כה אמרה שולמית אלון בדבריה, בראשיתם, ולא עמדה לרגע לחשוב כיצד מלאה לבה לומר דברים כגון אלה: "במשך תקופה של שלוש שנים כוצעו עשרות רבות של מקרי רצח או הריגה, וגדליו, פגיעות ופגיעות באנשים, מאות חבלות ברכוש, התעללות באזרחים — כל זה בניכוי מלא או חלקי של רשויות הממשל הצבאי ושל שר הביטחון". כל זה: רציחות, שוד, וגדליו, פגיעות באנשים, בניכוי מלא. כל זה — לא שיש איזה מקרה יוצא דופן שיכול להיות שהוא קיים וצריך לחקור אותו עד תום, אלא כל זה. במין הכללה כזאת, כמין הפקרות כזאת, שאני חושב שחבריה צריכים להעמיד אותה על כך גם אם יש מקום לבדוק.

אנו חוששים מדרך ועדת קרפ? אדרבא, יפורסם הדוח הזה במלואו, כל פרט ופרט שבו ייבדק, יש למישהו חרדה מפני העניין הזה? ואם יש מקרה של חריגה, ימוצה מלוא הדין על-פי חוק ישראל. ויפה אמר שר הביטחון לחברת הכנסת שולמית אלון: אדרבא, הסכימי את שחוק ישראל דין אחד יהיה לו בתוך חבלי יהודה, שומרון וחבל-עזה, כמו בשפלה, כנגב, כגליל ובעמקים, יש מישהו שחולק על כך?

אלעזר גרנות (המערך):

אתה יודע על אילו תקציבים ניכרים מדובר? אתה יודע לאן הולכת התעשייה? אתה יודע לאן הולכים התקציבים? ואתה מעמיד פני — — —

חנן פורת (התחיה):

אני יודע בדיוק לאן הם הולכים, אל תערב דברים, גם על זה אני יכול לענות.

יעקב גיל (המערך):

אבל החיים מורכבים יותר מהדברים שלך, מה זאת אומרת לא לערב?

חנן פורת (התחיה):

כשאומרת חברת הכנסת שולמית אלון במין משפט ארסי כזה: "הופעה מעניינת מאוד, במיוחד כשמשווים אותה ליעילות שבה מגלים, למשל, חמישה בעלים לאבן אחת שפנעה באסתר אותה" — כביכול, כואב לבה על כך — אני רוצה לומר, רבותי חברי הכנסת: אני אינני מסתתר תחת הטענה שגם אצל הערבים יש הפרות סדר, גם אצל הערבים יש קשיים גדולים, לא זאת אומר, הדבר ייבחן לגופו כלפי האוכלוסייה היהודית, אבל החד-צדדיות הזאת, כולם יודעים, כפי שגם אנחנו פרסמנו, שאלפי עצי פרי נעקרו מדי פעם בפעם על-ידי עובדים אלמונים במגדל-עוז, בכפר-עציון, בראש-צורים ובמקומות אחרים, לא נתפס איש מן החבלנים ואנחנו סורקים את השטח לילה לילה, רוצחיהם של שיחי חנויך מעזה, של אלקטיב מאזור רמאללה, של שני היהודים מנתיבות, לאחרונה, עוד טרם נתפסו, אלפי רוגמי אבנים במאות ערים וכפרים, וכולם עשו את מעשיהם לעין השמש וגרמו נזק כל ישוער לרכוש, לכריאות וגם לנפש, לא נתפסו.

אינני רוצה להרחיב את הדיבור על הדברים שאמרה חברת הכנסת שולמית אלוני. חבר הכנסת חנן פורת ח'אר כאן את דבריה. אבל אני רוצה להרחיב את הדיבור על השאלה מה מותר לחברי הכנסת, מה מותר לי, לך, לחברים היושבים כאן: היכן הגבול, או אולי אין גבול? אולי הכול מותר? אולי מותר לומר דברים נכונים ולא נכונים? בדוקים ולא בדוקים?

והרי אלה כמעט עלילות. הדברים שציטט חבר הכנסת חנן פורת מן הפרוטוקול היו עלילה. עד מתי? עד היכן? מצד אחד אנו שומעים בכנסת מדי פעם בפעם מחברים שיוקרת הכנסת חשובה ויקרה להם, על נורמות התנהגות, על דמוקרטיה שצריכה למצוא את ביטוייה בחוך הכנסת, על ריסון עצמי, על סבלנות ועל סובלנות. מצד שני, עמדה כאן חברת הכנסת שולמית אלוני ודיברה כפי שדיברה.

יש כאן כנראה שיתוף פעולה מלא במודע או שלא במודע בין אמצעי החקשורת לבין כמה מחברי הכנסת בנושא של יהודה ושומרון. אינני אומר שאמצעי החקשורת אינם צריכים לכתוב מה שהם מוצאים לנכון. מותר להם. אבל צריך גם להיות איוון. עיתון איננו עסק פרטי לחלוטין. איך אמר חבר הכנסת יעקב צור? עיתון איננו עניין ספסרי. לעיתון יש אחריות ציבורית מסוימת, מפני שהוא מכון את דעת הקהל. דבר זה נכון לגבי עיתון, לגבי רדיו, לגבי טלוויזיה. היה צריך להיווצר איוון פנימי בעיתון או אצל הכתב עצמו. אחרי מה שקרה עם מעצרו של אותו בחור מקריית-ארבע, שהיה חשוד ברצח אמיל גרינצווייג הי"ד, ואחרי הכותרת הגדולה, חייב לבוא מאמר ראשי של העורך שסביר כי גם בעיתון יכולה לקרות טעות, או לפחות איוון התייחסות מיוחדת של כתב אחר, אולי אפילו התייחסות מכוונת מצד העיתון שתסביר כי היתה טעות, וזה קורה, כי כולנו בני אנוש. בני תמותה. אבל דבר כזה לא נעשה. והרי זה עיתון שיש בו כתבים מכל גוני הקשת. העיתונות מבליטה תופעות שליליות בהתנהגות יהודים ביהודה ובשומרון, אם יש תופעות כאלה. אפילו אם הן שוליות, יכול להיות שיש כאלה, הרי בסך הכול כולנו בני אנוש. אבל באיוון הבטלה עושה זאת העיתונות, באיזה תענוג, באיזה דגש, לעומת זאת, אם זה אינו חואם את התפיסה הפוליטית —

יעקב גיל (המערך):

האם העיתונות עומדת כאן למשפט היום?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

אדוני היושב-ראש, אני במבקש לחזור על הכותרת של ההצעה לסדר-היום: מסע בכלי החקשורת נגד ההתיישבות ביהודה ובשומרון. אם כן, אני מדבר לנושא.

כאמור, כאשר יש דברים שליליים — העיתונות מבליטה אותם. אבל את הצד השני של המטבע אין העיתונות מבליטה ואין היא מתייחסת אליו בצורה אובייקטיבית. לדאבונו, היו ביהודה ובשומרון הרבה מאוד קורבנות בין יהודים בשנים האחרונות. היה הרצח בכית "הרסה", היה הרצח של סלאמה בסמטאות חברון. היה הרצח של אסתר אוחנה והיו אחרים. זה נשכח מהר. זו היתה סנסציה שצריך היה לעבור עליה, מוכרחים היו לכתוב עליה, אבל לא הרגישו צורך להתייחס אליה יותר מדי.

גם לא ראיתי חברי כנסת יפי נפש — ואני אומר זאת במובן החיובי של המלה — שיקומו ויאמרו: הרי מה שנעשה ביהודה ובשומרון זה וגדלנו ממש. סעו לאורך כביש הוצה שומרון ואז את השלטים של הממשלה, של המדינה ושל חברות פרטיות, כיצד הם מרוחים בצבע אדום ושחור ויש עליהם סממאות עם דברי גנאי. ואלה אנשים שאומרים כי הם

שאינן שום יסוד. המשטרה גם צריכה — והיא בוודאי תמצה את הדין עם מי שמסר עדות כזו.

רבותי, יש כלל, יש חוק שאומר שאדם שנחשד, כל עוד לא הובא למשפט, יש איסור לפרסם את שמו. שמו של העצור אומנם לא פורסם, אבל לפנות בוקר בקריית-ארבע, כאותיות קידוש לבנה, כשקראתי את הדברים האלה, אומר לכם: התסיר לכי פעימה.

היור' מ' שחל:

חבר הכנסת פורת, טעות בידך: כל עוד הוא לא מובא להארכת מעצרו שמו אסור לפרסום, אבל מהרגע שהביאו אותו להארכת מעצר ל-48 שעות — — —

חנן פורת (התחיה):

כן, אבל אני מדבר על דבר שעוד לא היה בגדר הארכת מעצר, זה היה כשהופיעה הכותרת הראשונה. אני מקבל את ההדגשה הזאת.

הלכתי ושוחחתי עם שמואל שניצר, שברוך כלל אני מכבד ומעריך אותו. אמרתי לו: אתה יודע מה גרמת לציבור שלם? אינני אומר לך שלא לפרסם, יש תופש העיתונות, אבל צריך איוון בקרה מינימלית. איוון בדיקה, במצב כזה, כשיש איווריה כזאת של "עליהם", איך יכול לעשות זאת? לא אומר מה הוא ענה לי. לדעתי זה דבר שנובע מחוסר הכנה מוחלט למה שמתרחש כאן.

איננו לוקים בתסבין דריפה, איננו מפחדים. ברוך ה', נתגבר על זה כדרך שהתגברנו על ניסיונות הסתה קודמים שנעשו במרוצת השנים האלה. ברוך ה', גם עם ישראל לא יקבל את מסע ההפחדות הזה. אבל אני חושב שמן הדין שהכנסת, במליאתה או בוועדותיה — ודווקא בוועדה המיוחדת לכך, ועדת החוקה, חוק ומשפט — תצטרך להזדקק לעניין הזה ולקבוע את הכול שיש בו מקום לביקורת, אך יש בו איסור מוחלט על הפקרות לשון כגון זו המשחוללת כאן כשבועות אלה.

מר'ם גלזר-תעסה (הליכוד):

אין גבול.

היור' מ' שחל:

תודה. סגן שר החקלאות ישיב על ההצעה.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא העומד לדיון הכנסת אינו אך ורק המסע של אמצעי החקשורת ההמוניים והכתובים ובלתי כתובים, נגד ההתיישבות ביהודה ובשומרון. לפי עניותי, דעתי הנושא העומד לדיון הוא: מה הן הנורמות הציבוריות ומה הן הנורמות העיתונאיות שמותר להשתמש בהן כדי להשיג הישגים פוליטיים וכדי ליצור סנסציה?

כל תקופה — והמכשירים שלה. בשנים 1971 עד 1979, שבהן כבר היה לי הכבוד להיות חבר הכנסת, שמענו מעל כמה זו וקראנו באמצעי החקשורת לא על התיישבות ביהודה ובשומרון מבחינת התפיסה, מבחינה אידאולוגית וביצועית, אלא לעג בלשון: "לילת לילה", "ערי פטיומקין" — וההיסטוריה הרנסית יודעת מה זה אומר — "קרוואנים להזזה", "אשקוביח שמחכונים בין כה וכה לסלקן יום אחד" — זלזול ממש. ובתקופת הזלזול הזה, אדוני היושב-ראש, כאב לנו מאוד. יש לנו חזון, יש לנו אמונה, אבל כשיש זלזול סימן שעדיין איננו יושבים על קרקע מוצקה.

כשלב מאוחר יותר עברו לשיטה אחרת, לשיטת ההשמצה.

חנן פורת (התחיה):
אני מסכים.

היו"ר מ' שחל:
אני מבין שאין הצעה אחרת. חבר הכנסת שבח וייס, אני שואל אותך, כי לא היה לי כבוד.

שבח וייס (המעדר):
אין.

היו"ר מ' שחל:
ובכן, חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. מי להצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת חנן פורת לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ירים את ידו.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

העילית של החברה הישראלית. ומה היה באפרת? אי-אפשר לומר: אנחנו לא היינו מעורבים בזה, אחרים עשו זאת. מי שהיה שם צריך היה לדעת מה הולך לקרות או לפחות למה זה עלול להתפתח, אם כי אולי הוא לא התכוון לזה.

העיתונות נוהגת כפי שהיא נוהגת, אבל הדיון הוא בכנסת. אנחנו איננו יכולים לדון ולשפוט כאן את העיתונות. זה בסמכותנו המוסרית, אבל לא בסמכותנו הפורמלית. אנחנו יכולים בהחלט לדון על גורמות של מה מותר ואסור לחברי הכנסת בהצגת נושאים פוליטיים, גם אם אנו חלוקים בדעותינו עליהם, אבל צורת ההצגה צריכה להיות נדונה.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הנושא לדיון לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ולדון בוועדה על גורמות התנהגות של חברי הכנסת, בגין הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת. תודה.

היו"ר מ' שחל:
תודה. חבר הכנסת חנן פורת, האם אתה מסכים להצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה?

י. הצעה לסדר-היום

מניעת העברתן של 17 משפחות משבט אל-עזומה מאדמתן

התחילה בבסיס הצבאי, אלא הם נתפסו קודם והועברו לבסיס. לכן זה כיוון צו בית-המשפט. בית-המשפט נתן את הצו הזה לאחר תפיסה קודמת של עדרים ב-17 בינואר. באותו יום היתה פעולה של "הסיירת הירוקה" ותפסו את העדרים, אבל בעלי העדרים פנו לבית-הדין הגבוה לצדק והצליחו לקבל את הצו האמור.

פעולה זו, שהיתה ביום רביעי שעבר, נעשתה בעבר ארבע-חמש פעמים לפחות. המטרה ברורה: לסלק 17 משפחות אלה מהאדמה שעליה הן יושבות, להכריח אותן לנוש את אדמותיהן ולהתרכז בעיירה המיוחדת בשם שג'יב או שג'יב-השלום. יש לציין ש-17 משפחות אלה הועברו למקומן הנוכחי בשנת 1980, כשהיו אימונים צבאיים נרחבים באזור חלוצה, במרחק 18 ק"מ מהמקום שבו הן נמצאות כיום, ושבו עייתם בלכד לאחר העברתן הוקם קיבוץ רביבים על אדמותיהן.

חברי הכנסת, ניסיון של משפחות אלה משבט אל-עזומה, שדירת קרקעות השבט כולו והניסיונות לגרשו במשך כל השנים שעברו, הם ניסיונות מרים מאוד. פעולות גירוש שבט אל-עזומה התחילו בראשית שנות ה-50, והתוכנית לגרש משפחות אלה התחילה בהילוך גבוה באפריל 1980. עד אפריל 1980 הם חיו צפונה לקיבוץ רביבים. היו להם באר מים וביית-קברות. היו מגדלים חיטה. היה להם שטח מרעה או שטחי מרעה ועדרים. חמש שנים קודם לכן, זאת אומרת ב-1975, התחילו השלטונות ומנהל מקרקעי ישראל להפריע להם. ב-1978 התחילה "הסיירת הירוקה" בפעולות נרחבות לגירוש הכרואים בכללם, ובתוכם שבט אל-עזומה המשפחות האלה.

בקשר לשבט אל-עזומה, המגמה היתה לרכז את כל השבט ולהעביר אותו לעיירה במרחק עשרה קילומטרים, דרומית לבאר-שבע. "הסיירת הירוקה" והצבא הצליחו לבצע תוכנית זו. ב-17 המשפחות משבט אל-עזומה הורחקו למקום שבו הן נמצאות כיום. הן עברו — ועדיין עוברות — תקופה קשה, כלי מקורות מחיה וכלי שטחי מרעה, הן פנו לכל האחרים, החל

היו"ר מ' שחל:
אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום: מניעת העברתן של 17 משפחות משבט אל-עזומה מאדמתן. של חבר הכנסת חופיק טובי. את ההצעה ינמק חבר הכנסת חופיק זיאר. תופיק טובי (החזית הדמוקרטית, לשלום ולשוויון): כבר הודענו על כך אחמול.

היו"ר מ' שחל:
זה רשום אצלי, אבל זה לא משנה. ההצעה היא שלך — הוא יכול לנמק. במקרה זה — כן, במקרה ההוא — לא. אני מוכן לשוחח אתך ולהסביר לך.

שבח וייס (המעדר):
אדוני היושב-ראש, כדאי לכבד את הצנטרליזם הדמוקרטי של הסיעה.

היו"ר מ' שחל:
אני מוכן לכבד, ברצון רב.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אין בעיה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביום רביעי שעבר, 25 במאי, תפסה "הסיירת הירוקה" עדרים של 17 משפחות משבט עזומה, הנמצאות כיום קילומטר וחצי צפונה לקיבוץ משאבי-שרה. כשעה שש בבוקר הגיעו למקום שישה גיפים, העבירו את העדרים שתפסו לבסיס צבאי המרוחק כשלושה-ארבעה קילומטרים דרומה ושם העמיסו את העדרים על משאיות והעבירו אותם לקרנטינה. פיקד על פעולה זו הרס"ר ברוך זיאק. העדרים מנו כ-300 ראש, בעיקר כבשים. לאחר שהוחזקו במשך יום אחד בלבד בקרנטינה, היו הבדואים בעלי העדרים מוכרחים לשלם 70,000 שקל כדי לשחרר את עדריהם.

תפיסת העדרים והעברתם לבסיס צבאי, שהוא שטח אימונים, הפכה לאחרונה "פטנט" ידוע כדי "להתגבר" על צו בית-המשפט שניתן בסוף ינואר 1983. תפיסת העדרים לא

שנים. היום אפשר אפילו להגוים ולומר שרק 15% חיים במאהלים. השאר חיים במעברות. כידוע, אסור להם לבנות בתים. מכיוון שהם אינם מקבלים רישיונות לכך.

בנגב יש 12 מיליון דונם, ומהם לפחות 2 מיליוני דונם בבעלות הבדואים בנגב. מתוך זה 600,000 דונם אדמות פרטיות ומיליון ו-400,000 דונם שטחי מרעה. נכון שבעבר, בגלל תנאים אובייקטיביים ידועים שהיו בתחילת המאה הזו ובסוף המאה הקודמת, הם לא היו מעוניינים לרשום את בעלותם על האדמות בטאבו, אבל כל התנאים ההיסטוריים מוכיחים את בעלותם ואת זכותם על אדמותיהם. כל המפות המנדטוריות מימי המנדט — מפות ערכיות, מפות יהודיות, ואפילו ציוניות, מדברות על אותם בדואים באותם מקומות שבהם היו בשנת 1948. אבל הממשלה שוכחת ומתעלמת מכל זה, דובקת בעניין הטאבו ומנצלת אותו. ידוע שרישום בטאבו היה אז יוצא מן הכלל ולא הכלל. ממשלות ישראל ניצלו את העניין הפורמלי הזה והחלו לנשל את הבדואים מקרקעותיהם ומאדמותיהם. זה התחיל בתחילת שנות ה-50 בתוכנית שנקראה: תוכנית ריכוז הבדואים. אז החלו הפעולות של נישול הבדואים, העברתם וגירושם.

בתחילת שנות ה-50 התחילה הממשלה, על-ידי הממשל הצבאי, להפעיל את חקנה 125 לשעת-חירום לגירוש הבדואים, ובמיוחד לגירושם של 11 שבטים מהנגב המרכזי. מאז אותה תקופה התחילה הכנסת, ביוזמת הממשלה, לחוקק חוקים אשר ישרתו את המטרה הזאת. אמנה כמה חוקים: חוק רכישת מקרקעין (אישור פעולות כפיצויים), משנת 1953; חוק רכישת מקרקעין (הפקעה לצורכי ציבור), משנת 1943; שהיה קיים והממשלה השתמשה בו: חוק המים משנת 1959; חוק הגנים הלאומיים (שמורות טבע), משנת 1963; חוק התכנון והכנייה — 40% — משנת 1965; חוק ההתיישבות (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ומים), משנת 1967; התיקון לחוק המקרקעין משנת 1969; חוק הגנת הצומח (נוזק עוים), משנת 1950; חוק רכישת מקרקעין בנגב — חוק הידוע לשמצה שחוקק בעקבות חווה השלום עם מצרים, משנת 1980; חוק מקרקעי ציבור (סילוק פולשים), משנת 1981.

על סמך חוקים אלה וחוקים אחרים הופקעו אדמותיהם של הערבים בנגב ונחפשו על-ידי השלטונות, בכל האמצעים הפסוליים. ובשנת 1973, כדי לזרז את התהליך הזה, הוקמה "הסיירת הירוקה", שהיא לא יותר ולא פחות סיירת של זאבים ששולחו בבדואים, באדמותיהם ובעדרים שלהם.

חברי הכנסת, הערבים בנגב הם חלק מהעם הערבי וחלק מהאוכלוסייה הערבית בארץ. הדבר המאפיין את המדיניות הרשמית של ממשלות ישראל, ובמיוחד של ממשלה זו, הוא האפליה והדריכה של האוכלוסייה הערבית, וקודם כול נישול האוכלוסייה הערבית מאדמותיה, לפי כל החוקים והטיעונים הפסוליים.

אנחנו עדים עכשיו להתקפה חדשה שהתחילה לפני חודשים מספר נגד הקרקעות השייכות לעשרים כפרים ערביים בגליל. אפילו החליטו להעביר חלקים מנצרת לנצרת-עילית. או, למשל, את אל-פאחם. אדמות של עשרים כפרים ערביים מהגליל, שבהם יותר מ-180,000 דונם, צורפו למה שנקרא "המועצה האזורית משגב", בזמן שככפרים אלה חיים יותר מ-100,000 תושבים, ובמועצה האזורית משגב יש לא יותר מ-1,500 תושבים.

זאת היא המדיניות המאפינת את הממשלה. היא רוצה אדמה בלי עם. זה דבר הגורם לא רק לעוגמת נפש של כל בן

בנשיא המדינה, ראש הממשלה, שר הביטחון ושר החקלאות. ודרשו להכיר בזכותן על אדמותיהן ולשים קץ לכל הפעילויות הנפשעות של "הסיירת הירוקה". אבל כל זה היה לשווא. הדבר לא נשא פרי, ו"הסיירת הירוקה" ממשיכה להשתולל. להחרים ולחפוס עדרים.

יותר מפעם אחת קרה שאפילו אנשי "גוש אמונים" השתתפו בהתנפלויות על בדואים אלה. הם פנו אל היועץ לענייני ערכים במשרדו של ראש הממשלה. היועץ הבטיח להם שהם ועדריהם לא יפונו ושבעיית המרעה והמים תיפתר, אבל אלה היו רק הבטחות פיות. בינואר 1980 הועבר חומר רב ליועץ המשפטי לממשלה, שכלל 79 מסמכים, אבל חיק זה נעלם.

חברי הכנסת, מאבקן של המשפחות האלה מלווה כל הזמן במאבק ובפעולות סולידריות של כל בעלי המצפון היהודים, ובמיוחד בנגב. במאבק זה נגד החרמת העדרים וגירוש בעליהם נפעצו ונעצרו כמה יהודים אנשי מצפון. אזכיר לדוגמה את מר דב קולר, שהוא חבר הוועד להגנת זכויות האדם. הוא הוכה, נפצע ונעצר. באוקטובר 1981 התקיים כנס סולידריות יהודי-ערבי עם הבדואים במאהלים שלהם, אבל אמצעי התקשורת החרים את הכנס. זה היה חלקם בקשר השתיקה. אני רוצה לציין פה שכל הפעולות הנפשעות האלה הננקטות נגד המשפחות האלה ונגד ערביי הנגב בכללם מתנהלות הרחק מדעת הקהל בישראל, בגלל עמדתם השלילית של אמצעי התקשורת.

פעולות "הסיירת הירוקה" הן פשעים חמורים, ויש כאלה המשווים אותן עם פשעי הנאצים ועם פעולות עקירת האינדיאנים בארצות-הברית. אכזי כמה דוגמאות. הפועל היהודי ליואן פישל, העובד במפעל "מקסימה" במצפה-ירמון, אדם מבוגר, אמר שבי-8 בינואר 1979 הוא היה עד ראיה לפעולה של "הסיירת הירוקה" נגד ג'ומעה א-ראמאק. הוא תיאר את תפיסת העדר של הבדואי כפעולה שהזכירה לו תפיסת רכוש יהודי, כפי שהוא ראה וחווה על בשרו בגרמניה הנאצית.

בדוח מס' 21 של מבקר המדינה משנת 1981 יש עשרה דפים ובהם ביקורת נוקבת על פעולותיה של "הסיירת הירוקה". ביום 15 לינואר 1982 אמר חבר הכנסת דרור זיגרמן בעיתון "ידיעות אחרונות", ואני מצטט: "הם פועלים — הכוונה ל'סיירת הירוקה' — כאילו הם נמצאים במערב הפרוע ומטרתם להשמד אינדיאנים". הוא אמר זאת כפניית לשר החקלאות להקפיא את פעולות "הסיירת הירוקה" נגד ערביי הנגב.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

תופיק זיאד (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חברי הכנסת, מה שקרה וקורה ל-17 המשפחות האלה משבט אל-עזומה הוא דוגמה קלסית למה שקרה ולמה שקורה לכל ערביי הנגב: דיכוי, נישול מאדמותיהם, גירוש, סגירת ברוז המים, שריפת המאהלים והריסתם, החרמת עדרים, מכות רצח ומעצרים לכל מי שמעז למחות נגד פעולות "הסיירת הירוקה".

חברי הכנסת, בנגב חיים היום כ-60,000 ערבים. לפני 1948 מספרם היה כ-110,000 עד 120,000. לאחר כיבוש הנגב גורשו 67% מהם ונשארו רק 13%, שהם 10,000 עד 15,000 ערבים. גם באותה תקופה הרוכ המכריע של הבדואים עבדו בחקלאות. כל הנגב היה מיושב על-ידי בדואים, ואין זה נכון שהם נודדים ממקום למקום. הם חיים על אדמותיהם וכל אחד יודע את האדמה שלו, כי הם עוסקים בחקלאות כבר מאות

עבירה על תקנות ההגנה (שעת-חירום), ויש בה משום סיכון חיי הרועים ועדריהם. לאחר כמה וכמה פלישות לשטח אש נידון הדבר בבית-המשפט המחוזי בכארי-שבע. במהלך הדיון ניתנה הודעה, כי מינהל מקרקעי ישראל מאפשר לבעלי העדרים להמשיך לרעות את עדריהם באדמת המדינה עד תום הליכי המשפט. הובהר לבעלי העדרים עליידי בית-המשפט המחוזי, כי אסור להיכנס בשום תנאי ובשום מקרה לשטחי אש.

בשבוע שעבר הוכנסו שני עדרים עליידי רועיהם לשטח אש, במקום המרוחק כ-8 קילומטרים צפונית-מזרחית למקום ישיבתם הנוכחי, אשר מרוחק כ-15 קילומטר ממקום תביעת הבעלות שלהם וכ-25 קילומטר מערבה מהמקום שטענו בכג"ץ שבו חיו כל ימי חייהם. העדרים פנו מתוך שטח האש עליידי צה"ל בסיוע היחידה לפיקוח בשטחים פתוחים, עליפי החוק, להגנת חייהם ולהגנת רכושם; וכל זאת על-מנת לאפשר לצה"ל המשך האימונים בשטח. נגד הרועים הוגשו תלונות במשטרה עליידי הצבא על כניסה לשטח סגור.

אדוני היושב-ראש, למרות העובדה שעל-פי תקנות ההגנה העדרים האלה מוחזקים, הרי הם נמסרו לבעליהם למחרת היום, לאחר תשלום הוצאות הובלתם ואחזקתם. הדבר נעשה לפנינו משורת הדין. לראבוננו, פלישות לשטחי אש מבוצעות לעתים קרובות. הסכנה לחיי הרועים ולעדריהם גדולה, ויש הרכה פגיעות ברכוש, כגוף וכנפש כתוצאה מכניסת אלה. צה"ל, בסיוע היחידה לפיקוח בשטחים פתוחים, "הסירות הירוקה", עושים מאמצים למנוע פגיעות אלה.

להצעתו של חבר הכנסת הנכבד תופיק זיאר אין כל כסיס, שכן לא נטען דבר על אודות בעלות על שטחים שהם שטחי אש ושמהם פונו. כל הטענות המשפטיות נידונות ככחיה-משפט השונים, וכל טענה על נישול אין בה כל ממש.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום של הכנסת.

היור"ר מ' שחל:

תודה. הצעה אחרת לחבר הכנסת אלעזר גרנות.

אלעזר גרנות (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אציע לכנסת להעביר את הנושא לוועדה. אציע לעשות כן מפני שעניינם של אותם בדואים הגיע גם לאוזני, ואף העברתי מכתב אל שר החקלאות ביום שהגיע הדבר לידיעתי. אני מניח שסגן שר החקלאות ראה מכתב זה, אם כי אני טרם זכיתי למענה או אפילו לאישור קבלת מכתבי.

אותי מעניין גורלם של אותם בדואים היושבים במקום שבו יושבים בו, ושכלפיהם ננקטות פעולות הטרדה הבאות להניע אותם לצאת מן המקום שהם יושבים בו. מכיוון שאי-אפשר לפנות אותם כ"פולשים חדשים", מנסים לעשות זאת בדרכים אדמיניסטרטיביות.

נכון שאין כאן שאלה של קביעת בעלות על שטח, אבל יש כאן טרגדיה אנושית של חלק מבין הבדואים של הנגב. במהלך השנים האחרונות ובעקבות השלום עם מצרים והצורך המוצדק להקים שדות תעופה חלופיים, כדי להגן על המדינה, הועמד חלק מן הבדואים השוהים בנגב מול הצורך לעקור ממקומם. על-פי תביעת ממשלת ישראל, רוב אזרחים אלה של מדינת ישראל מצא את פתורנו במקומות אחרים, עליפי הסדר בין מוסדות המדינה ושליחיהם במקום. העושים עבודה נאמנה, ובין הכדואים עצמם. בהרבה מקרים אכן באו הבעיות על פתרונן. אבל נשארו כמה מאות משפחות שעניינן טרם נפתר.

אדם בעל מצפון בארץ, זה גורם לאסון לא רק אצל האוכלוסייה הערבית, אלא גם אצל האוכלוסייה היהודית, כי זה מעמיק את השנאה בין שני העמים, בזמן שנחוץ לקרב את הלבבות ולכנות את היחסים על בסיס של הבנה ושיתוף פעולה יהודי-ערבי.

אתם זוכרים את יום האדמה בשנת 1976, ואת ימי האדמה שהיו לאחר מכן. היו גם ימי אדמה בנגב, כאשר התושבים הערבים בנגב, מתוך סולידריות עם כל האנשים בעלי המצפון במדינה, ניהלו מאבקי התגוננות נגד המדיניות הזאת.

היור"ר מ' שחל:

חבר הכנסת זיאר, מטעמים הומניים, אפילו לא מטעמי חקנון, כיוון שלפי סדר-היום שעדיין מונח לפנינו אנחנו נגמור את הישיבה אולי בשעה 8 או 9 ואפילו אין מי שיחליף אותי בניהול הישיבה — אני מבקש מאוד לצמצם, אני מפנה את בקשתי זו גם אל סגני השרים, אל השרים ואל כל חברי הכנסת.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני לא רק מצמצם את דברי, אלא אני כבר מסיים.

אנחנו דורשים להפסיק את המדיניות הזאת בגלל, במשולש ובנגב ולהכיר בזכויות הבדואים בנגב על אדמותיהם. להפסיק את תוכנית גירושן של 17 המשפחות משבט אל-עזמה ולשים קץ אחת ולתמיד ל"סירת הירוקה".

אדוני היושב-ראש, אנחנו דורשים לקיים דיון בנושא הזה במליאת הכנסת.

היור"ר מ' שחל:

תודה. סגן שר החקלאות ישיב על ההצעה.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מצפון למשאבי-שדה יושבות 17 משפחות משבט אל-עזמה. המשפחות פונו לשם עליידי צה"ל בשנת 1980. לאחר שהטענה שטענו בעתירה לבג"ץ, שהם יושבים כל ימי חייהם בחלוצה, נידונה, נמצאה לא נכונה ונדחתה. המשפחות הועברו זמנית לאזור משאבי-שדה, כחיאום עם מינהל מקרקעי ישראל, למטרות רעיה, לצורפו לשאר אנשי השבט אל-עזמה אשר ישבו שם באותה תקופה באיזור המינהל. הם הועברו לחקופה מוגבלת של חודשיים.

בתום תקופה זו סירבו לעזוב את האזור, והגישו תביעת בעלות חדשה על מקום אחר, הפעם על אדמות קיבוץ רביבים ומושב אשלים, במרחק כ-15 קילומטר מערבה למקום ישיבתם הנוכחי, וכ-8 קילומטר דרומה מהמקום שטענו בכג"ץ שהם יושבים בו כל חייהם.

מאחר שסירבו לעזוב את השטח, ולאור הסכמת מינהל מקרקעי ישראל לישיבתם במקום, לא היו בחזקת "פולשים טריים", ולא ניתן היה לסלקם עליפי חוק סילוק פולשים. התשמ"א — 1981.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היחידה לפיקוח בשטחים הפתוחים, "הסירת הירוקה" של מינהל מקרקעי ישראל, פנתה לבית-משפט מוסמך בתביעה לסילוק ידם מהשטח. תביעה זו נידונה עתה בבית-משפט השלום בכארי-שבע, והדיון טרם נסתיים. מובן מאליו כי מינהל מקרקעי ישראל, אשר פנה לבית-משפט, לא עשה ואינו עושה כל פעולה לסילוקם מהשטח, והוא ממתיך לתוצאות בית-המשפט. אין כל צו מניעה בתיק זה.

אדוני היושב-ראש, למשפחות אלה עדרים, והרועים נוהגים להיכנס אתם לשטחי אש. הכניסה לשטח אש היא

בוועדה שתבדוק את הדברים לגופם, אני מציע שזו תהיה ועדת החוקה, חוק ומשפט, אבל לא אכפת לי שוועדת הכנסת היא שתפסק בדבר הוועדה המתאימה לענין זה.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת חופיק זיאר, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדה?

חופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מסכים.

היו"ר מ' שחל:

נצביע על ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

ה צ ב ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה שתקבע ועדת הכנסת — רוב

נגד — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע

ועדת הכנסת נתקבלה.

יא. הצעה לסדרהיום

סגירת בית-הספר לאחיות בצפת

היו"ר מ' שחל:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדרהיום: סגירת בית-הספר לאחיות בצפת, של חבר הכנסת אהרן נחמיאס. חברת הכנסת גאולה כהן, אם את רוצה לדבר עם חברת הכנסת שרה דורון, גשי אליה. זה לא מעבר שבו אפשר, כמו בבית, לקרוא אחד לשני בקול רם, גם לא בעניינים פנימיים בתוך הסיעות.

שרה דורון (הליכוד):

היו"ר מ' שחל:

סליחה, צלצלו בפעמונים פעמיים, חברת הכנסת שרה דורון, כבר אפילו את הפעמונים לא שומעים. פעמיים צלצלו. התחלנו לצלצל כאשר סגן השר עלה להשיב, וכפעם השנייה כאשר חבר הכנסת גרנות עלה לדבר.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, בחודש פברואר 1960 נפתח בצפת בית-ספר לאחיות מעשיות והוא מוקם בצפון ליד בית-החולים הממשלתי בצפת, אשר נוסד לפנים על-ידי אגודת "הדרסה". בית-הספר לאחיות מעשיות הכשיר 175 אחיות מעשיות, שנקלטו במערכת הרפואית ביישובי הגליל, ורובן המשיכו לאחר לימודיהן לעבוד בבית-החולים בצפת.

בשנת 1965, כאשר הוחל בבניית בית-החולים הממשלתי על שם רבקה זיו בצפת, הוחלט להקים בית-ספר לסיעוד ולאחיות מוסמכות, שפתח את שעריו בפני תלמידים בשנת 1978. משך הלימודים הוא שלוש שנים, ועד עתה סיימו את לימודיהן בהצלחה רבה 47 תלמידות. באוקטובר השתא יסיימו לימודיהן עוד 16 בוגרות, ובסך הכול, עד לסוף שנת 1983 — 63 אחיות יהיו בוגרות בית-הספר לסיעוד ליד בית-החולים רבקה זיו.

במסגרת אותו בית-ספר קיימו מחזורי לימודים להשלמה ולהסמכה ל-53 אחיות ואחים. מכאן אנו למדים שמיום פתיחת בית-הספר בשנת 1978 הוסמכו 116 בוגרות ובוגרים. ועתה בא משרד הבריאות ואומר לנועל את שעריו של בית-הספר.

אדוני היושב-ראש, חברי-הכנסת, חברי ראשי הרשויות המקומיות ואני עבדכם התקשינו להאמין שאומנם זוהי כוונתו של משרד הבריאות, ועל כן התייצבנו בפני שר הבריאות מר אליעזר שושטק, משלחת של ראשי הרשויות והמועצות האזוריות מכל המפלגות, והסברנו לשר את הדבר החמור אשר יתרחש עם סגירתו של בית-הספר ואת התוצאות הרות האסון לקיומו של בית-החולים.

באותה פגישה אשר התקיימה כאן בכנסת ביום 7 בפברואר 1983 הופתע השר והבטיח לעשות הכול, כדי שבית-הספר לסיעוד לאחיות מוסמכות ימשיך ויתקיים. כמובן, יצאנו מעורדים ושמתים מאותה פגישה.

מה רבה היתה הפתעתנו, שכאשר הגיע מועד רישום מועמדים לבית-הספר הופיעה מודעה מטעם משרד הבריאות, והנה כל כתיבת-הספר הקיימים בארץ מופיעים בה ורק בית-הספר לאחיות בצפת נפקד שמו. הראיתי את המודעה, שלפיה עומד להיסגר בית-הספר — אותה כבשת הרש, בית-הספר היחיד שנמצא בכל צפון המדינה — לשר הבריאות מר שושטק. זהו בית-הספר היחיד ששמו אינו מופיע במודעה של רישום לבית-הספר.

אמרנו: אולי זאת טעות. פנינו לשר הבריאות וקיבלנו תשובה שהדגימה את כל קוראיה. נכון, לא שר הבריאות חתם על המכתב אלא עוזרו, אבל המכתב יצא מלשכת שר הבריאות. ומה בעצם הסיבה, אליבא דמכתב התשובה אשר נשלח מלשכת השר לחברי ולידידי אברהם ברושי, ראש המועצה האזורית

בבית-החולים הממשלתי בצפת עובדים רופאים, אחיות ואחים עם נשמה יחידה. הם משרתים אוכלוסייה של 100,000 בני אדם. יהודים כערבים. במסירות שאינה יודעת מחסומים. ראשי הציבור בגליל עושים את אשר הם נדרשים לעשות בנאמנות, כמיטב יכולתם. אל תאכזב אותם. אל תיתן לרפיון להשתלט.

אני יודע מה דעתך. אני יודע שאינך רוצה לסגור את בית-החולים. אני יודע שיש סביבך אנשים שאינם מעדכנים אותך. אני יודע שאתה יודע מה החשיבות המרובה והעצומה של קיומו של בית-הספר לאחיות עלייד בית-החולים על שם רבקה זיו. אינני מסכים שבגלל מגמות של אקדמיזציה של המקצוע דווקא בית-החולים בצפת ייסגר, כדי שיעבירו אותו למקום אחר. אדרבא, שנה את המדיניות ותבוא האקדמיזציה אל בית-החולים בצפת. חזק את הגליל. חזק את בית-הספר. תן הוראה שתחל מייד ההרשמה לבית-הספר לאחיות שעלייד בית-החולים רבקה זיו.

אינני רוצה שייתוסף עוד נדבך לא נעים על כל המערכה הרפואית המתרחשת זה שלושה חודשים בארץ. עם כל מחול השדים. אל תיתן יד לדבר הזה. אני מבקש שאתה תיתן הוראה מייד לפתוח את ההרשמה לתלמידות לבית-הספר לאחיות ולסיעוד שעלייד בית-החולים רבקה זיו בצפת. אם כך תעשה, אני אאחר על דיון — אם התקנון מאפשר זאת — ועל העברה לוועדה. המטרה שלי היא שבית-הספר ימשיך להתקיים.

אדוני היושב-ראש, יכול להיות שאני אינני נוהג לפי התקנון. אינני יודע. אבל במקרה זה, כאשר הנשיאות מאשרת הצעה דחופה. לסדר-היום, היא מעוניינת שיהיה אפשר לקטוף מייד את פירות ההצעה. אם יקום כאן שר הבריאות, הרי שגם אני, גם הנשיאות וגם שר הבריאות כולנו נצא נשכרים. על כן, אפשר לי את הדבר הזה.

הי"ד מ' שחל:

אדוני שר הבריאות, האם התשובה היא חיובית?

שר הבריאות א' שוסטק:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני נענה לפניית חבר הכנסת נתמאס. אני מודיע שאין מגמת משרד הבריאות ואין ככוונת משרד הבריאות לסגור את בית-הספר לאחיות בצפת. אנחנו עושים את כל המאמצים כדי שבית-הספר הזה יתקיים.

נכון, כפי ששמעתם יש לנו בעיות וקשיים גדולים בקשר לכוח מקצועי לניהול בית-הספר, אבל אנחנו חושבים שנתגבר על הקשיים האלה. אנחנו מתמודדים עם הקשיים האלה. יש לנו אפילו אינפורמציה שנוכל להיעזר. שמעתי גם מחבר הכנסת נתמאס שיש איוז תקווה לעזרה במציאת הכוח הניהולי הדרוש במקום הזה.

מגמתנו היא דווקא שבית-הספר הזה יהיה בית-הספר להכשרת אחיות מוסמכות, לא רק מעשיות כפי שהיה עד היום. אנחנו גם רוצים שהתלמידות של בית-הספר תיקלטנה בצפת. אנחנו חושבים אפילו על גיוס תלמידות מבין נשים בעלות משפחה בגליל, כדי שעם סיום הלימודים שלהן הן ימשיכו לעבוד בבית-החולים בצפת.

עד עכשיו, לצערנו, בוגרות בית-הספר לאחיות בצפת לא נשארו לעבוד בבית-החולים. מעטות נשארו. אבל אנחנו לא נסיק מכך שיש לסגור את בית-הספר. אם באמת ראש העיר צפת, חבר הכנסת נתמאס, יעזור לנו במציאת אותו כוח אדם ניהולי, שהוא היסוד של בית-הספר, לא רק שלא נסגור את בית-הספר אלא גם נבביר אותו ואת תוכן הלימודים בתוכו.

הגליל העליון? — לא היינו משנים דבר בדרך תפקידו, אלמלא הועמדנו במצב שבו עובה המנהלת והתקשינו לגייס מנהלת חדשה ומורות בכירות אחרות. ואני שואל אותך, אדוני השר: — הזאת סיבה לסגור בית-ספר לאחיות? על תרומתו של בית-הספר לבית-החולים ולאווה הגליל עוד נעמוד בהמשך.

אם מנהל בית-החולים עוזב את מקום עבודתו ועובר לאזור אחר, הזאת סיבה לסגור בית-החולים? אם רופא מנתח עוזב את בית-החולים ועובר למקום אחר, הזאת סיבה להפסיק לנתח חולים? על משקל זה אפשר לתת עוד דוגמאות רבות לאין ספור. לא רק במערכת הרפואית, אלא בכל מערכות החיים שלנו. הלכך הגיעו הדברים בממלכתך, אדוני השר, שגוזלים את כבשת הרש?

אדוני היושב-ראש, בית-הספר לאחיות מביא לבית-החולים בצפת תועלת רבה: בהיותו רחוקים ממרכז הארץ אנו סובלים ממחסור ברופאים ובאחיות, המוכנים לכוח אליו מרצועת החוף. כמאמצים עילאיים מצליחים מנהלי בית-החולים למשוך אליהם רופאים, מתר גיטא, ולהחזיק כאלה הנמצאים, מאידך גיטא. ציבור האחיות והאחים עומס על שכמו הרבה מאוד משימות, במסירות ובנאמנות בלי גבול ובלי מידה.

בית-הספר מספק עתודה של אחיות, ומביא את העוסקים בשליחות זאת להתיישב ביישובי הגליל. באין אפשרות ללמוד מקצוע זה באזור הגליל, יתדרו התלמיד או התלמידה הרוצים ללמוד את מקצוע הסיעוד לרצועת החוף, המשופעת במוסדות מעין אלה, וההמשך ברור — עזיבה של כוח רפואי מהאזור ומחסור חמור בסגל רפואי, קרי אחיות, באזור הגליל, והסובל העיקרי — בית-החולים.

בית-הספר לאחיות מוסמכות מעמיד לרשות בית-החולים תלמידות, הבאות להקל בעבודתן על עומס העבודה בבית-החולים. קיומו של בית-הספר מחייב את אחיות המחלקה להיות מעורבות בחידושים כרפואה, על-מנת שיוכלו לסייע ולהדריך את התלמידות. זה גם מחייב את הרופאים להיות מעורים הרבה יותר במקצוע הסיעוד, ועלידי כך נוצרת עבודת צוות, רופא-אחות, בשיתוף פעולה מלא.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מזהיר מפני ההשפעה המורלית העגומה על בית-החולים. אני מתריע, כי הדבר טומן בחובו התפרקות בית-החולים והפיכתו לאבר מדולדל.

ככוונה תחילה הוקם בית-הספר לאחיות ליד בית-החולים, כדי לחזק אותו. בכלל, בתוכנית הקמת בית-החולים היה מונח היסוד של הפיכתו למרכז רפואי לכל הגליל. עתה עלולה להתפתח הרגשה של סגירה איטית של בית-החולים. אם עד עתה הגיעו כמאמצים רבים רופאים ובעלי מקצועות אחרים כדי לשרת בבית-החולים, עתה גם זאת לא יהיה אפשר להשיג.

אדוני השר, אני מודיע לך שיש בידי התחייבות איתנה, שאין כל קושי לגייס כוח אדם מינהלי לבית-הספר. יש במדינת ישראל אנשים אחראים לגורל בית-החולים ולאוכלוסייה של הגליל, המוכנים לקחת משימה זו על עצמם, אם רק תשתנה המדיניות של משרדך, כלומר, אם לא תסגור את בית-הספר.

אמרתי לך לפני חודשים מספר שאין ברצוני להעלות כפומבי את הלבטים הקשים שבהם מתחבט בית-החולים. אל תיתן ידך להרס בית-החולים. שנה עתה לא אמרתי דבר על הנוקים אשר ייגרמו לגליל מסגירת בית-הספר. אף לא ייחדתי דברים להשפעות צעד זה של משרד הבריאות על המגמה של אכלוס הגליל.

היו"ר מ' שחל:

תודה.

שושנה ארבלי-אלמזוליני (המערך):
תעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת שושנה ארבלי, סליחה. חבר הכנסת נחמיאס אמר שהוא מסתפק, אם תשובת השר תהיה חיובית. הוא אינו רוצה דיון, הוא אינו רוצה ועדה. חבר הכנסת נחמיאס, אני מבין שהתשובה מספקת אותך.

גאולה כהן (התחיה):
למה לא צלצלו?

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני אציע שיעבירו כמה מחברי הכנסת בדיקת אחרניים. צלצלו, אבל אני מבקש שתצלצלי שוב. איני מבין, כל פעם שואלים אותי למה לא צלצלו הפעמונים. הפעמונים מצלצלים כל הזמן. חברי הכנסת אינם נכנסים למליאה, יש להם משהו אלרגי נגד מליאת הכנסת אחרי השעה שלוש. אז מה אפשר לעשות?

קריאה:

למי מצלצלים הפעמונים?

היו"ר מ' שחל:

כן, תלוי למי. אבל כל הזמן אומרים לי "למה לא צלצלו", והם מצלצלים.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני הושב-ראש, אני לא הטלתי ספק.

שר הבריאות א' שוסטק:

חבר הכנסת נחמיאס, תעביר לוועדה.

אהרן נחמיאס (המערך):

בשביל מה לוועדה? תאמר לי שאתה נותן הוראה לפתיחת ההרשמה ביום ראשון — וגמרנו עניין.

שר הבריאות א' שוסטק:

איני יכול לתת הוראה להרשמה, כאשר עוד אין לי מנהל.

אהרן נחמיאס (המערך):

תן הוראה למנכ"ל משרד הבריאות.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת נחמיאס, איני מוכן שתנהלו כאן משא-ומתן. אם התשובה מספקת אותך — אני פועל על-פי בקשתך. אם התשובה איננה מספקת אותך, יש הצעה אחת להעביר לוועדה.

אהרן נחמיאס (המערך):

אולי שר הבריאות מוכן להשלים?

שר הבריאות א' שוסטק:

אני מציע להעביר לוועדה.

היו"ר מ' שחל:

גמרנו. רבותי, ההצעה היא להעביר את הנושא לוועדה. חבר הכנסת נחמיאס, אתה מסכים?

אהרן נחמיאס (המערך):

כן.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת וייס, איזו הצעה יש לך לסדר?

שבח וייס (המערך):

אדוני הושב-ראש, יש לי הצעה, אני מתכוון אליה במלוא הרצינות. מתקיים היום בארבע וחצי משחק כדורגל, שהוא מאורע ממלכתי. לא הייתי מבקש זאת לא בשם העצלות שלי ושל חברי. אנחנו המצויים כאן היינו רוכנו אבירי אולם המליאה. אבל זה מאורע ממלכתי, בנוכחותו של נשיא המדינה, אשר מרגש קהל גדול. הייתי פונה אליך, שלאור המאורע הזה תקדים את היום את סיום הישיבה, כדי לאפשר לנו לשמוע לפחות.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת וייס, תודה רבה. חברי הכנסת, לפני ההצעה לסדר של חבר הכנסת וייס פנו אלי כמה מהעובדים בבית, שהם אוהדים מושבעים של הקבוצות המשחקות היום. לבי היה עמם אם הייתי לפחות בטוח שהם הולכים למשחק. אבל איני בטוח שאם אני אסיים את הישיבה אראה במשחק את כל אלה הנמצאים כאן. אי-לכך וגם בגלל סיבה נוספת, שאומרים שאני נועל ישיבות לעתים קרובות, אני דוחה את ההצעה, אלא אם כן כל המציעים יבואו ויאמרו שהם מוותרים הצעותיהם לסדר-היום. אז זאת תהיה שאלה אחרת.

נחזור חזרה. עדיין לא העמדתי להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת אהרן נחמיאס. אני מעמיד אותה להצבעה. מי בעד ההצעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת נחמיאס לוועדה, כפי שתקבע ועדת הכנסת?

שושנה ארבלי-אלמזוליני (המערך):

למה? לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

היו"ר מ' שחל:

טוב, לוועדת העבודה והרווחה. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדת העבודה

— רוב

והרווחה

— אין

נגד

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

העבודה והרווחה נתקבלה.

שבח וייס (המערך):

אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר מ' שחל:

בבקשה.

שבח וייס (המערך):

האם מותר לפנות מכאן לחברי, שיסכימו לדחות את הצעותיהם לשבוע הבא?

היו"ר מ' שחל:

את זה אתה יכול כהחלט לעשות, אם הם יסכימו. אבל אני חייב להמשיך בסדר-היום. חברי הכנסת, חברי הכנסת, חבר הכנסת וייס, את זה אי-אפשר לעשות בפומבי. אתה יכול לפנות אליהם אישית.

שבח וייס (המערך):

זה לא עוזר לי.

היו"ר מ' שחל: חבר הכנסת נחמקין, אדוני שר הבריאות, אדוני שר
חבר הכנסת נחמקין, אדוני שר הבריאות, אדוני שר

יב. הצעת חוק כוררות ממלכתית לעובדי המדינה, הרשויות המקומיות והשירותים החיוניים,

התשמ"ג — 1983*

(הצעת חברת הכנסת ג' כהן)

הוכיחה את צדקתה. בהצעותיו על משק העבודה, כמו בהרכב
מאוד הצעות אחרות שלו, הוכח שוביבטינסקי צדק, גם בתחום
הכלכלה — ואצלנו יש לתחום זה השלכות מדיניות — הוכח
שהצעה זאת של חוק כוררות חובה היא נכונה, אבל דווקא
אותה לא מימשו.

אני מודיעה בזה, מאחר שהנושא כבר הועלה בממשלה,
שאני אשמת מאוד בכל רגע ובכל שלב משלבי הדיון להסיר את
ההצעה שלי, ההצעה של הסיעה שלנו, בפני חוק שהממשלה
תגיש. אני מודיעה זאת, לא רק שאהיה מוכנה, אלא גם אשמח
לכך. אני מקווה שהדבר הזה יהיה קרוב.

אני רוצה לומר כמה דברים על החוק עצמו. החוק מדבר
על כוררות חובה בשירותים ממלכתיים. כמובן, נשמחו של
החוק היא איסור שביתות בשירותים חיוניים; שביתה בשירות
חיוני תהיה אסורה מכול וכול, אבל דווקא מפני שהיא תהיה
אסורה, המנגנון של פתרון סכסוכי עבודה צריך להיות בידי
ועדה ציבורית, ועדה שיפוטית שתיתן הגנה דווקא משום שיש
פה הגבלה מראש, דרך אגב, ההגבלה מראש תהיה ידועה
מראש לאדם שיהיה צריך לעבוד באותו שירות חיוני, כפי שאדם
שהולך לעבוד במשטרה יודע מראש שאסור לו לשבות; אדם
שהולך לצבא יודע מראש שאסור לו לשבות. אם אדם ירצה
לעסוק במקצוע הרפואה — אמנה אחר-כך עוד שירותים
חיוניים אחרים — הוא ידע מראש שאסור לו לשבות. אבל הוא
גם צריך לדעת מראש שהשכר שלו לא ייקבע בשירותים לב, לא
על-ידי המעסיק ולא על-ידי — — —

אריה נחמקין (המערך):

התנחלויות, זה חיוני? היה זה "תפוס".

גאולה כהן (התחיה):

זאת עבודה? זאת איננה עבודה.

אריה נחמקין (המערך):

זאת איננה עבודה? זאת עבודת קודש.

גאולה כהן (התחיה):

כל המפעל הציוני הוא פעולה, הוא שירות חיוני ויש בו
המון כפייה.

היו"ר מ' שחל:

זה לא קשור לנושא.

גאולה כהן (התחיה):

לכן, אני אומרת, באו ההגבלות האלו של ועדת כוררות,
שתקבע את שכרו של העובד.

מכאן ברור שאין פה טוטליות ואיסור על כל שביתה. זאת
איננה רוסיה הקומוניסטית. ברוסיה אומרים שכל שביתה היא
חבלה. אומרים: למה אתה צריך לשבות? הרי אתה שובת נגד
עצמך. הלוא אתה בעל אמצעי הייצור, אתה בעל ההון, למה
אתה צריך לשבות?

היו"ר מ' שחל:

אנו עוברים להצעת חוק כוררות ממלכתית לעובדי המדינה,
הרשויות המקומיות והשירותים החיוניים, התשמ"ג — 1983.
מאת חברת הכנסת גאולה כהן.
שושנה ארכלי-אלמולינו (המערך):

למה הקדמתם? יש סדר.

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו, חבר הכנסת זיגור
התחלף עם חברת הכנסת גאולה כהן. על כל דבר יש תשובה.
חברת הכנסת גאולה כהן, בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק כוררות חובה
בשירותים ממלכתיים איננה חדשה. בנוף הפתרונות של בעיות
עבודה ושל סכסוכי עבודה במשק, שלנו.

אין איש — גם אלה שמסכימים לחוק כוררות חובה
ממלכתית וגם אלה שאינם מסכימים לו — שלא יאמר שהמצב
במשק היום הוא מצב בלתי נסבל והחוקים הקיימים כיום —
חוקי כוררות, חוקי עבודה וחוקים של בית-דין לעבודה —
אינם עונים על המצב ואינם עוצרים את ההידרדרות.

יש הרבה מאוד עיוותים במשק העבודה, אבל לדעתי
העיוות הקשה ביותר הוא הכניעה לעיוותים האלה. זה עיוות
בלתי נסבל, יותר מכל העיוותים עצמם. לבוא ולומר: "אין
מוצא", "אין ברירה", "כך זה צריך להימשך", "שום פתרון
אחר לא יעזור" — דברים אלה מעידים על חוסר נכונות
להתמודד עם מצב כדי לשנותו, לנסות לשנותו, אפילו הניסיון
לא יצליח, אבל גם אם המצב הקיים איננו עונה על הבעיות
וודאי שאיננו מצליח — בכל זאת ממשיכים באותו נימוק.
בדעתי לפרט את הנימוקים נגד שינוי, וכאמור, הנימוק המעוות
ביותר, לפי דעתי, הוא שאנחנו נכנעים לעיוותים, משלימים
אתם והולכים הלאה. לרוב איננו נוהגים כך בגלל מניעים
הגיוניים וניתוח המצב, אלא בגלל כל מיני משקעים לא
רציונליים, ואולי גם אנכרוניסטיים.

אני אומרת את זה היום כאן כשאני מעלה הצעת חוק
שהיא, בעצם מהותה, אינה יכולה ואינה צריכה להיות הצעת
חוק פרטית. היא צריכה להיות הצעת חוק של הממשלה, מה גם
שהחוק כוררות חובה הוא חלק מן המצע של ממשלת הליכוד,
הוא סעיף במצע שלה. בתנועת החרות — אינני יודעת איך זה
היה בליברלים — חוק כוררות חובה היה במשך שנים רבות
בכל המצעים לבחירות.

אני מצטערת מאוד שעם העלייה לשלטון טיפלו בכל מיני
נושאים שאינני בטוחה שהביאו לנו הרבה תועלת, אבל לא
העלו לסדר-היום את ההצעה שליוותה את התנועה שנים רבות.
התנועה שהיתה צמודה מאוד לתורת ז'בוטינסקי לא מימשה,
לפי דעתי, את אחת ההצעות של ז'בוטינסקי, שהמציאות

פועל. אינני רוצה ללמוד משם דברים שאינם מתאימים למציאות שלנו.

הנימוק השני — אין חוק בעניין יחסי העבודה. יחסי עבודה צריכים להיות כמו אהבה בין שני הצדדים. לבד, בלי כפייה. ראשית, יש חוקים. יש הרבה חוקים בנושאי עבודה והם מחייבים. גם חוק זה יעבוד.

נימוק שלישי — לא ימלאו אחר החוק. כי בענייני עבודה אין כפייה. את החוק הזה ימלאו, כי זו גזירה שהציבור יכול לעמוד בה. יש גזירות שהציבור אינו יכול לעמוד בהן. והמצב הקיים הוא כזה.

האמת היא, לדעתי, שיש כאן משקע אנכרוניסטי, שכבר איננו סוציאלי. היה מטען סוציאלי בכל הנושא הזה, שמוחר לפועלים נדכאים לשבות. היום אין פועלים נדכאים ואין אותן סיבות סוציאליות שהיו יפות לזמן ועזרו לשינוי המצב של הפועל השכיר בעולם. היום מטען זה איננו רציונלי. היום אין לנו פועלים נדכאים. היום כל אלה או רבים מאלה שהתנפלו, אחמול על חנויות היבוא — מחר נראה אותם שובחים בסקטור זה או זה.

העיתוי של שכיתת הרופאים — — —

היו"ר מ' שחל:
חברת הכנסת כהן, משפט אחרון.

גאולה כהן (התחיה):

העיתוי של שכיתת הרופאים יש בו משום איתות, שהיום הוא הזמן שגם ההסתדרות מוצאת את עצמה במלכוד חמור מאוד. היא בעצם קוראת להפרת שביתות ולהוצאת צווי ריתוק, כי גם היא הגיעה למצב שאין מוצא ממנו. גם היא מבנה שיש שירותים חיוניים, שבהם לא ניתן לאפשר לעובד אחד ללחוץ על כפתור ולהחשיך את כל המדינה בגלל סיבה כלשהי. לכן העיתוי של שכיתת הרופאים — ואנו הצענו בורות גם לגבי שכיתת הרופאים — אומר לנו שאנו צריכים לקדם את חוק בורות חובה. בהצעת החוק שהבאתי מפורטים הרבה מאוד שירותים חיוניים, אבל אין זאת אומרת שכל השירותים החיוניים צריכים להיכלל מייד בסעיף הזה. ואין זאת אומרת שהסנקציות של מאסר צריכות להתמש בפועל. אפשר להטיל גם סנקציות אחרות. צריך לחשוב על כך. גם הוועדה יכולה לתקן. אבל דבר אחד ברור: המשק זועק לשינויים מרחיקים לכת גם בנושא ההצמדה — — —

היו"ר מ' שחל:
חברת הכנסת גאולה כהן, אבקש לסיים.

גאולה כהן (התחיה):

חוק זה ירפא מחלה שאינה גזירה מן השמים. צריך לקדם אותו, ואולי שכיתת הרופאים תהיה תרומה לרפוי המחלה.

היו"ר מ' שחל:

אני מזמין את סגן שר העבודה והרווחה להשיב על ההצעה.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן ראויה לבדיקה ולעיון. אנו יודעים שכל אימת שיש סכסוכי עבודה במשק, מועלות הצעות כדוגמתה. אינני אומר את הדברים לגנאי, אלא כדי לציין את העובדה שבדרך כלל המנגנונים הקיימים במערכות המשק פועלים ועושים את שלהם ונותנים את השירות, ועל כן לא נדרשנו עד

כאן אין שום רצון לאסור שביתה עקרונית ומוסרית. כאן יש צורך לענות על בעיות במציאות, והבעיה במציאות היא, שהמצב הקיים אינו עונה לא על צרכיו של האדם הפרטי, לא על צרכי החברה ולא על צרכי המדינה. לכן צריך שתקום ועדה שיפוטית. בידי שופט אנו מוסרים את גורלנו בהרבה עניינים של חיים ומוות; לא בעניינים של גובה השכר אלא בעניינים של "גובה החיים", ולפעמים אדם יושב בכלא כל חייו. אני מציעה שבידי ועדה כזאת תופקד הבוררות.

שושנה ארבל-אלמחלינו (המערך):
זאת תורת הפלא?

גאולה כהן (התחיה):

שום ממשלה אינה "רצה" לעניין. אינה אוהבת את זה, כי יש בכך גם כדי לכפות על הממשלה. בחוקים הקיימים היום יש בורות, אבל רק בהסכמת שני הצדדים. אם צד אחד אינו מסכים — אין בורות. כאן כופים את הממשלה, כמו את המעסיקים וכמו את העובדים, לשבת אל שולחן אחד בתוקף החוק.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
בסכסוך הרופאים, הרופאים היו מוכנים לבוררות.

גאולה כהן (התחיה):

אני אגיד לזה. הממשלה אינה מציעה זאת, אני מציעה זאת. אילו הייתי הממשלה, זה דבר אחר. חייב אדבר על העיתוי של שכיתת הרופאים.

אמרת פחות או יותר מה הוא ההבדל בין החוקים הקיימים בנושא עבודה ובין החוק שאני מציעה. עתה אני רוצה להשיב על הטענות נגד ולהביא טענות בעד.

היו"ר מ' שחל:

אם את רוצה להביא את הטענות בעד ונגד, זה יהיה הרבה מעבר למכסת הזמן שלך. יש לך חמש דקות.

גאולה כהן (התחיה):

יש לי עשרים דקות, יש לי חמש-עשרה דקות.

היו"ר מ' שחל:

היו לך. יש לך חמש דקות לסיים.

גאולה כהן (התחיה):

לא אסיים בחמש דקות. תן לי עוד כמה דקות, כפי שאתה נותן בנושאים חשובים אחרים.

היו"ר מ' שחל:

לא היום.

גאולה כהן (התחיה):

לא היום ולא בשביל כדורגל.

היו"ר מ' שחל:

אני מצטער, אני צריך לשבת עד שעה שמונה ואינני יכול.

גאולה כהן (התחיה):

הנימוק הראשון נגד הוא, שהדבר לא הצליח במקומות אחרים. זה נימוק מגוחך על פניו. מה פירוש: לא הצליח במקומות אחרים? האם כל הדברים שהצליחו אצלנו הצליחו במקומות אחרים, או להיפך? האם בארצות אחרות יש המצב שיש אצלנו, יש מצב חירום כזה, מצב של מצור כלכלי משלושה צדדים? מלבד זה, אין זה נכון שבכל מקום אחר זה לא הצליח. בגרמניה עד היום — ואינני אוהבת להביא דוגמאות בגרמניה — יש חוק איסור שביתות מוחלט, והוא

גאולה כהן (התחיה):

— — —

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת גאולה כהן, לחבר הכנסת וייס מגיעות עשר דקות. לך הגיעו עשר דקות וריבית עשרים דקות. תביטי בבקשה בסעיף 137 לחקון. תלמדו את התקון לפני שאתם באים בטענות. נחתי לך עשרים דקות במקום עשר, ויגיעו לך עוד חמש דקות כדי לענות לו, אם תרצי. אני שומר על התקון.

שבח וייס (המערך):

הצבענו היום נגד התקנות, משום שמצאנו שהשימוש בהן בהקשר הקונקרטי הזה, עם הערות אחרות אשר השמענו בהסתייגות זו או זו, אינו מאפשר לנו לתמוך בהן. זהו המכשיר היחיד שאני מוכן לאפשר אותו במצב חירום מובהק —

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת צור ונחמקין, אני מבקש להפסיק את השיחות. הרי אינכם מעוניינים שאקרא מישהו לסדר. זה לא יהיה נעים.

שבח וייס (המערך):

— — — רק במקרי חירום קיצוניים ביותר, ולעניין זה יש לנו כל התרופות בחוק הקיים. יש פקודת סדרי שלטון ומשפט סעיף 9 ויש כל הדברים הידועים כאן. סיעתי, אנשי תנועת העבודה ואני סברנו שגם אתם, ובעיקר אנשי חרות, משתתפים במשחק ההסתדרות. היום רובכם חברים בהסתדרות. מדוע תופיעו בבחירות פוליטיות להסתדרות, תשתתפו בחיי ההסתדרות, ובאופן שיטתי תיזמו או תתמוכו בכל חוק ובכל הערה קנטרנית — ובכלל זה מה שעומד לעלות על סדר-היום בסעיף הבא — שמטרתם העיקרית היא למוטט את המוסד החברתי הזה, שהוא הגורם האחראי המרכזי במשק ובחברה הישראלית, לכך מכל יתר ההישגים שיש לו בתחום יחסי העבודה. ההסתדרות היא המחסום בפני "טרייד יוניונים" עקר, בפני "סינדיקלים", ובפני כל שאר התופעות. האם אתם רוצים להזמין תופעות אלו? איזה משחק כפול אתם משחקים כלפי ההסתדרות?

מיכאל קליינר (הליכוד):

האם אתה מציע — — —

שבח וייס (המערך):

לך, ידידי מיכאל קליינר, אינני מציע ולא כלום. לאקדמאים הצעירים של חרות אינני מציע ולא כלום. אני מציע לאנשים מבוגרים יותר, שיש להם יחס רציני יותר להישגי החברה הישראלית בתחום החברתי, ולא לאלה שעל הבנקט האנטי-הסתדרותי הונצח הזה מעירים לי הערות בכל פעם.

אני מבקש מהכנסת להסיר את הצעתה של חברתי גאולה כהן מסדר-היום. והייתי פונה לחברת הכנסת גאולה כהן, שבצעמה מעריכה כל כך מערכות חברתיות שלגביהן אפילו מחסום ממלכתי איננו ראוי שיהיה מחסום — דווקא עלי-פי גישתה הפילוסופית שהחברה לעתים קודמת למדינה — שלפחות בהקשר זה חסיר את הצעתה הקונקרטית.

אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר מ' שחל:

תודה. חברת הכנסת גאולה כהן, האם את רוצה להשיב?

גאולה כהן (התחיה):

לא, אני מבקשת להצביע.

היום למכשיר הזה. אני סבור שצריך לעשות כל מה שאפשר, כדי שלא להידרש לחוק זה. אלא במקרים יוצאי דופן במיוחד.

אשר על כן, הממשלה מתכוונת להגיש הצעה שתהיה שונה מהצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן, אבל שיהיו בה גם כמה יסודות משותפים. ההצעה שהגישתה חברת הכנסת גאולה כהן מקיפה מדי, ויש בה כמה יסודות שמחייבים שיקול דעת ובדיקה רצינית. במשרדנו, במשרד העבודה והרווחה, מכינים את החומר להגשת הצעת חוק מתוקנת של הממשלה.

לפיכך, אני מציע, כי הצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן תועבר לוועדה ותמתין שם עד שהממשלה תגיש את הצעתה, ואז שתי ההצעות יעשו את הדרך המשותפת לעתיד.

היו"ר מ' שחל:

הצעה אחרת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להסיר את הנושא מסדר-היום של הכנסת. נושא זה עולה חדשות לבקרים על סדר-היום של הכנסת, כל אימת שיש לנו משבר בענף כלשהו, שבמרכזו עומדת שביחה. יש לי העונג והכבוד להופיע פעמים אחדות בשבוע לפני פועלים, בפני ועדים ובפני הציבור הרחב, ושם אני מצליח להוכיח להם על בסיס ארגומנטטיבי, שההסתדרות היא הגורם החברתי האחראי ביותר בחברה ובמשק הישראלי, לא פחות מכל גורם אחר, לא פחות מהמדינה, אם יש דבר ששמו "מדינה" בלי חברה וכלי הסתדרות.

במכניזם חברתי נכון, רב סבלנות ורב תושייה, במשך שני דורות ויותר, הצליחה ההסתדרות, בשיתוף פעולה עם גורמים אחרים, למנוע שכיחות בלתי נחוצות ובלתי אחראיות. ובאותם מקרים שאין היא מצליחה לעשות זאת, איש לא יצליח לעשות זאת. בעניין זה יש כמה מחקרים שיטתיים של הפקולטה ללימודי העבודה באוניברסיטת תל-אביב — ואני מדבר רק על הניסיון הישראלי. כרוב המקרים שפרצה שכיחה שלא באישור ההסתדרות, כשהטיפול בנושא השכיחה הגיע למבוי סתום, בשלב מסוים נזקקו להסתדרות ולשירותיה הטובים על-ימנת לסיים את הפרשה. להסתדרות יש כישרון חברתי ואנושי וניסיון טוב יותר מכלל ממשלה — אני אומר: כל ממשלה, גם הממשלות הקודמות בתקופה שאנחנו היינו בשלטון — להביא את הצדדים לפשרה, לפתרון קונסטרוקטיבי ולפתרון אחר.

הערה שנייה: בכל האומות אשר בהן ניסו כל וריאציה שהיא של בורות חובה, היא נכשלה כישלון חרוץ. בארצות-הברית חוק טפט-הרטני כמעט איננו מופעל. כשציבור מתעקש מאוד ודבק בצדקתו — גם אם לשיטתה של גאולה כהן או לשיטתי או לשיטת שנינו הוא טועה — הוא נכון להפך כללים וללכת גם לבתי-הסוהר.

הערה שלישית ואחרונה: אינני מעלה על דעתי פתרון של משבר ביחסי עבודה שלא במסגרת הידיברות חברתית, אלא אם כן התמשכותו של אותו משבר גורמת לנזק כל יסודי, ויש על כך הסכמה בחברתית רחבה ביותר. ולעניין זה יש לנו בישראל פתרון. יש אפשרות של תקנות שעת-חירום. אני רוצה לומר משהו גם לחברי, אשר הצביעו היום יחד איתי נגד התקנות, ולסיים כזה. התקנות כשלעצמן נחוצות דווקא כדי שלא נזדקק לבוררות חובה, ומבחינתי — גם כדי שלא נזדקק לבוררות מוסכמת. יש לנו הסתדרות אדירה ומפוארת. סיעתי הצביעה היום נגד אישור התקנות לא משום שהיא נגד קיומו של המוסד הזה.

חוברת כ"ט, ישיבה ר"ח

— הצעת חוק בורות מלכתי לעובדי המדינה, הרשויות המקומיות והשירותים החיוניים; הצעת חוק שמירת הניקיון (תיקון מס' 1); הצעה לסדר-היום —

לומר: אני מתנה את זה רק בכך שהממשלה תכין הצעת חוק. זה נוהג מקובל ועושים זאת מתוך נימוס, אבל לא יותר.

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. אני מבקש מחברי הכנסת קליינר וגיל למנות את הקולות.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדת

העבודה והרווחה

20 —

נגד

ההצעה להעביר את הצעת חוק בורות מלכתי לעובדי המדינה, הרשויות המקומיות והשירותים החיוניים, התשמ"ג—1983, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

יג. הצעת חוק שמירת הניקיון (תיקון מס' 1), התשמ"ג — 1983*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר מ' שחל:

אדוני שר הפנים.

שר הפנים י' בורג:

אני יכול לקבל את ההגדרה שההצעה מועילה והנושא הוא חשוב, ולכן אני מסכים.

היו"ר מ' שחל:

תודה. אנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, ירים את ידו; מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק שמירת הניקיון (תיקון מס' 1), התשמ"ג—1983, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

יד. הצעה לסדר-היום

דברים מפי יועץ שר האוצר

אין אני מחעלמת מאי-הנוחות שבדיון בהכרזותיו של פקיד בכיר בממשלה, כאשר נשללת ממנו היכולת להגן על עצמו מעל בימת הכנסת, אך נוכח המשקל שיש לדבריו של היועץ הכלכלי של שר האוצר בתחום התוויית המדיניות הכלכלית וההשפעה שעלולה להיות להכרזותיו, רצוי והכרחי שהכנסת תיתן את דעתה בנדון, ובמיוחד נוכח העובדה התמוהה ששר האוצר לא הסתייג עד כה מהכרזות יועצו, אף-על-פי שחלק מהן חורג מהמדיניות המוצהרת של שר האוצר.

מר צבי קסלר פרסם ב"מעריב", ביום 17 במאי 1983, כמה מאמרות הכנף של הפרופסור פלסנר, שנאמרו בקורס של

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לדעת באיזו מידה ההצבעה כוללת את הדברים שאמר כאן סגן שר העבודה והרווחה חבר הכנסת רובין, שהדיון בוועדה על ההצעה של חברת הכנסת גאולה כהן יתקיים רק אחרי שהממשלה תגיש את ההצעה שלה. הוא אמר שיהיה דיון סימולטני בשתי ההצעות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): לא יכול להיות דבר כזה.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת טובי, השאלה הייתה מופנית ליושב-ראש. אדוני שר הפנים, למעשה אין כל משמעות לדבריו של סגן שר העבודה והרווחה, מלבד משאלה. המשאלה הזאת תלויה ביושב-ראש הוועדה בלבד: אם הכנסת מחליטה להעביר הצעת חוק לוועדה לדיון בקריאה מוקדמת, הממשלה אינה יכולה

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אני פשוט רוצה לרומם את מצב רוחכם ולהכניס באמצע הצעה של דקה, בהתאם לפרוצדורה המיוחדת שנוכעת בתקנון. חבר הכנסת אמנון רובינשטיין ינמק מהמקום את הצעת החוק: חוק שמירת הניקיון (תיקון מס' 1), התשמ"ג—1983, של חברי הכנסת א' נתמיאס, א' רובינשטיין ומ' שטרייט.

אמנון רובינשטיין (שינוי—מפלגת המרכז):

אני מבקש להעביר את הצעת החוק המועילה הזאת לוועדה.

היו"ר מ' שחל:

לאיזו ועדה?

אמנון רובינשטיין (שינוי—מפלגת המרכז):

לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר מ' שחל:

אני עובר לסדר-היום הבא: הצעה לסדר-היום של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו — "דברים מפי יועץ שר האוצר".

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כימים האחרונים היינו עדים לנחשול של הצהרות והכרזות שניתנו על-ידי יועצו הכלכלי של שר האוצר, הפרופסור יקר פלסנר, ובהן הוא התייחס למכלול בעיות המשק, ההכרזות עוררו תגובות חריפות מצד חוגים רחבים בציבוריות הישראלית, דבר שהגיע אותי להגיש הצעה דחופה לסדר-היום.

פיחות של 10%, בתנאי שיהיה עיקור של 5% בתוספת היותך שתשולם לעובדים — הכרזות אלה לא נאמרו בעלמא. וגשאלת השאלה: מה מסתתר מאחורי הכרזות אלה? האם יש לראות בהן ירידת גישוש, על-מנת לבדוק מה תהיה התגובה של הגורמים השונים במשק? ירידת גישוש — ייתכן שבהסכמתו האילמת של שר האוצר — או שיש לראות בהכרזות אלה, שלכאורה סותרות את המדיניות המוצהרת של שר האוצר, הודאה בכישלון המדיניות הכלכלית ה"נכונה", שדוקטור פלסנר נחשב לאדריכלה ולאבי האבות שלה, וסלילת הדרך לנסיגה ממדיניות זו לאחר כישלונה החרוץ? או "יתכן שבנחשול ההכרזות יש לראות שגם דוקטור פלסנר נגרר לאופנה המאפיינת כיום את ממשלת הליכוד, ולא אחת זאת אופנה בלתי שקולה ובלתי אחראית.

סימניה של אופנה מתפשטת זאת בולטים לעין כמעט יום יום. גילוייה מתבטאים בהתקפת שר הכריאות על אחד מחבריו לממשלה, שהוא מטמטס את הציבור; שר שני מחקיף את הממשלה ואת מדיניותה בארץ ובחוץ-לארץ; ומנהל משרד ממשלתי חשוב רואה בקולגה שלו, שמנהל יחד איתו משא-ומתן עם הרופאים, מי שמשרת את האינטרסים של הצד השני בניגוד למדיניות שהותוותה על-ידי הממשלה, ואן, באווירה כזאת, אין להתפלא שגם יועצו של שר האוצר מרשה לעצמו — וכך אני רוצה להאמין — לצאת בהכרזות הסותרות את מדיניות השר הממונה עליו, כפי שבאו לידי ביטוי בדברי השר לפני שבוע בכנסת.

כך יש לראות את הכרזות שתוספת היותך היא מכשיר רצחני המגן טוטלית על העובד וגורם לאינפלציה גדולה. הרי שר האוצר הכריז השכם והערב שהוא דוגל במניעת שחיקת השכר הריאלי של העובדים, ותוספת היותך תפקידה למנוע ככל האפשר — ואני מדגישה, ככל האפשר — שחיקת השכר, גם כאשר אין בכוחה למנוע שחיקה טוטלית, כי תוספת היותך משלמת 80% — 85% מההתייקרות, ולפי השיטה הקיימת — פעם אחת בשלושה חודשים, זאת אומרת, תוספת היותך משתלמת לגבי חלק מההתייקרות בפניגור של ארבעה חודשים. כך, למשל, תוספת יוקר עבור אפריל, מאי ויוני תשולם במשכורת חודש יולי של העובדים יקבלו בחודש אוגוסט.

עלנו לזכור שההסדרות נענתה לתביעתו של שר האוצר לשנות את שיטת חישוב תוספת היותך על-ידי קידום מועד התשלום להתייקרות, שר האוצר, ככבודו ובעצמו, הכריז שהשינוי שהוצע על-ידו והתקבל על-ידי ההסתדרות יסייע לבלימת האינפלציה.

אדוני היושב-ראש, ההכרזה שתוספת היותך היא מכשיר רצחני המגן טוטלית על העובד איננה תואמת את האמת ומנוגדת לעקרונות הצדק הסוציאלי. באינפלציה הדוהרת שאנו נתונים בה, כאשר בחודש אפריל הגענו לשיא של 13.3%, התייקרות ש"אכלה" לחלוטין את תוספת היותך שקיבלו העובדים בחודש מאי — משכורת של חודש אפריל, לבוא ולהכריז שתוספת היותך גורמת לאינפלציה והיא מכשיר רצחני — זו אינולת וניסיון שקוף ופוגע באחד ההישגים החשובים ביותר בישראל. מוסכם על דעת כל הגורמים, לרבות האוצר, שכמירה מברעת בזכותו של מכשיר זה נמנעת שחיקת השכר הריאלי ונמנעו זעזועים במערכת יחסי העבודה, שאין ספק שהמשק היה נתון בהם לולא המכשיר הזה, המבוסס על עליית המדד על-פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ולכולנו אמון מלא בה.

אני מתפלאת שעד היום שר האוצר, הנמנה עם סיעת תכלת-לבן בהסתדרות, לא הסתייג בצורה נמרצת ביותר

המרכז ללימודי ניהול בתל-אביב, שם הוא אמר: "תוספת היותך היא מכשיר רצחני, שמגן טוטלית על העובד וגורם לאינפלציה הגדולה". "הסוציאליזם הוא אבי כל חטא. מאז קום המדינה ניהלו האנשים חיים — לפי מה שתרמו אלא לפי מה שמגיע להם". "ההסתדרות — עם ההסתדרות צריך לשבח ולהתגושש, ללכת אתה ב'להוריד יד'". "התעשיינים — מעולם לא היו כפקטור התעשייתי שבימות, הסיבה לכך — שהתעשיינים לא לוחצים על העובדים אלא קודם נותנים ואחר-כך באים לממשלה ואומרים לה: תעשו פיתוח".

ובהכרזות האחרונות שפורסמו ברדיו בשבת במשך כל היום, כמעט בכל מהדורות החדשות, הוא אמר שהוא ממליץ על פיחות של 10%, בתנאי שיהיה עיקור של 5% בתוספת היותך שמשלמת לעובדים.

אדוני היושב-ראש, ה"דברת" במשרד האוצר נתנה את אותותיה גם בהחלטות שנתקבלו אמש. אזרחי ישראל חשו וידעו על העומד להתרחש בקשר להחלטה על הפקדת 15% לשנה על יבוא מוצרים רבים — מכוניות, מכשירי אלקטרוניקה, חשמל ועוד. הרבה מצא את ביטוי בנהירה המונית לחניות וברכישת מכוניות של מוצרים, והדחף היחיד היה להקדים את ייקור מוצרי היבוא. ההחלטות שהתקבלו בתחום ההפקדה התקבלו מאוחר מדי והועלתן להבראת המשק קטנה מדי. אין בהן תשובה לבלימת האינפלציה, אין בהן תשובה לעידוד הצמיחה הכלכלית ואין בהן תשובה ממשית להקטנת הגירעון במאזן המסחרי. אומנם הן יקלו במשהו על מצב התעשיינים, אך המס של 3 פרומיל המוטל על כל המשיכות מהבנקים יוטל בראש ובראשונה על השכירים, על מוסדות ציבור, שמסובסדים בחלקם על-ידי הממשלה, וזה גם נטל מסוים על ענפי הייצור. אומנם זה יכניס לאוצר כמה מיליארדים של שקלים, אך אין בהם תרומה להבראת החולי של המשק ואין הם מכשירים שינוי יסודי של המדיניות הכלכלית, שמחדליה בולטים ותוצאותיה השליליות מודגשות בכל תחומי המשק.

פתגם עתיק יומין אומר, אדוני היושב-ראש: אמור לי מי חבריך ואדע מי אתה. מתגם זה אפשר לעשות פרפרזה בתחום הממשל והפוליטיקה: אמור לי מי יועצך ואדע מה השקפותיך. לא במקרה שר כוחר את יועצו: הוא מסכים עם דעותיו וסומך על כך שהיועץ יבטא את השקפת עולמו. כך או כך, ברגע ששר האוצר הסמיך את הפרופסור פלסנר להיות לא רק יועצו הכלכלי אלא נגיד משנה של בנק ישראל, נושא שר האוצר באחריות מיניסטריאלית לא רק על פעולותיו של יועצו אלא גם על הכרזותיו, כל עוד לא הסתייג מהן.

ההכרזות של הפרופסור פלסנר בתחום תוספת היותך —

עדיאל אמורי (המערך):

חברת הכנסת ארבל-אלמולינו, הוא לא פרופסור.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):
הוא דוקטור?

עדיאל אמורי (המערך):

הוא דוקטור, הוא היה מרצה.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):
אני מודה לך על התיקון.

— גישתו להסתדרות, הערניות האידאולוגיות לסוציאליזם והכרזות האחרונות על כך שהוא היה ממליץ על

למשק יש הכנה בין ההסתדרות לבין המעסיקים ושני הצדדים גילו אחריות למשק תוך דאגה לאינטרסים הצדוקים של העובדים. תובע ד"ר פלסנר מהתעשיינים לנטוש קו זה וללחץ על העובדים.

דבריו אלה של ד"ר פלסנר מסבירים במידה מסוימת את הקו שנקט שר האוצר בזמן המשא-ומתן בין ההסתדרות לבין לשכת התיאום. כאשר במקום לכרך על ההסכם ניסה ללחוץ על התאחדות התעשיינים שלא להיענות לתביעות ההסתדרות ולא לחתום על הסכם המסגרת. אני מכיעה את מלוא ההערכה לנציגי לשכת התיאום על התכונה שגילו ועל ההסכם שחתמו, שזכותו קיים שקט תעשייתי בכניסו הייצור.

לא יגום ולא יישן שומר שר האוצר. יום חולף והכרזה רודפת הכרזה. והנה התבשרנו, שד"ר פלסנר מצדד בפיתוח מואץ של השקל בשיעור של 10% ובמקביל בקיצוץ תוספת-ההיוקר ב-5%. הכרזה זו, הגובלת בחוסר אחריות, ניתנה בימים של מתח ועצבנות בשוק הכספים, כאשר חוסכים רבים המצפים לפיחות שוברים תסכנות ורוכשים מטבע זו, הכרזה זו נוגדת לחלוטין את הכרזתו המוסמכת של שר האוצר בכנסת לפני שבוע. שאין בדעתו להנהיג פיתוח מואץ של השקל ואין הוא חושב לחרוג מהמדיניות הכלכלית הנוכחית שאימץ מיועצו.

שר האוצר בדבריו בכנסת הצהיר ברורות שהוא מאמין שעל-ידי המדיניות הנקטה על-ידיו יכלום את האינפלציה. רק לפני ימים מספר שמענו מיועצו שהציעו צירף להתאזר בסבלנות ולהכות עד חודש ספטמבר, כי רק אז יתברר האם המדיניות הכלכלית הצדיקה את התקוות שהוא ושר האוצר תלו בה או שנכשלה ויש לשנותה.

כבוד היושב-ראש, לא עברו ימים ספורים מיום ההכרזה שניתנה מעל במת הכנסת על-ידי שר האוצר, שחבע בדבריו את אמון הציבור, והנה בא יועצו ומסתלק ממנה, סותר אותה ומטיף לפיחות מואץ של השקל מעבר למה שהכריז שר. איך יכול הציבור להתייחס באמון להכרזותיו של שר, כאשר היועץ שלו מציע מדיניות החורגת והסותרת את הכרזותיו?

אין ברצוני להיכנס לוויכוח האם פיתוח מואץ של השקל רצוי והכרחי כיום. זה תחום הנתון בלעדית לסמכות שר האוצר, וכל דיבור על כך אין בו כל תועלת אלא רק נזק. חבל שאיש כלכלה, המשמש כיועצו של שר האוצר, לא הקפיד לשמור על כלל יסודי זה המתחייב במינהל תקין, ועל אחת כמה וכמה בשאלות הקשורות במדיניות.

הגדיל לעשות ד"ר יקיר פלסנר, כאשר בהכרזתו האחרונה הגדיל את העצבנות ואת הבהלה במשק, עם כל ההשלכות השליליות שיש לכך. המשק נתון כמשבר חמור, במידה רבה בעקבות המדיניות הכלכלית ה"נוכחית" שד"ר פלסנר היה ממעצביה. במצב זה ההכרזות הבלתי שקולות, הדברת הפטפט המיותר וסופים שמן על מדיניות האינפלציה, ומוטלת חובה על שר האוצר, לפחות בתחום זה, לרסן ולבלום דברת מיותרת זו של אנשי האוצר.

היו"ר מ' שחל:

תודה. סגן שר האוצר ישיב על ההצעה.

סגן שר האוצר ח' קופמן:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, את תרומתי למלחמה באינפלציה אתן בכך שאקצר ולא אאריך כפי שהאריכה חברת הכנסת הנכבדה, כאשר על הגיבה כמלים כה רבות על כמה ביטויים של המשנה לנגיד.

מהכרתו של היועץ הכלכלי שלו על שתוספת היוקר היא "מכשיר רצחני". הכרזה זו, במידה שלא נאמרה בעלמא, מטרתה ליצור את האווירה לשינויים כשיטת תוספת-ההיוקר לרעת העובדים השכירים.

אני רואה בחומרה גדולה את הכרזת יועצו של שר האוצר שיש צורך להתגושש עם ההסתדרות ו"להוריד את ידה". יש בהכרזה זו ביטוי של עוינות כלפי ההסתדרות, ורצון ושאיפה להחליש את כוחה. זה ביטוי לא רק לגישה ריאקציונית אלא גם לחוסר הערכה נכונה של המציאות.

החלשת כוחה של ההסתדרות פירושה הגברת כוחם של קבוצות ושל איגודים מקצועיים מיליטנטיים, שהיו מעוניינים לפרוק מעצמם את מרות ההסתדרות ולנצל את כוחם כדי ל"כופף" את הממשלה ואת המעסיקים כרצונם. כיום ההסתדרות היא המסגרת האחראית ביותר, ובזכות כוחה קיים שקט תעשייתי והסכם המסגרת נשמר על-ידי כל ההסתדרויות הארציות. אף שחלק מהן לא התלהבו מהסכם המסגרת, הן קיבלו את מרות ההסתדרות מתוך התחשבות במהותה של ההסתדרות ובכוחה.

מה פירוש מערכת יחסי עבודה בלי הסתדרות חזקה. המאגדת בתוכה את כל גוני הקשת של מקצועות וענפי תעסוקה? אנו רואים כשביית הרופאים ובגילוייה השונים דוגמה לכך. בטוחותי שאילו היתה ההסתדרות הרפואית חלק אינטגרלי מההסתדרות הכללית, היתה השביתה נמנעת וכוודאי לא היתה מקבלת את הממדים ואת האופי שאנו עדים להם.

רצוי מאוד לדעת, לא רק מתוך סקרנות אינטלקטואלית, האם הכרזתו של ד"ר פלסנר שיש "לכופף את ידה של ההסתדרות", מבטאת גם את גישתו של שר האוצר. אינני מתעלמת מחילוקי הדעות האידאולוגיים העקרוניים הקיימים בין שר האוצר, המבטא את השקפת העולם של תנועת החרות שאליה הוא משתייך, לבין ההסתדרות, בהסתדרות כללית שיש לה קונפציה חברתית. אינני מתעלמת גם מחילוקי הדעות הטבעיים הקיימים בין שר האוצר, כנציג הממשלה, לבין ההסתדרות, במשא-ומתן המתנהל בתחום מדיניות השכר, ובמידה שבר עוברי המדינה והחברות הממלכתיות. אך עם זאת, נשאלת השאלה האם זוהי שאיפת הממשלה "לכופף את יד ההסתדרות", כלומר להחלישה ולגמדה. שר האוצר איננו יכול להתחמק מלתת תשובה ברורה בסוגיה זו, האם הוא מזדהה עם גישת יועצו או שהוא מסתייג ממנה. הוא חייב תשובה בנדון לא רק להסתדרות אלא גם לחבריו בסיעת הכלכל-לכן.

ד"ר פלסנר איננו רווה נחת ממערכת יחסי העבודה התקינים בתעשייה. הוא משתוקק לאמבק מקצועי חריף ודעתו אינה נוחה מה העובדה שבחודשים האחרונים קטן מספר סכסוכי העבודה בתעשייה. את דעתו על כך הוא מבטא בצורה ברורה, באומרו: מעולם לא היו שביתות כסקטור התעשייתי. שומר שמם, איזה אסון נפל על מדינת ישראל — אין שביתות בתעשייה. את הסיבה לכך מסביר היועץ הנכבד בכך שהתעשיינים אינם לוחצים על העובדים ואחר-כך באים אל הממשלה ואומרים לה: תעשי פיתוח.

ד"ר פלסנר הנכבד משתוקק לבעלי תעשייה מיליטנטיים חדרוי רוח קרב, נוקשים, המסרבים להיענות לתביעות צודקות של פועלים. הוא מצטער צער רב שיש שקט תעשייתי ואין סכסוכי עבודה. הוא פשוט מסית את התעשיינים לחדש גישה ליברלית זו כלפי העובדים ולהקשיח את לבם. איזו גישה הומנית ומתקדמת. במקום לכרך על כך שבימים קשים אלה

היו"ר מ' שחל:

תודה. האם יש הצעה אחרת? אני מבין שאין. אנו עוברים להצבעה. חברי הכנסת, מי בעד ההצעה לכלול את הנושא שהעלתה חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו בסדר-היום של הכנסת, ירים ידו.

ה צ ב ע

- בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — 14
- בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — 17
- ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

טו. הצעה לסדר-היום

ביקורת מבקר המדינה על קופת הפנסיה של ההסתדרות

מאזנים ואינה זקוקה לביקורת של רואה-חשבון. כך יכולים הללו לעשות בקופות הפנסיה כבתוך שלהם; כך הופכות קרנות הפנסיה הללו מלכודת ופח יקוש לעובדים.

לדוגמה: כידוע, גם עובד ארעי, פועל זמני, נאלץ להפריש משכרו לקופת פנסיה. המלכודת היא שלעולם לא יקבל את הפנסיה, וכספו יירד לטמיון. בהיותו עובד ארעי, העובר ממקום עבודה אחד למקום אחר ומענף אחד לענף אחר — למשל, מחקלאות לבניין ולהיפך — מעכידיו השונים מעבירים את רמי הביטוח שניכו משכרו לקופות השונות. הרי יש, ברוך השם, כשבע-שמונה קופות פנסיה הסתדרותיות. כך הולך לאיבוד הכסף שנצבר לזכותו, לפחות בחלק מהקופות.

דוגמה נוספת, רבותי חברי הכנסת, היא כשעובד, לאחר כמה שנים, אולם בטרם הגיע לגיל פנסיה, הופך לעצמאי, או חדל לעבוד או, חלילה, נפטר — וכמובן, רבים נפטרים לפני הגיעם לגיל הפנסיה — איש כזה, אם נפטר, מאבד למעשה את זכויותיו, וכספו רב שנגזל משכרו והופקד בקופות הפנסיה יורד לטמיון, שהרי מי ששובר תוכנית פנסיה, אפילו לאחר שנים רבות, אבל בטרם הגיע לגיל פנסיה, יקבל רק 45% מהכסף שהצטבר לזכותו צמוד, ו-40% בלי הצמדה — יחד 90%. הנוותר — 10% — הקופה משלשלת לכיסה כגלוי. כל זאת, כמובן, בתנאי שהעובד דורש ותובע את כספו. עובדים רבים אינם יודעים את ה"פנטז" שהם יכולים לחבוע את כספם, וקופת הפנסיה אינה מזדרזת לגלות להם סוד זה. למותר לציין שבתנאי אינפלציה שלנו לשלם כסף בלי הצמדה — 45% בלי הצמדה — זה גזל. זאת שערורייה רבתה ושחיתות מוסרית שלא תחואר.

יתירה מכך, עובד שרוצה לבדוק כמה יקבל אם ישכור את הפנסיה, לא יגלו לו את הדבר בקופה, יאמרו לו "תפרש ואז תדע". אבל גם אותם עובדים שמחמדים לעבוד באותו מקום עבודה ואשר לא נפטרו ומגיעים לגיל פנסיה, כך שקרן הפנסיה איננה יכולה להתנער מהם ולנשלם מזכויותיהם — גם מצבם של אלה כלל וכלל לא בטוח. הרי יש ספקות אם מבחינה אקטוארית קופות הפנסיה ההסתדרותיות מסוגלות בכלל לעמוד בהתחייבויותיהן ולשלם פנסיה למבוטחיהן.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המעריך):

חבל שאתה עונה. הוא לא יועץ שלך — הוא יועץ של שר האוצר.

סגן שר האוצר ח' קופמן:

הוא גם המשנה לגנרל. על כל פנים, אינני חושב שעל כמה משפטים מעטים את צריכה לתת הצהרות מפורטות כל כך.

לעצם הנושא — הפרסומים המייחסים למשנה לגנרל בנק ישראל ובהם ההמלצה על פיתוח בשיעור של 10% אינם נכונים והנכחושו על-ידו. הודעה על ההכחשה נמסרה ליושב-ראש הכנסת ולסגניו, והכנסת אינה צריכה לדון בפרסומים שקריים.

אשר להתייחסות של חברת הכנסת הנכבדה ליתר הצהרותיו של ד"ר יקיר פלסנר, ברצוני לציין שהוא המשנה לגנרל בנק ישראל וזכותו וחובתו להעלות נושאים מהותיים בתחום הכלכלי והמונטרי, לדעתי, אין זה בריא שהכנסת רוצה להכפיף את המוסד המכובד, את בנק ישראל, לסמכותה. לכן, אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: ביקורת מבקר המדינה על קופת הפנסיה של ההסתדרות. של חבר הכנסת יצחק זייגר. אתה רוצה לנמק מהמקום?

אריה נחמקין (המעריך):

מהמקום. מהמקום: אנחנו די אינטליגנטים כדי לתפוס את הדברים.

יעקב גיל (המעריך):

יצחק זייגר (הליכוד):

חבר הכנסת גיל, תתכונן להתרגז.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאות אלפי עובדים ואלפי מעסיקים מפרישים מדי חודש בחודשו הון תועפות לקופות הפנסיה ההסתדרותיות. אין הם עושים זאת מרצונם התופשי. כופים זאת עליהם הר כגיגית. ככורת הסכמים יקבוציים וצווי הרחבה מאלצים כמעט את כל ציבור העובדים בארץ — חברי הסתדרות ושאינם חברי הסתדרות — להפריש משכרם לקופות הפנסיה ההסתדרותיות.

יעקב גיל (המעריך):

יצחק זייגר (הליכוד):

ככורת החוק מכריחים אותם להעביר כסף להסתדרות.

יעקב גיל (המעריך):

יצחק זייגר (הליכוד):

ודאי, ודאי, אנחנו מדברים על חוק. אתם הרי רוצים שאני אקצר. אם כך אנה, אל תפרעו לי.

מעניין לדעת, שקופות פנסיה אלה מאורגנות מבחינה משפטית בחברות פרטיות, בבעלות קומץ פונקציונרים הסתדרותיים מ"אנשי שלומנו", ובהנהלתם. אין זה מקרה. יש לכן סיבה פרקטית. לפי התקן, חברה פרטית פטורה מלפרסם

להתגבשות מוצקה של תהליך, שכל כולו וולנטרי. איזה הישג. ועל זה לומר: "כופים", "מכריחים". שלוש פעמים אמר: "הקופה משלשלת לכיסה". אני מקווה שהאנשים האחרים על הקופה הזאת יגיבו על הביטוי הזה. יש פה האשמה בין מרמה לגניבה מעל במת הכנסת.

אהרן נחמיאס (המערך):

— — —

הי"ר מ' סבירור:

ידידי, חבר הכנסת נחמיאס, כולנו פה אנוסים עכשיו.

שבת וייס (המערך):

ארכע פעמים אמר: "גוזלים את כספו של — — —". "חבורת עסקנים קטנה". כך מדברים על ארגון של מיליון וחצי חברים. ארגון לא פיקטיבי, שאחרי הבחירות לא צריך להביא את המודיעין האזרחי כדי לבדוק את הבחירות שם? ומי טוען את הטענות האלה? איזה בסיס ציבורי יש לו? הרי גם מפלגות ישראל הן גופים ציבוריים. אולי נבקש ממבקר המדינה לבדוק, למשל, את הפרשיות שלכם כגוף ציבורי?

יצחק זייגר (הליכוד):

למה לא?

שבת וייס (המערך):

את רשימת האנשים ה"קנויים" וכן הלאה.

הי"ר מ' סבירור:

אני מקווה שאת המלה "קנויים" אתה אומר במרכאות כפולות.

שבת וייס (המערך):

ודאי, אני מצטט. אני לא מאמין שאפשרי דבר כזה. אני לא מעלה על דעתי דבר כזה ולכן אני כל כך כועס כשפוגעים בארגון שרוב חברי הכנסת חברים בו. אולי חוץ מהליכודים.

הי"ר מ' סבירור: לרבות היושבי-ראש.

יצחק זייגר (הליכוד):

למה זה חברה פרטית, תגיד לי?

שבת וייס (המערך):

ספקות בקשר לאקטואריות של הקרנות, את זה צריך לבדוק.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

— — —

שבת וייס (המערך):

אני מכיר את הדוחות, את השקפות העולם שלכם וגם את הבסיס המוסרי והציבורי הפרסונלי שלכם לטעון את הטענות האלה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת וייס, יש לי שאלה עניינית אליך.

הי"ר מ' סבירור:

תן לו לגמור משפט.

שבת וייס (המערך):

מבחינתי זה בסדר.

אריה נחמקין (המערך):

תזמין אותו לכוס קפה אחרי ישיבת המליאה.

שבת וייס (המערך):

אני מפקפק אם בנושא זה תהיה לי תשובה עניינית.

קרנות הפנסיה הללו של ההסתדרות, אשר בחקופת השלטון של המערך הצליחו לתפוס מונופול על כל הפנסיה במדינה. קרנות אלה הן מקור עוצמה אדיר. הן מחזיקות כספים רבים מספי העובדים, ומכסף זה הן נוטנו מחנוני בצורת הלוואות בלי הצמדה ובריבית שלילית למי שהן חפצות ביקרו ולמטרות פוליטיות. זוהי שערורייה, שוד וגנול לאור היום.

נכון שהממונה על שוק ההון אמור לפקח על קרנות הפנסיה, אבל מנהלי הקרנות מערימים עליו ומונעים ממנו דוחות ואינפורמציה. הרי הם אינם רוצים שהוא יחטט בענייניהם. מדוע, רבותי חברי הכנסת, האם לא נעזר לממונה על שוק ההון לפקח על הקרנות הללו ולהגן על מאות אלפי העובדים, שכספם מונח בקופות הפנסיה?

חוק מבקר המדינה קובע בסעיף 9, אני מצטט: "ואלה הגופים (כחוק זה — גוף מבוקר), אשר יעמדו לביקורת של המבקר: — — — (6) כל אדם, מפעל, מוסד, קרן או גוף אחר, שיועמדו לביקורת על-פי חוק, על-פי החלטת הכנסת — — —". רואים אתם, חברי הכנסת, אין צורך בחוק. די בהחלטה רגילה של הכנסת כדי להכפיף את קרנות הפנסיה לביקורת של מבקר המדינה. הבה נדון אפוא בכך בכנסת ונחליט על כך.

הי"ר מ' סבירור:

תודה לחבר הכנסת זייגר. אני מזמין את סגן שר האנצור לעלות לדוכן.

סגן שר האוצר ח' קופמן:

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה, האוצר מקיים פיקוח ומעקב שוטפים אחר קרנות הפנסיה, כפי שהוא עושה לגבי קופות הגמל. אולם מאחר שחבר הכנסת זייגר העלה שורה של טענות כבדות משקל, אינני רואה סיבה למנוע את בדיקתן בוועדת הכספים. אני מציע, לכן, להעביר את הדיון בהצעת חבר הכנסת זייגר לוועדת הכספים.

הי"ר מ' סבירור:

לחבר הכנסת שבת וייס יש הצעה אחרת. אולי יפסיקו שם את החרש העמוק.

יצחק זייגר (הליכוד):

איזה הצעה אחרת? הוא אינו מאמין למבקר המדינה? רק עכשיו פורסם דוח כל כך גדול ויפה.

יעקב גיל (המערך):

אמור לי, הלא אתה או חבר שלך הצעתם לפטר אותו. מה כל הצביעות הזאת?

שבת וייס (המערך):

אדוני יושבי-ראש הכנסת, חברי, חבר הכנסת זייגר שילב בנאומו 21 ביטויים, הנעים במסלול שבין הכפשה סטיראוטיפית טוטלית לבין אלימות מילולית והסתה. זה התחיל ב"כופים" וב"מכריחים", כשמדובר בחוק ההסכמים הקיבוציים — — —

יצחק זייגר (הליכוד):

כופים בכ"א אמרתי.

שבת וייס (המערך):

הבנתי, ואפילו הייתי די מנומס כדי שלא לתקן את העברית שלך, אם כי רשמתי לפני גם את השגיאות האלה.

חוק ההסכמים הקיבוציים, אחד החוקים הנאורים של מדינת ישראל, המתבססים בין היתר על הכרה בבסיס הציבורי הרחב של ההסתדרות, בעצם מעניקים דרגה של חוק

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת שבח וייס, גם אם לא הייתי מאושר מסגנונו של חבר הכנסת זייגר, אבל הוא מציע שמבקר המדינה יבקר את קופות הפנסיה של ההסתדרות. מה רע בזה?

שבח וייס (המערך):

אני אומר מה רע בזה. להסתדרות יש מבקר הסתדרות וזה גוף וולונטרי —

אהרן נחמיאס (המערך):

לא, אבל סגן שר האוצר אמר שזה — — —

שבח וייס (המערך):

— ואני לא מציע שהוא יבקר את קופות ד"ש השלמות, שאני בטוח שהן טהורות. חוץ מזה, ידירי חבר הכנסת וירשובסקי, בעניין זה אנחנו חלוקים בדעותינו.

יעקב גיל (המערך):

זה מוסד וולונטרי.

שבח וייס (המערך):

אתה ליברל ואני חבר מתוך הכרה בארגון סוציאליסטי.

חיים קופמן (הליכוד):

זה היום.

יעקב גיל (המערך):

ולשם אתם שולחים את השר שלכם מודעי?

שבח וייס (המערך):

האשמה נוספת. אילו הייתי במקומו של הממונה על שוק ההון, הייתי תובע את עלבוני האיש החלש שמערימים עליו, והוא עדיין לא מתפטר מתפקידו. כל הזמן מעדימים עליו. שיקבש יותר סמכויות, וכי מישוהו מפקפק בזכותו למלא את תפקידו? וזה שייך בדיוק לאותו סיפור שבהצעה הקודמת, זאת שלפניה נזאת שלפניה, ואני מציע לחברי הליכודים להרפות מהעניין הזה. הרבה שנים הם חברים בהסתדרות. יש להם ארגון ויש להם גם כן קופה שם ויש עליה אינ-סוף סיפורים. מעולם לא העליתי על דעתי שמבקר המדינה צריך לבדוק את הדבר הזה — אולי מישוהו אחר, אם יש לך טענה קונקרטית, המתבטאת ברוח דברך כאן, כמי שיש לו חשד למעשים פליליים — יש משטרה בישראל, תפנה אליה.

אני מבקש לדחות את העניין הזה, ואם הייתי יכול להוסיף כאן מלה מליצית — לדחות אותו דחייה מוחלטת, תוך גינוי אשמות הכוזב וההאשמות עם האווירה הפלילית שהושמעו מעל במת הכנסת.

היו"ר מ' סבירור:

תודה. קודם כול, ההצעות הן לא על גינוי.

שבח וייס (המערך):

לא, אמרתי באופן מליצי.

היו"ר מ' סבירור:

אתה ביקשת להסיר את ההצעה, חבר הכנסת זייגר, האם אתה מסכים שהעניין יועבר לוועדה?

יצחק זייגר (הליכוד):

מסכים.

שושנה ארכילי-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב ראש, לוועדת העבודה והרווחה.

יצחק זייגר (הליכוד):

אלה ענייני כספים ואני מציע להעביר את העניין לוועדת הכספים.

היו"ר מ' סבירור:

אנחנו נחליט אחר כך.

חיים קופמן (הליכוד):

לוועדת הכספים.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב ראש, מותר לי להעיר הערה?

היו"ר מ' סבירור:

עוד לא החלטנו שזה עובר לוועדה. אחר כך אני אגיד משהו בקשר לזה.

משה שחל (המערך):

אני רוצה להוציא מה שנקרא צו מניעה נגד סגן שר האוצר. אני בכלל מסופק אם הצעתו של חבר הכנסת זייגר היא בעלת איזה חוקף חוקי. המדובר בגוף פרטי. עם כל הכבוד אליו, הוא לא יכול להציע באמצעות המליאה להרחיב את הביקורת של מבקר המדינה. לכן אני מטיל ספק בכך ואני מבקש להעביר את העניין לוועדת הפירושים, כדי שהיא תבדוק אם הדבר כלל מקובל ואפשרי.

יצחק זייגר (הליכוד):

חוק מבקר המדינה קובע בסעיף 9(6), שאפשר להכפיף את ביקורתו של מבקר המדינה גם על גוף פרטי וגם על החברה הפרטית הקטנה ביותר.

משה שחל (המערך):

— — —

היו"ר מ' סבירור:

חברי המלומדים, הכול ברור.

שבח וייס (המערך):

האם זה כולל את הקופה של רנו?

היו"ר מ' סבירור:

ההצעה היתה להעביר את העניין לנשיאות.

שבח וייס (המערך):

אני רוצה לדעת, אולי אני אצביע בעד.

היו"ר מ' סבירור:

אשרנו את ההצעה והיא בסדר-היום. אם משהו איננו חוקי, או אם מבקר המדינה לא יכול לעסוק בזה, או כן צריך לעסוק בזה, את זה תקבע הוועדה. יש בזה עניין ציבורי מכמה היבטים ולפנינו עכשיו שתי הצעות: האחת — להסיר את ההצעה מסדר-היום, והשנייה — להעביר לוועדה. בוועדה יביאו בחשבון את הדברים שאמרו חברי הכנסת שחל וזייגר. קודם כול נחליט לאן ההצעה תעבור, אם כן, לפנינו שתי הצעות. מי בעד העברת הנושא לוועדה, ירים את ידו.

נפתלי פדר (המערך):

לאיוו ועדה?

היו"ר מ' סבירור:

אחר כך אני אגיד.

חיים קופמן (הליכוד):

ביקשתי שזה יועבר לוועדת הכספים, כי זה בתחום משרד האוצר.

היו"ר מ' סבירור:

אני ביקשתי קודם להחליט אם זה עובר לוועדה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת

12 —

בעד ההצעה להעביר את הנושא
לועדה שתקבע ועדת הכנסת
— 18 —
ההצעה להעביר את הנושא לועדה שתקבע
ועדת הכנסת נתקבלה.

טז. הצעה לסדר-היום

שרפת דגלי הלאום

בירושלים כפגיעה בכבוד דגל מדינת ישראל, עבירה לפי סעיף 5 לחוק הדגל והסמל, אך יש להדגיש, כי המעשה שעליו נתבע הרב משה הירש לדין כוצע ב-8 במאי 1981, העמדתו למשפט ועריכתו של המשפט לאחר שנתיים מיום ביצוע העבירה אין ספק שמעודדים את החוגים התומכים בנטורי-קרתא להמשיך בחילול הדגל, מעשים אלה הגיעו לשיא, כאשר הם הרשו לעצמם, בחוצפה מופגנת, לשרוף את דגלי הלאום כאשר הם רוקדים ושרים סביב למדורה, לעיני צוותי הטלוויזיה — ובניהם צוותים זרים — שצילמו את האירוע.

האם כל כך קשה היה לשוטרי ישראל, שלא נוכחו במקום בעת ביצוע הפשע, לגלות את העבריינים מתוך צילומי הטלוויזיה, לעצור אותם ולהגיש נגדם חביעה משפטית, על-מנת שגם אלה שטרם השלימו עם קיומה של מדינת ישראל ידעו שהם אינם עומדים מחוץ לחוק, וייתנו את הדין על מעשים הנוגדים את חוקיה של המדינה?

אדוני היושב-ראש, אורחי מדינת ישראל חייבים, הן בתוקף החוק והן מתוך נאמנות למדינה, לשמור על כבוד דגל המדינה ועל הערכים שהוא מסמל ולהעמיד לדין בלי משוא פנים כל אדם או קבוצת אנשים הפוגעים בדגל. אין מקום לסבלנות, אין מקום להתאפקות ולגישת סלחנות כלפי מחללי הדגל מקרב החרדים הקנאים, המשחררים את עצמם מהחובות המוטלים עליהם כלפי המדינה אך אינם מוותרים על הזכויות שהמדינה מקנה לכל אזרחיה.

על שר הפנים מוטלת התובה' להורות למשטרת ישראל לנקוט את כל האמצעים הדרושים, כדי למנוע הפרת החוק והסדר על-ידי נטורי-קרתא ותומכיהם, ולמצות את הדין עם פורקי העול ומפירי החוק בתחום זה בלי סלחנות. כל סלחנות בתחום זה תעורר למעשים חמורים יותר מצד חוגים אלה ותיצור את ההרגשה שיש איפה ואיפה באכיפת החוק, דבר שיגרום לערעור האמון שנותן האורח במשטרת ישראל, עם כל ההשלכות שיש לכך על החברה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו, אני מתכבד להזמין את שר הפנים.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני נמנה עם אלה שחונכו גם על-פי השיר "שאו ציונה נס ודגל" כך שגם האספקט הלאומי של הדגל וגם האמונה בעזרת האלוקים לעם ישראל דרך נס ודרך הטבע הם אבני יסוד של השקפת עולם שלי.

אני יכול להבטיח לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו, כי אין איפה ואיפה בהתייחסות המשטרה למעשים שנעשים נגד החוק. השאלה איננה של איפה ואיפה; השאלה היא איפה ואיפה. כי אם מדובר בחוג מצומצם ביותר, חוג שקשה לחדור לתוכו וקשה להחדיר אליו, כי אז העניין הרבה

היו"ר מ' סבידור:
חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא, הצעה לסדר-היום מס' 2153: שרפת דגלי הלאום, של חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו.

שושנה ארכלי-אלמולינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, המעשה המחפיר של שרפת דגלי הלאום כליל ל"ג בעומר בפרהסיה על-ידי קנאים דתיים, שעד היום לא השלימו עם קיום מדינת ישראל, לעיני צוותי טלוויזיה מארצות שונות, זהו מעשה שפל והתגרות במדינה, במסורתה ובחוקיה. מעשה זה, החוזר מדי שנה בשנה, פוגע ברגשותיהם של אזרחי המדינה, שכן דגל המדינה הוא הסמל הגשמי הבולט של הריבונות הלאומית. יש להצטרף צער רב על שהמשטרה לא עשתה את המאמץ הדרוש כדי לגלות מי הם מחללי דגל הלאום ולהעמיד את האשמים לדין. כי הסובלנות המופרזת שמגלים לגבי חוגים קנאים אלה מתפרשת על-ידי כחולשה ומעוררת אותם להמשיך במעשים שיש בהם הפרת הסדר והחוק, והגובלים לא אחת בהתפרעויות ובכאלימות.

אייאפשר להשלים עם כך שחושב מדינת ישראל יחלל את דגל הלאום מתוך כוונת זדון ולא ייתן את הדין על מעשה נבלה זה. אסור לשכוח לרגע, כפי שאמר חוזה המדינה בנימין זאב הרצל: "למען הדגל בני אדם חיים ועליו הם נהגים. והדגל הוא הדבר היחיד שלמענו מוכנים ומוזמנים בני אדם למות, אם חוננו לכך". מלים אלה הן ציטוט מהדברים שכתב בנימין זאב הרצל לברון הירש ב-12 ליוני 1895.

ייתכן שמתוך מסורת של אלפי שנים, לא חונק העם היהודי, שחי בארצות הפזורה, לתת לדגל, שהוא סמל הריבונות והעצמאות המדינית, את הכבוד הראוי לו בכל עת ועת. במדינות בעלות מסורת דמוקרטית מקפידים לחנך את האזרחים, החל בגיל הרך, לראות בדגל סמל שלאורו יש להתחנך ואותו יש לכבד בכל חג ואירוע.

העובדה שעד היום טרם נמסר על-ידי המשטרה, שאכן נפתחה חקירה נגד אלה ששרפו את דגלי הלאום בפרהסיה, מאמתת את ההרגשה המלווה את אזרחי מדינת ישראל, שהמשטרה מגלה יד רכה והתאפקות בלתי מוצדקת, מסיבות אלה או אלה, לגבי מעשים פליליים המבוצעים על-ידי קבוצות של קנאים דתיים. עד היום טרם התגלו מחללי הקברים בהרי-הרצל, וכמו כן עדיין קיימת תעלומה לגבי המתנכלים למסורות דת נוצריות.

משטרת ישראל, שהצליחה לפענח מעשים פליליים מסוככים ביותר ולהעמיד את מבצעייהם לדין, מגלה פתאים איוולת יד בגילוי מעשי הפשע של קנאים דתיים, הפוגעים לא רק ברגשות הנעלים ביותר, אלא מכיאים גם להכחמת שם המדינה ותדמיתה בעולם.

רק לפני שבוע ימים פורסם, כי "שר החוץ" של נטורי-קרתא, הרב הירש, הואשם בכתימת משפט השלום

ולא "לבשל" את הכדיקה הזאת בוועדה קודם לכן. הדברים הללו — — —

שר הפנים י' בורג:

חשוד בעניין שאני מסכים להצעה של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזלינו?

יעקב גיל (המערך):

אומר לך, אדוני השר, שאילו ראיתי אותך שופע רצון להסכים להצעותיה של חברת הכנסת ארבל-אלמזלינו, הייתי חושד פחות. אבל בכל פעם שחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזלינו מעלה הצעה, אחת מתוכה אחת לאיוו ועדה להעבירה. לכן אני חושד שהכוונה פה היא לתת לעניין הזה להיסחב. ולפיכך, מאחר שהועלו כאן נושאים שטעונים בדיקה של המערכת — זה לא נורא, כי מערכת שאינה בודקת את עצמה מסתאבת — מותר למערכת שתבדוק את עצמה. וגם אם ניווכח ואם יוכח שהיו אלה דברים מופרכים מכול וכול, הנה יצאו נשכרים האנשים שעושים מלאכתם.

ולפיכך, ועל-מנת שלא להלאת את הבית ולא להכניס את היושבי-ראש ללחץ של המצרים — — —

היו"ר מ' סביר:

מדוע? הרי קוראים את כולנו לדגל, מה רע בזה?

יעקב גיל (המערך):

אני מציע שאנחנו נסכים להעביר את הנושא לוועדת הפנים, והיא תבקע אם יש "בשר" ואם יש המלצות לבדוק את העניין הזה באופן יסודי יותר ומקיף.

היו"ר מ' סביר:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, ביקשתי רשות הדיבור כדי להעיר שתי הערות. הערה אחת פוליטית: עזרתני את חשודו של חבר הכנסת גיל בזה שהסכמתי להצעה של חברת הכנסת ארבל-אלמזלינו. באופן מתודולוגי אני רוצה לומר שזוהי מדינה חופשית. אם נניח, במקרה מסוים, שחברת הכנסת מסיעתו של חבר הכנסת גיל מצליחה לשכנע אותי, מה חטאתי ומה פשעתי שהיא הצליחה לשכנע אותי? זוהי ההערה המתודולוגית.

על זה אני מוסיף ב"footnote, שמן הראוי ומן הרצוי שחברת הכנסת שמציעה משהו תעמוד על הצעתה ולא תשלח חבר מסיעתה להציע ההיפך. היא הציעה דיון כאן. אני הסכמתי ממש bona fide, ממש bona fide.

אני יכול לחיות עם זה גם בוועדה, אבל זו ההערה המתודולוגית השנייה שאני רוצה להעיר: הסכמתי, bona fide, היות שדגל הלאום יקר לכולנו, הסכמתי שנדבר כאן. הסכמתי שהנושא יתברר בבית בגלי בפני עם ועדה, כיוון שכל העם וכל הכנסת מאוחדים בהערכת הדגל הלאומי. מה רע בזה? אני חושב שחבר הכנסת חנן פורת יסכים אתי, ואולי אפילו יישאר עוד שתי דקות עד ההצבעה.

היו"ר מ' סביר:

גם אם הוא יסכים, הוא יעשה זאת בצער רב.

שר הפנים י' בורג:

לא. במקרה דנן אנחנו מאוחדים. אנחנו מאוחדים, לצערי הוא לא שמע כשאמרתי שאנחנו חונקנו על-פי הסמטה "שאו ציונה נס ודגל", כי אנחנו מכירים גם בנס האלוהי וגם בדגל

יותר מסוכך, ואנחנו מרגישים בזאת. הנה לפני שכוע דיברנו על מותו הטרגי של אמיל גרינצווייג ז"ל, ועוד. אנחנו יודעים שאנחנו עוסקים במה שנקרא בלועזית hard core. גרעין קשה עד למאד, פעם בשטח כזה ופעם בסוגיה אחרת. מכל מקום, זה קשה עד למאד. גם לא הוגשה תלונה למשטרה. אילו היה בא מישוה ואומר: כיום הזה ובשעה מסוימת זו ראיתי את האיש הזה והזה, כי אז זה היה הרבה יותר נוח. אבל אם כעבור יום או יומיים שומעים בעיתונות שהיה מעשה כזה, קשה מאוד למצוא את המכשעים.

עכשיו אני רוצה לומר, שאני מסכים לדיון במליאה. כפי שהציעה חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזלינו. בדיון זה יתברר דבר מעניין ביותר. יתברר שהרוב המכריע של הבית הזה דוגל באותם ערכים, ושאינן הכדל ככל הנוגע להתייחסות לסמל של האומה ולדגל בין אלה היושבים על הספסלים מימין ליושבי-ראש, לאלה היושבים לשמאלו או לאלה שיש להם העונג לשבת מולו. אין איש בכית הזה שיגן על המעשה הנפסע אשר היה.

אני אישית, אילו הייתי בר-שמה לאותם החוגים — ואני פוחד שאינני כזה — הייתי אומר שהם אינם מבינים את גדלות השם שנתן לנו. לאחר השואה, את מדינת ישראל לכל הפחות בחור נחמה פורתא. אני רוצה לומר שהם אינם מבינים מה מקום המדינה בהיסטוריה היהודית, ואינם מבינים מה נותנת המדינה לדור הזה.

אני רק יכול לציין ולומר, שאני מסכים לקיום הוויכוח במליאה. מפני שאני משוכנע שכולם בכית הזה, כמעט בלי יוצא מן הכלל, שותפים לאותה דעה, וטוב שכויכוח הזה יבוא לביטוי היחס שיש לנו כלפי הדגל הלאומי.

אני רוצה לסיים ולומר, אחרי יום של התשה בהצעות לסדר-היום, שלפי העיתונים מסתבר שבכוור-פארק אשר בברוקלין שבניו-יורק. מתחוללת עכשיו מלחמה בין חסידי סטמר לבין חסידי לובביץ'. ואם הכתוב בעיתונים נכון, המלחמה היא די חמה ודי אכזרית. אני רק יכול לציין, בהמשך למה שאמרתי קודם, שאין במשטרת ישראל התייחסות של איפה ואיפה. משטרת ישראל תגן על הרבי מסטמר כאשר יבוא לכאן, אם ירצה השם, בשבוע הבא.

היו"ר מ' סביר:

תודה לכבוד השר. יש הצעה אחרת לחבר הכנסת גיל.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת — — —

שר הפנים י' בורג:

חברת הכנסת ארבל-אלמזלינו, תעמדי על הצעתך לדון בנושא במליאה, ואל תצביעי נגד ההצעה שלך.

יעקב גיל (המערך):

קודם כול, אדוני השר, אני רוצה לומר לך הערה דקדוקית. העיתונות אינה משמיעה, אדוני השר אמר: "שמענו מהעיתונות". ובכן, אנחנו לומדים מהעיתונות. אנחנו איננו שומעים ממנה.

שר הפנים י' בורג:

לומדים מהמדיה.

יעקב גיל (המערך):

נכון, לומדים מהמדיה, שומעים מהמדיה. אני רוצה לומר, שחשודה בעיני העובדה שהשר הסכים לדון בנושא במליאה.

הלאומי. בזה אנהנו מאוחדים. כינתיים. בטעות, הוא במקום אחר, אך זה יסתדר. יש לנו אותם ערכים יסודיים. לפעמים יש שוואינח, לפעמים שוואינע, ולפעמים דגש חזק או דגש קל, אבל על זה נתגבר.

אני מבקש שחברת הכנסת ארבלי אלמזלינו תסכים אתי שנעשה הפגנת אחדות לאומית על-ידי כך שנדון בנושא בכנסת כולה.

הערה שנייה: — מה תעשה הוועדה? הוועדה תרצה לשמוע פרטים למה בפניה מסוימת של רחוב מסוים בירושלים קשה לשמוע, או שיבוא חוקר ומייד יכירו שהוא לא מאותה סביבה ולא יספרו לו כלום? אנהנו צריכים עוד דוח קרפ, בצורה אחרת, של יהודים? מה התועלת בעניין? אמרתי שאין איפה ואיפה — כפי קמוצה — אלא איפה ואיפה. אמרתי שאנהנו מעוניינים, אם משהו סובל מאותם החוגים, יש לומר שמפלגתי סובלת יותר ממפלגתם של המציע חבר הכנסת גיל ושל המציעה חברת הכנסת ארבלי-אלמזלינו.

אני פונה אליכם, הבה ונעשה הפגנה של אחדות לאומית ויכוח פומבי על הערכים הלאומיים המשותפים.

היו"ר מ' סבידור:

תודה רבה. אני פונה אל חבר הכנסת גיל, שמא לאור הדברים של השר תסכים לדון במליאה, אפשר תמיד להחזיר את הדיון לוועדה, גם אחרי דיון במליאה. לאור הפנייה של השר, אולי גם חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמזלינו תסכים. אם הנושא יצטרך לחזור לוועדה, הוא יחזור — מה דעתך?

שושנה ארבלי-אלמזלינו (המעריך):

אם הדיון יהיה בתוך חודש ימים — בבקשה. אבל אם הדיון יהיה בעוד שנתיים או בכנסת הבאה — בשום פנים ואופן לא. לא יכול להיות.

יעקב גיל (המעריך):

רציתי להצביע על נושאים אשר לפני שנה וחצי הוחלט לדון בהם במליאה, והם עדיין לא הגיעו לדיון. אם היושכראש ייתן לזה דחיפות — — —

אריה נחמקין (המעריך):
עד הפגרה.

היו"ר מ' סבידור:

אני מתחייב שהדיון יתקיים לפני הפגרה. אני מבין שאתם מסכימים.

שושנה ארבלי-אלמזלינו (המעריך):
אני מסכימה.

יעקב גיל (המעריך):
אני מסכים.

היו"ר מ' סבידור:

אני מעמיד את ההצעה להצבעה. מי בעד לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת?

ה צ ב ע

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של
הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' סבידור:

אני מבין שמיצינו את הנושאים, כמוכן, עם הרכה ויתורים מאחורי גבו של היושכראש, למרות הלחצים הקודמים על דחיפות הדיון. הישיבה הבאה תחקים ביום ב' הבא כשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה נעולה בשעה 17:05.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות ר"ן — ר"ח

- א. חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 15), התשמ"ג — 1983.
- ב. חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 13), התשמ"ג — 1983. (קריאה ראשונה).
- ג. חוק היטל על קניית מטבע-חוק. התשמ"ג — 1983. (קריאה ראשונה).
- ד. חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 8), התשמ"ג — 1983. (קריאה ראשונה).
- ה. בחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לקאדים מדי-ב.
- ו. סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו.
- ז. סקירת השר לקליטת העלייה על פעולות משרדו — סיכום הדיון ותשובה.
- ח. סקירת שר החקלאות על פעולות משרדו — תשובה.
- ט. סקירת שר העבודה והרווחה על פעולות משרדו — סיכום הדיון.
- י. הצעות לסדר-היום והצעות חוק.
- יא. חוק לשכת עורכי-הדין (התמחות) (הוראת שעה), התשמ"ג — 1983.
- יב. חוק בית-הדין לעבודה (תיקון מס' 10), התשמ"ג — 1983. (קריאה ראשונה).
- יג. תוכנית שיקום השכונות — הצעת חברי הכנסת ש' ארבלי-אלמוזלינו, ג' כהן, מ' וילנר ומ' שטרית.
- יד. הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, לבדיקת טיפול הממשלה בפנינו סיני — הצעת חבר הכנסת מ' חריש.
- טו. מניעת כניסה של יהודים בעלי חזות דתית לאולם הנוסעים של נמל התעופה בן-גוריון — הצעת חבר הכנסת מ' הכהן.
- טז. פגיעה בערכי היסוד של היהדות, העם והמדינה בהצגות תיאטרון — הצעת חבר הכנסת ח' דרוקמן.
- יז. מחסור במיטות אשפוז לקשישים ולחולים כרוניים — הצעת חבר הכנסת ר' שמ-טוב.
- יח. אנשי "שלום עכשיו" באפרת — הצעת חברי הכנסת א' אבטבי, י' כהן וח' פורת.
- יט. אורות ברכה-עילית ביום העצמאות — הצעת חבר הכנסת י' צור.
- כ. חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (שירותי עבודה חיוניים של רופאים בשירותי הבריאות), התשמ"ג — 1983. (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כא. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבה ר"ח

391. הצורך בלימוד הלשון הערבית במערכת החינוך בארץ — הצעת חבר הכנסת ד' זכין.
392. מצבו, מסגרותיו ודרכו של החינוך המקצועי — הצעת חברת הכנסת א' נמיר.
393. שנה למלחמת לבנון — הצעת חבר הכנסת מ' בריזהר.
394. הכינרת — פיתוח מואץ לשמירת איכות מימיה וחופיה — הצעת חברת הכנסת ע' סולודר.
395. יש לפעול נגד מעשים בלתי חוקיים במכירת קרקעות ביהודה ובשומרון — הצעת חברת הכנסת י' צור.
396. מסע בכלי התקשורת נגד ההתיישבות ביהודה ובשומרון — הצעת חבר הכנסת ח' פורת.
397. מניעת העברתן של שבע-עשרה משפחות משבט אל-עזומה מאדמתן — הצעת חבר הכנסת ח' טובי.
398. סגירת בית-הספר לאחיות בצפת — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.
399. דברים מפי יועץ שר האוצר — הצעת חברת הכנסת ש' ארבלי-אלמוזלינו.
400. ביקורת מבקר המדינה על קופת הפנסיה של ההסתדרות — הצעת חבר הכנסת י' זינגר.
401. שרפת דגלי הלאום — הצעת חברת הכנסת ש' ארבלי-אלמוזלינו.

ג. הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (שירותי עבודה חיוניים של רופאים בשירותי הבריאות), התשמ"ג — 1983

1. הארכת תוקף

— (התקנות). מוארך בזה עד יום כ"ד בכסליו התשמ"ד (30 בנובמבר 1983).

תוקפן של תקנות שעת-חירום (שירותי עבודה חיוניים של רופאים בשירותי הבריאות), התשמ"ג — 1983, (להלן

2. סמכות ביטול לפני המועד

שר הבריאות רשאי בכל עת, כצו שיפורסם ברשומות, לבטל את התקנות, כולן או מקצתן, או להגביל סמכויות על־פיהן.

3. תחילה

תחילתו של חוק זה כיום קבלתו בכנסת.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 1

חברי הכנסת מ' וירשובסקי וח' טובי מציעים:

במקום המלים "עד יום כ"ד בכסליו התשמ"ד (30 בנובמבר 1983)" יבוא "עד יום י"ט בתמוז התשמ"ג (30 ביוני 1983)".

חבר הכנסת ח' רמון מציע:

במקום המלים "עד יום כ"ד בכסליו התשמ"ד (30 בנובמבר 1983)" יבוא "עד יום כ"ב באלול התשמ"ד (31 באוגוסט 1983)".

אחרי סעיף 1

חברי הכנסת מ' וירשובסקי וח' רמון מציעים:

אחרי סעיף 1 יבוא:

"2. תיקון תקנה 2 לתקנות

בתקנה 2(א) לתקנות —

(1) אחרי "המנהל רשאי" יבוא "באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת";

1 ק"ת התשמ"ג, עמ' 1922.

ד. הצעת חוק בוררות ממלכתית לעובדי המדינה, הרשויות המקומיות

והשירותים החיוניים, התשמ"ג — 1983

1. הגדרות

בחוק זה —

"עובדי המדינה" — עובדים המקבלים את משכורתם מקופת המדינה;

"עובדי רשות מקומית" — עובדים המקבלים את משכורתם מקופת רשות מקומית;

"שירותים חיוניים" —

(1) עבודה בבתי־חולים ובמרפאות, לרבות כל עבודה סדירה של רופאים ואחיות;

(2) עבודה בבתי־ספר ובגני־ילדים, לרבות כל עבודה סדירה של מורים וגננות;

(3) עבודה בשירותי התחבורה הציבוריים ביבשה, באוויר ובים, לרבות כל עבודה הדרושה להפעלתם התקינה של אלה;

(4) כל עבודות השירות והייצור בחברות ממשלתיות;

(5) ההפקה, הייצור, ההובלה והשיווק של דלק וגז;

(6) ייצור חשמל והספקתו;

(7) שאיבת מים והספקתם;

(8) אפיית לחם והספקתו;

(9) שיווק חלב, הובלתו והספקתו;

(10) עבודה במפעל של מערכת הביטחון;

(11) עבודה בכל מקום עבודה שהכריז שר העבודה והרווחה, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, שהעבודה בו הוא שירות חיוני.

2. הכרעת ועדת בוררות.

(א) הוכרז סכסוך עבודה כלכלי בשירות המדינה, בשירות הרשויות המקומיות או בשירות חיוני, תהיה ההכרעה בו בידי ועדת בוררות, המודרכת משלושה אלה:

(1) נשיא בית־הדין הארצי לעבודה או ממלא מקומו, והוא יהיה יושב־ראש;

(2) נציג שירות המדינה או ממלא מקומו;

(3) נציג ארגון העובדים, המייצג את מספר העובדים הגדול ביותר במדינה.

(ב) ראתה ועדת הבוררות, כי עניין הסכסוך אינו כלל־ארצי או בעל חשיבות עקרונית מיוחדת, רשאית היא למנות אדם מתאים להכריע בסכסוך, ויהיו לו סמכויות הוועדה האמורות בחוק זה.

3. סמכויות עזר

ועדת בוררות מוסמכת לאסוף ראיות לשם הפעלת סמכותה על-פי דין.

4. הכרעה סופית

הכרעה ועדת הבוררות תהא סופית, אולם אין בכך לגרוע מסמכות בית-המשפט העליון בשכתור כבית-המשפט הגבוה לצדק.

5. הסתה

המסית לשביתה או לעיצומים בשירות המדינה או בשירות רשות מקומית או בשירות חיוני אחר, דינו — מאסר חצי שנה, ואם הוא עובד בשירות כאמור — רשאי בית-המשפט לקבוע שיפוטר, עם או בלי פיצויים.

6. ביצוע

שר העבודה והרווחה ממונה על ביצוע חוק זה.

ה. הצעת חוק שמירת הניקיון (תיקון מס' 1) התשמ"ג — 1983 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

2א. חוקת אחריות

(א) נמצא כי מרכב הושלכו פסולת, פסולת בניין או גרוטאות ברשות הרבים או ברשות היחיד, רואים את בעל הרכב, את נהגו וכן אדם אחר האחראי לרכב, כאילו הוא השליך כאמור, וזולת אם הוכיח שלא הוא עשה כן וכן ברשות מי היה הרכב באותה שעה, או שהרכב נלקח ללא הסכמתו.

(ב) נמצאה, ברשות הרבים או ברשות היחיד, גרוטאת רכב שניתן לזהות את בעליה, רואים אותו וכן אדם אחר האחראי לרכב, כאילו השליך את הגרוטאה, וזולת אם הוכיח שלא הוא עשה כן וכן ברשות מי היה הרכב אותה שעה או שהרכב נלקח ללא הסכמתו.

1. תיקון סעיף

בסעיף 1 לחוק שמירת הניקיון, התשל"ו — 1976, (להלן — החוק העיקרי), אחרי הגדרת "פסולת בניין" יבוא:

"רכב" — רכב הנע בכוח מיכני או הנגרר על-ידי רכב או על-ידי בהמה, וכן מכונה או מתקן הנעים או הנגררים כאמור, לרבות אופניים, תלת-אופן ועגלה."

2. הוספת סעיף 2א

אחרי סעיף 2 לחוק העיקרי יבוא:

דברי הסבר

חוקה זו ניתנת לסתירה על-ידי בעל הרכב, המוכיח שלא הוא היה המשליך, וכן מי היה המחזיק ברכב, או שהרכב נלקח בלא הסכמתו.

חוקה זו מופיעה בחוקי-עזר עירוניים בדבר שמירת הניקיון וכן בתקנות 161 ו-162 לתקנות התעבורה. מחד גיסא היא תאפשר אכיפה קלה יותר של החוק, ומאידך גיסא תמנע הטלת אחריות על בעלי כלי רכב היכולים להוכיח, כי לא היו אחראים לנעשה בעת השלכת הפסולת.

בלעדי חוקה זו קשה ביותר לאכוף את חוק שמירת הניקיון.

חוק שמירת הניקיון, התשל"ו — 1976 (1), שהתקבל באוגוסט 1976, מבקש להביא לשיפור מצב הניקיון ברשות הרבים, וזאת על-ידי הטלת קנסות כספיים על המשליכים פסולת וגרוטאות. אולם הקשיים שבהוכחת זהות המשליכים פסולת ממכוניות הם גדולים, ומשום כך נמנעה הפעלת החוק במקרים רבים. כמו כן, קיימת בעיה חריפה של השלכת גרוטאות רכב בשולי הדרכים.

מוצע להוסיף לחוק חוקה, המטילה אחריות להשלכת פסולת מכלי רכב על בעל כלי הרכב, נהגו והאחראי לו. חוקה דומה תוטל על בעל כלי רכב שגרוטאה שלו הניתנת לזיהוי נמצאה במקום ציבורי או פרטי.